

Tässä julkaisussa kerromme seuraavista aiheista:

■ Suomen finanssisektorin tila edelleen vakaa	1
■ Suhdannetilaa leimaa hyvin hidas elpyminen	4
■ Julkisen talouden velkaantumismuutos eri maissa aiheuttaa hermostuneisuutta raha- ja pääomamarkkinoilla	6
■ Luottokannan kasvu hidastui yritysluottojen vähenemisen myötä	8
■ Säästämistuotteiden kysyntä vahvaa	10
■ Pankkisektorin liikevaihto laski	13
■ Pankkien korkokate ja marginaalit kehittyneet poikkeuksellisesti	18
■ Suomen pankkisektorin vakavaraisuus edelleen vahva	21
■ Arvon alentumistappiot lisääntyivät, ongelmaluottojen kasvu kuitenkin hidastui loppuvuonna	24
■ Pankkien maksuvalmiustilanne säilynyt hyvänä	26
■ Pankkisektorin korkoriskit realisoituivat	28
■ Työeläkevakuutuslaitosten vakavaraisuus vahvistui	32
■ Henkivakuutussektorin vakavaraisuus vahvistui	36
■ Vahinkovakuutussektorin vakavaraisuus hyvällä tasolla	38
■ Sijoituspalveluyritysten kannattavuus parani volyymin noustessa	44
■ Rahastoyhtiöiden liiketoiminta kasvoi, kannattavuus säilyi ennallaan	45

Suomen finanssisektorin tila edelleen vakaa

Suomen finanssisektori on selviytynyt finanssikriisistä ja reaalitalouden taantumasta selvästi paremmin kuin finanssisektori monessa muussa maassa. Pankkisektorin vakavaraisuus vahvistui vuoden 2009 aikana, vaikka Suomen talous ajautui vakavaan taantumaa. Myös työeläkevakuutuslaitosten ja vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus koheni merkittävästi viime vuoden aikana. Vuosi oli kaikille yhtiöille sijoitustoiminnassa hyvä, mikä merkitsi erityisesti työeläkeläisille vakavaraisuutta edellisvuonna varjostaneiden huolien väistymistä.

Pankkien vakavaraisuussuhde vuoden 2009 lopussa oli keskimäärin 14,5 % (minimivaatimuksen ollessa 8%). Vakavaraisuus koostui lisäksi lähes kokonaan ensisijaisista omista varoista, joilla on paras kyky kattaa tappioita. Euromääräisesti pankkien yhteenlaskettu tappionsietokyky kasvoi vuoden lopussa 9,4 mrd. euroon, mikä tarkoittaa että sektori kokonaisuutena kestää yli 6 % tappiot pankkien koko luotto- ja takauskannasta. Viime vuonna arvonalentumistappiot olivat alle 0,5 % luotto- ja takauskannasta ja järjestämättömät saamiset n. 0,7 %. Ongelmaluottojen määrän merkittävää

kasvua ei odoteta tämän hetken tietojen perusteella. Näin ollen pankkisektorin vakavaraisuutta ja riskinkantokykyä voidaan pitää vahvana. Pankeittain vakavaraisuussuhteet vaihtelivat 11 % ja 144 %:n välillä vuoden 2009 lopussa.

Vakuutussektorilla vakavaraisuus on hyvällä tasolla. Henkivakuutusyhtiöiden vakavaraisuusaste nousi vuoden 2009 lopussa 18,0 %:iin (vakavaraisuuspääoma vastuuvelasta) ja vakavaraisuusaste vaihteli yhtiöittäin 11 % ja 54 % välillä. Työeläkevakuutusyhtiöiden toimintapääoma nousi vastavasti 23,3 %:iin vakavaraisuuslaskennassa käytettävästä vastuuvelasta, alimman vakavaraisuusasteen ollessa 16,8 % ja ylimmän 37,7 %. Vahinkovakuutusyhtiöiden vakavaraisuuspääomat olivat 144 %:a maksutulosta, vaihdellen 32 % ja 7112 % välillä.

Finanssisektorilla on kuitenkin merkittäviä haasteita

Matala korkotaso on kaventanut pankkien korkomarginaalia, koska korkotason laskiessa keskimääräiset luottokorot laskevat talletuskorkoja nopeammin. Pankkien marginaaleja on kaventanut myös kiristynyt pankkilipailu. Erityisesti määräaikaistalletusten hintakilpailu on ollut kovaa; markkinakorkotason selvästi ylittävät korkotarjoukset ovat olleet tavallisia. Asuntolainoissa kilpailu on myös uudelleen alkanut kiristyä kesän 2009 jälkeen.

Lopputuloksena on ollut pankkien korkokatteen pienentyminen viidenneksellä vuoden 2009 aikana. Tämä oli pankkien kannattavuutta eniten alentanut tekijä ja korkokatteen näkyvät ovat matalien korkojen jatkuessa edelleen negatiiviset. Kaiken kaikkiaan pankkisektorin liikevoitto vuonna 2009 aleni 13 %:ia, ollen n. 2 mrd. euroa (tai ROE 6,9 %, tuotto sijoitetulle pääomalle).

Pankkisektorin kannattavuusnäkymät ovat vielä toistaiseksi kohtuullisen vakaat, vaikka korkokatteen laskun lisäksi vuoden 2009 poikkeuksellisen korkeat kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan tuotot eivät toistune ja arvonalentumistappiot säilynevät kohonneella tasolla vuonna 2010. Finanssivalvonnan näkemyksen mukaan pankkien korkomarginaali on kuitenkin kaventunut niin paljon, että kannattavuuden ylläpitäminen pitkällä aikavälillä voi vaarantua.

Finanssivalvonta katsoo, että talletukset ja luotot tulee hinnoitella niin, että korkomarginaali kattaa pankin toiminnan

kustannukset ja riskit, ja että riittävä liiketoiminnan peruskannattavuus säilyy. Luottomarginaaleissa tulee olla mukana riittävä korvaus asiakkaaseen liittyvästä luottoriskistä sekä pankin jälleärahoitukseen liittyvät kustannukset ja riskit. Finanssikriisi osoitti, miten korkeiksi jälleärahoituksen kustannukset voivat tilapäisesti nousta.

Pankit eivät siis saisi omalla toimillaan murentaa vakaata kannattavuuden pohjaa liiallisella kilpailulla talletus- ja luottoasiakkaista. Hyvän riskienhallinnan tason ylläpitäminen on myös ensiarvoisen tärkeää. Etenkin luottoriskit ovat edelleen kohonneella tasolla toimintaympäristön epävarmuuksien mm. työttömyyden kasvun johdosta. Luottoriskit alentuvat vasta viiveellä, kun kansantalous on kohonnut taantumasta.

Vuonna 2009 nähty korkojen ja riskilisten jyrkkä lasku nosti vakuutusyhtiöiden korkosijoitusten arvoa nopeasti ja korkojen laskua seurannut osakekurssien nousu paransi edelleen vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnan tuottoja merkittävästi. Kuluva vuosi näyttää olevan vakuutussektorille edellistä haasteellisempi. Alhaisten korkojen aikana vakuutusyhtiöiden on vaikeaa saada korkosijoituksista hyviä tuottoja; korkotason noustessa sijoitusomaisuuden arvo puolestaan alenee.

Kansantalouden hidas kasvu pitää työeläkevakuutuslaitosten maksutulon kasvun vaimeana. Samoin vahinkovakuutusyhtiöille maksutulon kasvattaminen on vaikeaa hitaan talouskasvun aikana. Henkivakuutusyhtiöt puolestaan kohtaavat todennäköisesti jatkossa kovenevaa kilpailua etenkin pitkäaikaissäästämisen alalla.

Erityisesti työeläkelaitoksille ja henkivakuutusyhtiöille ylivoimaisesti suurimmat riskit liittyvät kuitenkin sijoitusmarkkinoiden kehitykseen. Kaikilla vakuutussektoreilla yhtiöt lisäsivät korkeamman riskin sisältävien sijoituskohteiden osuutta sijoitussalkuissaan vuonna 2009. Tämä luo pohjaa esim. työeläkelaitoksille tavoitella korkeampia tuottotasojä, mikä on eläkemaksurasituksen kohtuullisuuden kannalta tärkeää.

Markkinakorkojen laskusta ovat hyötyneet sijoituspalvelu- ja tarjoavat yritykset. Matala korkotaso ajoi sijoittajia ja säästäjiä etsimään tuottoja riskillisemmistä tuotteista ja omaisuudenhoitopalvelujen kysyntä kasvoi. Kilpailu sijoitusasiakkaista on kuitenkin varsin kireää, mikä on haasteellista erityisesti pienille finanssialan toimijoille.

Alhaiset markkinakorot lisäävät kotitalouksien ylivelkaantumisriskiä

Korkojen nopea lasku poikkeuksellisen matalalle tasolle on aiheuttanut Suomen taloudessa erikoisen ilmiön. Matalat markkinakorot ovat pitäneet asuntojen hinnat nousussa, vaikka talous onkin ollut syvässä taantumassa. Asiakkaiden riski ylivelkaantumisesta on kohonnut, koska matalien korkojen olosuhteissa alhainen korkojen osuus luotonhoitokuluista voi hämärtää luoton kokonaisrasitusta sen koko juoksuaikana. Korkojen noustessa alhaiset velanhoitokustannukset voivat nousta hyvinkin nopeasti; tai, jos laina on otettu tasaerälainana, koron nousu voi pidentää laina-aikaa lukuisilla vuosilla. Asuntojen hintojen laskun riski kohdistuu etenkin niihin asiakkaisiin, jotka ovat hankkineet asunnon pienellä omarahoitussuudella.

Tässä toimintaympäristössä pankkien tulee arvioida erityisen huolellisesti asiakkaiden luotonmaksukyky ja osaltaan huolehtia asiakkaiden riskien hallinnasta. Toisaalta kotitalouksienkaan ei pidä unohtaa omaa vastuutaan lainantajina. Pankkien tulee arvioida asiakkaan kyky hoitaa luotto omilla tuloillaan. Maksuvaralaskelmat on tarpeen tehdä systemaattisesti kaikkien uusien asuntolainojen hakijoille ja huomioida ne luottopäätöksiä tehtäessä. Finanssivalvonta katsoo, että maksuvaralaskelmissa käytettävä korkotasotulisi asettaa vähintään euroaikana olleelle maksimikorkotasolle, eli tulisi käyttää vähintään 6%:n laskennallista korkotasoa arvioitaessa korkojen nousun vaikutusta asiakkaan luotonmaksukykyyn. Pankin on myös selvitettävä tarkoin lainantajalle, mikä vaikutus koron nousulla on velanhoitorasitteeseen.

Finanssivalvonta pitää tärkeänä myös sitä, että pankit edellyttävät asiakkailta riittävää omarahoitussuutta asiakkaiden riskien vähentämiseksi. Vakavaraisuuslaskennassa pidetään alle 70 %:n luototusasteen luottoja vähempiriskisinä. Finanssivalvonta on kehottanut pankkeja pidättäytymään yli 90 %:n luototusasteista suhteessa luototettavan kohteen käypään arvoon asiakkaiden omien asuntojen rahoituksessa muuten kuin hyvin poikkeuksellisissa tapauksissa.

Kotitalouksien hoitamattomat lainat ovat viime vuonna kasvaneet selvästi, mutta ovat silti vielä kohtuullisella tasolla. Suuret asuntolainat ja niiden mahdolliset hoito-ongelmat eivät uhkaa pankkisektorin vakautta, mutta kotitalouksille ne voivat muodostua suureksi riskiksi. Finanssivalvonta pitää

tärkeänä, että pankit arvioivat yhdessä asiakkaiden kanssa riskeiltä suojautumisen tarpeen ja mikä on kullekin kotitaloudelle sovelias tapa sen toteuttamiselle. Pankkien puolelta asiakkaille annettava informaatio suojausvaihtoehdoista esim. korkokattosopimuksista ja lainaturvavakuutuksista tulee olla läpinäkyvää ja kattavaa.

apulaisjohtaja Jukka Vesala, puhelin 010 831 5374, ja toimistöpäällikkö Jaana Rantama

Suhdanne tilaa leimaa hyvin hidas elpyminen

Maaliskuun puoleessa välissä talouden tilanne erityisesti EU:ssa ja euroalueella tiivistyy kolmeen isoon asiaan. Tärkeintä on talouden kasvun heiveröinen alkaminen vuoden 2009 jälkipuoliskolla valtioiden ja keskuspankkien super-elvyttävien talouspoliittisten toimien ansiosta. Taustalla vaikuttaa syksyn 2008 ja alkuvuoden 2009 raju talouden pudotus. Toiseksi, elvyttävästä politiikasta irtautumisen oikea ajankohta on edelleen keskeinen kysymys. Liian aikainen irtautuminen kuristaisi turhaan talouskasvua ja liian myöhäinen irtaantuminen voi päästää valloilleen inflaatio- ja kuplailmiöitä. Kolmanneksi, valtioiden velkaantumismuutos ja vauhdin hillintä on noussut keskeiseksi kysymykseksi niin finanssimarkkinoilla kuin talouspolitiikassa yleisemminkin.

Peruskuvana talouskehityksestä seuraavalle vajealle kahdelle vuodelle EU:ssa ja euroalueella on se, että taloudet kasvavat, mutta oleellisesti hitaammin ja vaivalloisemmin kuin mihin aiempina vuosina totuttiin. Jossain vaiheessa talouskehityksen pitää palata normaaliksi, eli yritysten, kotitalouksien ja julkisen sektorin pitää kasvaa ja tulla toimeen omillaan ilman massiivisia elvytystoimia. Tämä asia nousee vuonna 2010 entistä keskeisemmäksi ja on myös finanssisektorin kannalta oleellinen.

Konsensusennusteen¹ mukaan euroalueen bruttokansantuote kasvaa tänä vuonna 1,2 % ja ensi vuonna 1,4 %. Vuonna 2009 euroalueen BKT väheni 3,9 %. Vuoden 2010 selkeä uhkakuvana on niin sanottu "W-taantuma" eli "double-dip recession", jossa euroalueen kasvu uudelleen muuttuu negatiiviseksi. Tähän voidaan ajautua monesta eri syystä. Ennusteisiin sisältyy aina suurta epävarmuutta ja mahdollisuuksia parempaan talouskehitykseen on olemassa. Tilanteen kaksijakoisuutta kuvaa hyvin, että euroalueen työttömyys on noussut 10 prosenttiin, mutta toisaalta kuluttajien (ja teollisuuden ja palvelualojen) tulevaisuutta koskevat odotukset ja näkemykset ovat edelleen positiivisesti virittyneitä. Tosin viimeisin kuluttajien mielialoja luotaava luottamusindikaattoritieto kertoo vaihteeksi hieman heikentyneistä mielialoista.

Muutama tieto Suomesta kertoo, että talouden tilassa ei ole – vielä – tapahtunut oleellista muutosta parempaan suuntaan. Suomen vienti väheni tammikuusta tammikuuhun 3 %. Talouden palkkasumma aleni 2,2 % marras-tam-

mikuussa verrattuna vastaavaan ajankohtaan edellisenä vuonna työttömyyden kasvettua. Viimeisimmän tiedon mukaan Suomessa on 242 000 työttömää työnhakijaa, eli 41 000 enemmän kuin vuotta aiemmin (työttömyysprosentti 9,2 %). Palvelualojen yritysten liikevaihto väheni 7,3 % loka-joulukuussa verrattuna edelliseen vuoteen². Vuoden 2009 bruttokansantuotteen merkittävä vähentyminen, -7,8 % vuodesta 2008, on seurausta erityisesti viennin määrän suuresta tippumisesta.

Suomen suhdannekuva ei kuitenkaan ole synkkä, pikemminkin odottava. Teollisuustuotanto oli tammikuussa samalla tasolla kuin vuosi sitten ja vuoden sisäinen muutos on ollut paraneva. Odotukset tulevasta kehityksestä ovat edelleen kuluttajien ja yritysten keskuudessa positiivisesti säilyttyneitä. Tuoreen selvityksen mukaan pk-yrityskentässä suhdanteiden paranemista odotetaan nyt aiempaa enemmän ja laaja-alaisemmin³.

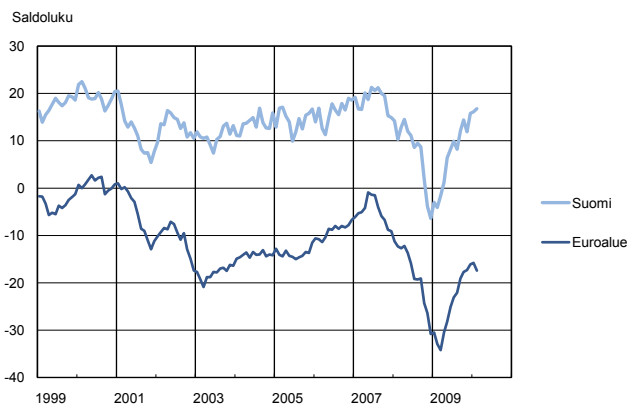
Suomen talous nousee tärkeimpien vientimaiden talouskasvun imussa, mutta positiivinen muutos on totuttua hitaampaa. Uhkakuvat ja toisaalta mahdollisuudet odotettua parempaan kehitykseen ovat Suomelle samat kuin koko Euroopalle. Suomen taloustilanne on kaksijakoinen: työttömyys

¹ The Economist Poll, 11.3.2010.

² Katso Tilastokeskuksen tilastojulkistukset <http://www.tilastokeskus.fi/index.html>.

³ Suomen Yrittäjät ry:n pk-yritysbarometri 10.3.2010.

Kuluttajien luottamusindikaattori Suomessa ja euroalueella

Lähde: Euroopan komissio.

kasvaa ja samanaikaisesti yksityinen kulutus on uudestaan alkanut lisääntyä.

Suomen lähialueiden talouskehitys on ollut vaihtelevaa. Vuonna 2009 Ruotsissa BKT supistui vajaat 5 %, Baltian maissa talouden supistuminen on ollut vielä paljon rajumpaa. Vuoden 2010 osalta Ruotsille ennakoidaan lievästi positiivista talouskehitystä, mutta Baltian maissa talouden supistuminen jatkuu.

Asuntojen hinnat nousseet ansioiden tahdissa, luottojen kysyntä kasvaa

Asuntomarkkinoiden tilanne ja kehitys on tärkeä asiakokoinaisuus, jossa yhdistyvät yleiset suhdanteet, korkotaso sekä pankkien ja julkisen vallan toimenpiteet. Asuntomarkkinoita pitää tarkastella koko markkinan näkökulmasta ja toisaalta yksittäisen asiakkaan ja pankin näkökulmasta. Koko markkinan tasolla Suomessa alhainen korkotaso, pankkien luottokilpailu ja asuntorakentamisen väheneminen ovat nostaneet asuntojen hintoja vuonna 2009. Vuoden 2008 aikana asuntojen hinnat alenivat. Asuntojen kalleutta tai halpuutta arvioitaessa tärkeää on myös se, miten palkansaajien ansiot kehittyvät. Ansiotaso on noussut jatkuvasti.

Koko maan tasolla asuntojen hintojen ja ansiotason välinen suhde on kehittynyt varsin vakaasti. Asuntojen hinnat suhteessa ansioihin olivat vuoden 2009 lopussa yhtä kalliita kuin vuonna 2005. Suhteessa työssäkäyvien ansiotuloihin asunnot eivät ole oleellisesti kallistuneet koko maan tasolla. Alueellisesti ja paikallisesti asuntojen hintojen kehityksessä on suuria vaihteluja, samoin kuin ansiotasokehityksessä eri palkansaajaryhmien kesken.

Suhdantetilaa ja myös pankkitoimintaan vaikuttavat luotonannon lähiajan kehitysarviot. EKP:n viimeisimmän euroalueen pankkien luotonantoa koskevan kyselyn⁴ mukaan luotonannon kriteerit yrityksille kiristyivät vuoden 2009 loppupuolella, mutta eivät enää oleellisesti verrattuna aiempiin kyselyihin. Kiristyminen oli selkeintä vuonna 2008. Yleistä taloudellista tilaa koskevat arviot kiristyivät luotonantoa hieman, samoin pankkien pääomakustannukset. Toisaalta likviditeetti-tilanteen koettiin helpottaneen luotonantoa yrityksille. Euroalueen tasolla myös kotitalouksien luottokriteerit kiristyivät hieman, mm. asuntomarkkinoita koskevien yleisten näkemysten vuoksi. Yritysten ja kotitalouksien luottokysynnän odotetaan hieman kasvavan vuoden 2010 alkupuolella.

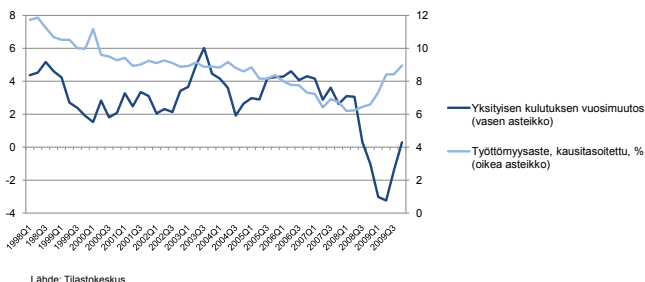
Suomessa tuoreet yrityskyselyt kertovat, että aiempaa useampi yritys aikoo hankkia rahoitusta kone- ja laiteinvestointeihin sekä kehittämishankkeisiin. Suomen rahalaitosten lainat yrityksille vähenivät helmikuussa vajaat 3 % vuoden takaisesta, mutta ne ovat kasvaneet joulukuusta 2009 alkaen. Muutokseen vaikuttaa vielä oleellisesti finanssikriisin ajankohta ja häiriötila, jolloin yritysluottojen määrä rahalaitoksissa nousi paljon ja nopeasti.

Luottojen kysyntä lienee siis jonkin verran kasvussa niin Euroopassa kuin Suomessakin, mutta pankit ovat tiukentaneet luoton myöntämisen kriteereitä verrattuna aiempaan.

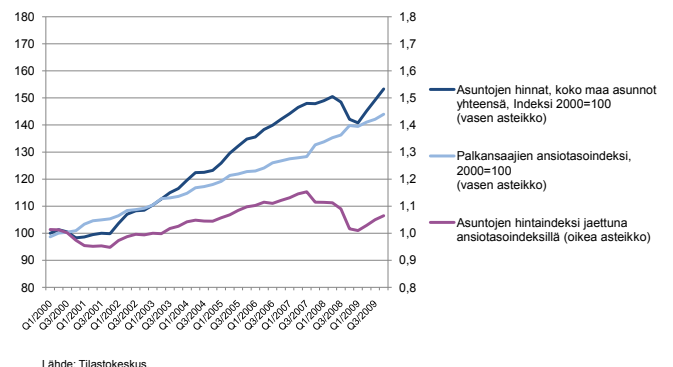
pääanalyytikko Sampo Alhonsuo

4 Katso ECB bank Lending Survey
<http://www.ecb.europa.eu/stats/money/surveys/lend/html/index.en.html>

Yksityisen kulutuksen ja työttömyyden kehitys Suomessa: 12 kuukauden muutos vuosineljänneksittäin

Asuntojen hinnat, palkansaajien ansiotasoindeksi sekä asuntojen hintojen ja ansiotasoindeksin suhde vuosineljänneksittäin Q1/2000–Q4/2009

Julkisen talouden velkaantumismuutos eri maissa aiheuttaa hermostuneisuutta raha- ja pääomamarkkinoilla

Pääoma- ja rahamarkkinoilla huoli julkisen talouden tilasta on kasvanut, koronnoitusodotukset ovat hieman siirtyneet eteenpäin, mutta osakkeiden kurssit, varsinkin Suomessa ovat kehittyneet alkuvuonna hyvin. Pankkien likviditeettitilanne on puolestaan ollut vakaa jo pitkään syksyn 2008 kriisin jälkeen.

Finanssimarkkinoilla huoli erityisesti Kreikan, mutta myös muiden Euroopan maiden julkisen sektorin velkaantumiskehityksestä on lisääntynyt. Finanssimarkkinoiden ja sen toimijoiden kannalta oleellista on, että velkaantuminen lisää merkittävästi tarjontaa joukkovelkakirjamarkkinoilla, mutta samalla huoli velkaantumiskehityksen kestäväyydestä voi kasvattaa volatiliiteettia ja äkillisten korkoliikkeiden mahdollisuutta. Samoin erilaiset korkoerot pyrkivät lisääntymään. Kasvavalle velalle ja joukkovelkakirjojen määrälle pitää löytää markkinoilta sijoittajat. Valtioiden kasvavat rahoitustarpeet voivat pahimmillaan syrjäyttää samoilta markkinoilta yritysten ja pankkien rahoitustarpeita, koska sijoittajat sijoittavat ensisijaisesti valtion papereihin.

Korkoerot euroalueellakin ovat kasvaneet maiden välillä. Muutamien maiden korkoero Saksan pitkiin korkoihin on pysynyt vakaana ja jopa kaventunut, samalla kun joidenkin maiden korkoero on oleellisesti noussut markkinoiden

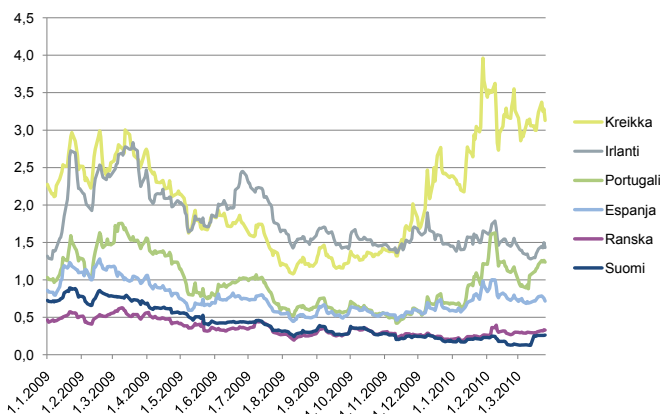
huolien lisääntyttyä. Kreikan korkoero Saksaan on vuoden 2010 aikana ollut suurin.

Yksi tärkeä kysymys velkaantumiskehityksen hoitamiseen liittyen on velan maturiteetti, eli kuinka pitkäaikaista velkaa valtiot ovat hankkineet itselleen. Julkaistujen tietojen perusteella tämä vaihtelee maiden kesken hyvin paljon. Kreikka ja Iso-Britannia ovat molemmat hyvin velkaantuneita maita, joiden pitää hankkia uutta velkaa markkinoilta paljon. Molemmissa maissa velan maturiteetti on pitkä. Suomen valtion velan maturiteetti on varsin lyhyt. Suomen valtiolla on velkaa tällä hetkellä noin 65 miljardia euroa, eli noin 38 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Maturiteettien erilaisuus merkitsee erilaisia vuosittaisia rahoitustarpeita valtioille. Joka tapauksessa velkaa joudutaan ottamaan kasvavassa määrin myös siksi, että aiempien velkojen korkoja ja lyhennyksiä pitää hoitaa.

Markkinat odottavat korkojen nousua

Odotukset lyhyiden markkinakorkojen noususta ovat jonkin verran siirtyneet eteenpäin tulevaisuuteen. Silti euroalueen kohdalla markkinoiden odotukset ovat olleet samansuuntaisia jo pitkään: korkojen odotetaan nousevan lähiaikoina ja lyhyet markkinakorot voivat kaksinkertaistua nykyiseltä tasoltaan nopeasti. Odotukset perustuvat markkinoiden

Euroalue: Ero Saksan valtion 10 vuoden korkoon seitsemässä euroalueen maassa vuoden 2009 alusta

Lähde: Bloomberg.

Valtion velan maturiteetteja eri maissa, vuotta

euroalue		muuta maita	
Kreikka	7,7	Iso-Britannia	13,7
Italia	7,2	Tanska	7,9
Itävalta	7,0	Sveitsi	6,7
Ranska	6,9	Ruotsi	6,4
Irlanti	6,8	Tsekin tasavalta	6,4
Espanja	6,7	Puola	5,2
Portugali	6,5	Kanada	5,2
Saksa	5,8	Australia	5,0
Belgia	5,6	Norja	4,9
Hollanti	5,4	Yhdysvallat	4,8
Suomi	4,3	Unkari	3,3

Lähde: The Economist 13.2.2010, perustuen Bloombergin ja EU:n tietoihin.

Valvottavien taloudellinen tila ja riskit 1/2010

7.4.2010

7 (46)

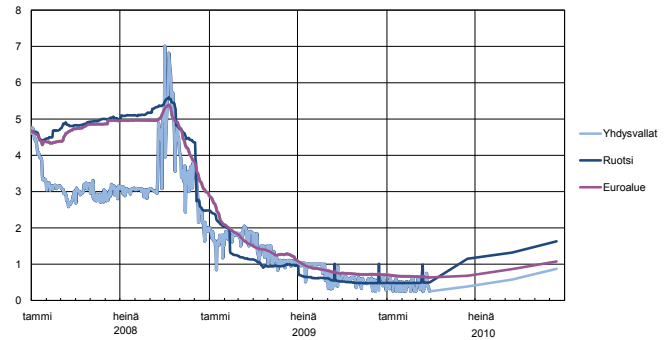
likviditeettitilanteen ja tulevan korkopolitiikan arvioihin. Taus-talla on myös yleinen näkemys talouskasvun viriämisestä.

Maaliskuussa osakekurssit ovat nousseet Yhdysvalloissa ja Euroopassa jo vuoden ajan, tosin viime kuukausina nousu-vauhti on tasaantunut. Maaliskuussa osakekurssit ovat nousseet helmikuun pienestä notkahduksestaan. Suomessa osakekurssit puolestaan ovat nousseet tämän vuoden kolmen kuukauden aikana ennätystahtia Euroopassa. Nousua selittää yritysten hyvä tuloskehitys sekä yleiset näkymät maailmantalouden kasvun viriämisestä. Suomen pörssi-kurssien nopeaa nousua vuonna 2010 on selitetty monilla seikoilla, muun muassa hyvillä osinkouutisilla.

Uhkakuvat lähiajan kehitykselle ovat moninaiset. Lyhyiden markkinakorkojen nousu voi edelleen lykkääntyä kuvastaen taloustilanteen heikkenemistä. Osakekursseissa tasokor-jaukset alaspäin ovat aina mahdollisia. Velkaantumiskehi-tyksestä esitettävät arviot ja markkinoiden tilanteen tulkinta voivat aiheuttaa äkillisiä korkoliikkeitä ja korkoerojen leven-tymistä.

pääanalyytikko Sampo Alhonsuo

Toteutunut ja markkinoiden odottama kehitys 3 kuukauden koroille (tilanne 25.3.2010)

Osakekurssit vuoden 2008 alusta Yhdysvalloissa, Euroopassa ja Suomessa

Luottokannan kasvu hidastui yritysluottojen vähenemisen myötä

Luottokannan kokonaiskasvu hidastui vuoden aikana, mutta kotitalousluotot kävivät edelleen melko hyvin kaupaksi. Taantuman pitkittyminen vähensi yritysluottojen kysyntää.

Luottokannan kasvu hidastui entisestään

Pankkien luottokanta (pl. pankkitakaukset) oli joulukuun 2009 lopussa 160,3 mrd. euroa.¹ Kannan vuosikasvu hidastui 1,4 %:iin, mikä johtui pääasiassa yritysluottokannan pienenemisestä.

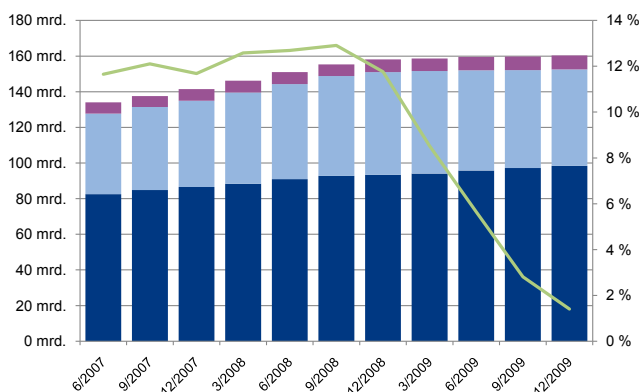
Kotitalousluottojen 98,4 mrd. euron määräisen kannan vuosikasvu oli joulukuussa 5,5 %. Talouden pitkittyvä taantuma vähensi edelleen yritysluottojen kysyntää; kannan vuosimuutos oli joulukuussa negatiivinen, ja kanta supistui 54,1 mrd. euroon. Asuntoluotot muodostavat 45 % rahalaitosten koko luottokannasta ja yritysluotot 34 %.

Asuntoluottokanta jatkanut kasvuaan

Asuntoluottojen vuosikasvu nopeutui joulukuun lopussa 6,4 %:iin ja asuntoluottokanta kasvoi 71,9 mrd. euroon. Tammikuussa vuosikasvu kiihtyi 6,6 %:iin.

Asuntolainojen kysynnän pitkään jatkunut kasvu näkyy kotitalouksien keskimääräisen velkaantumisasteen nousuna. Suomalaisilla kotitalouksilla oli Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2009 lopussa velkaa 104 prosenttia käytettävissä olevista vuosituloistaan.

Kotitalouksien (alin), yritysten (keski) ja muiden (ylin) luottokanta sekä koko kannan vuosikasvu (viiva)

Lähde: Suomen Pankki.

Uusien asuntolainasopimusten määrä supistui loppuvuonna

Suomen Pankin mukaan uusia asuntolainasopimuksia² tehtiin loka–joulukuussa noin viidennes vähemmän kuin ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Tammikuussa 2010 kotitaloudet nostivat uusia asuntolainoja hieman vähemmän kuin joulukuussa 2009.

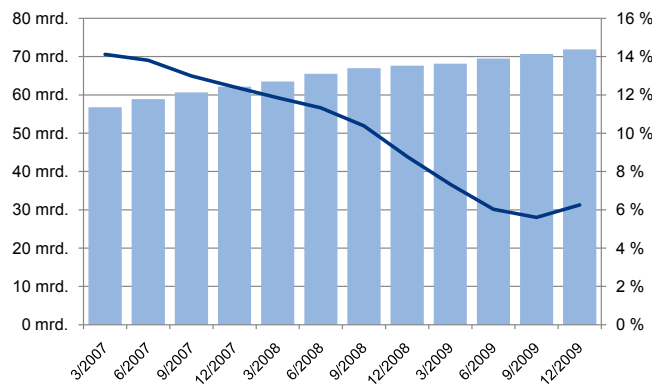
Uusien asuntoluottojen keskiporkko laski vuoden alun 3,5 %:sta 2,1 %:iin vuoden viimeisellä neljänneksellä. Tammikuussa 2010 keskiporkko laski edelleen 1,98 %:iin. Suomen Pankin mukaan noin 92 % uusista asuntolainoista sidottiin tammikuussa euriboriin ja 5 % laina-asiakkaista valitsi pankkien Prime-viitekoron. Kiinteiden korkojen osuus on alle 2 %.

Fivan tammikuussa 2010 tekemän kyselyn mukaan pankkien asuntoluottojen korkomarginaalit olivat vuoden vaihteessa 0,8 % -1,3 %. Vuoden 2009 alkupuoliskolla marginaalit levenivät nopeasti, mutta syksyllä ne kapenivat uudelleen. Pankkien välinen kilpailu on johtanut edelleen marginaalien laskuun.

¹ Suomen Pankki, rahoitustilasto 29.1.2010

² Uudet lainasopimukset sisältävät kaikki Suomen rahalaitosten tekemät uudet euromääräiset sopimukset. Mukana ovat myös sopimukset, jotka syntyvät olemassa olevien lainojen uudelleenneuvottelujen tuloksena, esim. viitekorkojen vaihdon takia.

Asuntoluottojen kanta ja vuosimuutos-% (viiva)

Lähde: Suomen Pankki.

Toistaiseksi matala korkotaso on lisännyt aktiivisuutta asuntomarkkinoilla taloustilanteen heikkoudesta huolimatta ja nostanut asuntojen hintoja. Tilastokeskuksen tietojen mukaan asuntojen hinnat nousivat loka–joulukuussa koko maassa 2,8 % edelliseen vuosineljännekseen verrattuna. Edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna hinnat nousivat lähes 8 %. Ennusteet työllisyyden heikkenemisestä kevään aikana ja varoitukset korkojen noususta saattavat kuitenkin vähentää kotitalouksien lainanottohalukkuutta.

Yritysluottokanta supistui, uusien yritysluottosopimusten määrä väheni loppuvuonna

Pankkien 54,1 mrd. euron suuruinen yritysluottokanta oli joulukuun lopussa noin 6 % pienempi kuin vuoden alussa. Toimialoittain yritysluotto väheni eniten koneiden ja laitteiden valmistuksessa, asuinrakentamisessa sekä informaation ja viestinnän alalla.

Uusia yritysluottoja myönnettiin loka–joulukuussa 10 % vähemmän kuin alkuvuonna. Uusien yritysluottojen korko kääntyi syksyllä nousuun ja oli joulukuussa 2,3 %.

Viime syksynä tehdyn rahoituskyselyn³ mukaan yritykset arvioivat rahoitustilanteensa kiristyneen vuonna 2009. Ongelmia aiheuttivat vakuusvaatimusten kireys, rahoituksen hinta ja lyhentynyt laina-aika. Nostettujen uusien yritysluottojen korkomarginaalit levenivät ja jopa kaksinkertaistuivat 12 kuukauden aikana. Julkisten rahoittajien, kuten Finnveran, ja TyEL-takaisinlainauksen merkitys rahoituslähteinä kasvoi.

Entistä suurempi osuus yrityksistä käytti rahoitusta käyttöpääoman rahoittamiseen ja vähemmän investointeihin. EK:n tiedustelun mukaan kiinteät investoinnit supistuivat vuonna 2009 jopa 40 %.

Kulutusluottojen kysyntä kääntyi laskuun

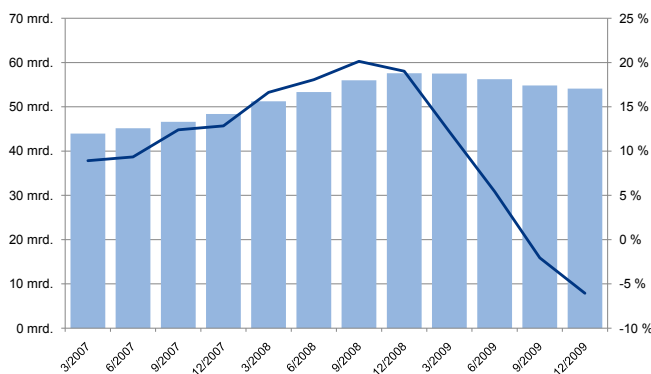
Rahalaitosten kulutusluottokanta oli joulukuun lopussa 12,4 mrd. euroa, joka on noin 66 milj. euroa vähemmän kuin edellisen neljänneksen lopussa. Kannan vuosikasvu hidastui 3,2 %:iin.

Finanssialan Keskusliiton tekemän kulutusluottoselvityksen mukaan kulutusluottoa on noin 1,1 miljoonalla suomalaisella. Talletuspankkien myöntämien kulutusluottojen osuus suhteessa muihin luotonmyöntäjiin lähti kasvuun vuonna 2008 ja kasvoi edelleen vuonna 2009. Niiden osuus kaikista myönnettyistä kulutusluotoista on 68 %. Rahalaitosten uusien vakuudellisten kulutusluottojen korko oli vuonna 2009 keskimäärin 3,3 %. Vakuudettomien kulutusluottojen korot vaihtelivat 7 %:sta 30 %:iin.

Pienlainayritysten myöntämien pikaluottojen määrä oli Tilastokeskuksen mukaan 45 milj. euroa vuoden 2009 viimeisen neljänneksen lopussa. Vuodessa niiden kanta kasvoi noin 60 %.

riskiasiantuntija Seppo Pitkänen

Yritysluottojen kanta ja vuosimuutos (viiva)

Lähde: Suomen Pankki.

³ Suomen Pankki, Elinkeinoelämän keskusliitto, työ- ja elinkeinoministeriö.

Säästämistuotteiden kysyntä vahvaa

Sijoitustuotteet keräsivät uutta pääomaa

Talletuskanta on määrältään pysynyt alhaisen korkotason seurauksena vuoden 2009 kaikilla kvartaaleilla lähes vakiona. Kun vuoden 2008 jälkimmäisellä puoliskolla talletusten keskikorko oli vielä yli 3 %, putosi keskikorko viime vuoden kesäkuun jälkeen jo alle 1 prosentin.

Sijoitusrahastot keräsivät nettomerkintöjä vuoden 2009 viimeisellä neljänneksellä yhteensä 1,1 mrd. euroa. Koko vuoden 2009 osalta nettomerkinnät olivat lähes 4,3 mrd. euroa, joten vuoden viimeinen neljännes seuraili koko vuoden keskimääräistä trendiä. Vuonna 2009 nettomerkinnöissä tapahtuikin selvä käänne positiiviseen suuntaan edellisen vuoden poikkeuksellisen voimakkaiden lunastusten jälkeen.

Strukturoitujen sijoitustuotteiden¹ myynti vuonna 2009 oli yhteensä 2,14 mrd. euroa, jossa kasvua 1,4 % vuoteen 2008 verrattuna.² Sijoittajille tarjottujen strukturoitujen lainojen lukumäärä oli yhteensä 204 kappaletta ja lisäksi strukturoituja talletuksia oli tarjolla neljällä pankilla.

Sijoitussidonnaisten vakuutusten maksutulo oli loka-joulukuussa 602 miljoonaa euroa, mikä oli 74 % enemmän kuin vuoden 2008 vastaavalla jaksolla.

Määräaikaistalletusten korkotarjoukset yli markkinakoron

Suomen rahalaitosten euromääräisten talletusten kanta oli joulukuun 2009 lopussa 108,7 mrd. euroa.³ Kannan vuosi-

kasvu hidastui 1,2 %:iin edellisen neljänneksen 3,1 %:sta. Joulukuussa 2009 varsinkin kotitalouksien talletuskanta osoitti kuitenkin jo piristymisen merkkejä, sillä se kasvoi 2,4 % marraskuun pohjalukemista. Kotitalouksien osuus euromääräisten talletusten kannasta oli vuoden 2009 lopussa 68 % eli 74,0 mrd. euroa.

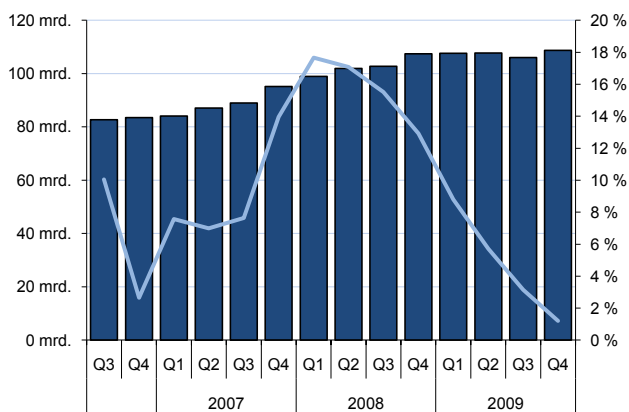
Vuoden 2008 lopussa alkanut määräaikaistalletusten siirto käyttö- ja sijoitustileille on jatkunut. Huolimatta selvästi markkinakoron ylittävistä korkotarjouksista laski Suomen rahalaitoksiin tehtyjen euromääräisten määräaikaistalletusten kanta (22,6 mrd. euroa) vuoden 2009 lopussa 22,9 %:iin koko talletuskannasta.⁴ Vuotta aiemmin määräaikaistalletusten osuus oli vielä 34,9 %. Tallettajat ovat voineet valita myös sijoitussidonnaisia talletuksia, joissa viiteosakkeiden kurssikehityksen myötä on mahdollisuus saavuttaa määräaikaistalletuksia parempaa korkotuottoa.

Rahastojen nettomerkintöjen kehitys kaksijakoista

Rahastoluokkien välillä erot merkintöjen ja lunastusten kertymisessä ovat olleet huomattavan suuria koko vuoden ja rahastojen kaksijakoinen kehitys korostui vuoden viimeisellä neljänneksellä. Osakerahastot olivat suosiossa ja niihin kertyi uutta pääomaa viimeisellä neljänneksellä lähes 1,3 mrd. euroa.

Uudesta pääomasta merkittävä osa kertyi kehittyville markkinoille sijoitaviin rahastoihin. Kehittyvien markkinoiden osakerahastot keräsivät nettomerkintöjä loka-joulukuussa noin 0,6 miljardia euroa. Tämä oli vajaa puolet kaikista osakerahastojen nettomerkinnöistä.

Talletuskanta (pylväs) ja vuosimuutos (viiva)

Lähde: Suomen Pankki.

1 Strukturoiduille tuotteille tarkoitetaan yleensä joukkolaina- tai talletusmuotoisia sijoituksia, jotka koostuvat yleensä pääosin vähäriskisestä korkokomponentista ja riskillisestä johdannaiskomponentista tai muusta riskipitoisesta osasta. Lähde: Suomen Strukturoidut Sijoitustuotteet ry.

2 Volyymitiedot koostuvat seuraavien toimijoiden ilmoittamista luvuista: Aktia, Evli, Front Capital, FIM, Handelsbanken, ICECAPITAL, Kuntarahaus, Mandatum Life, Nordea, Pohjola Pankki, Sampo Pankki, SEB, Tapiola, United Bankers, Finlandia Group, Oak Capital ja Ålandsbanken, joten lukuja voi pitää melko kattavana, joskaan ei aivan täydellisenä otoksena strukturoitujen tuotteiden myynnistä Suomessa. Lähde: Suomen Strukturoidut Sijoitustuotteet ry.

3 Suomen Pankki, rahoitustilasto 29.1.2010.

4 Suomen Pankki, raportti 31.1.2010.

Loka-joulukuussa kehittyville markkinoille sijoittavien osake-rahastojen pääoma kasvoi 5,5 miljardiin euroon. Kaikkien osakerahastojen pääoma kasvoi vajaaseen 20 miljardiin euroon.

Myös pitkän koron rahastot ja yhdistelmärahastot saivat edelleen uutta pääomaa, mutta selvästi alkuvuotta maltillisemmin. Pitkän koron rahastojen nettomerkinnot olivat marras-joulukuussa jo negatiivisia seitsemän kuukautta jatkuneen positiivisen kehityksen jälkeen.

Yleensä melko vakaata nettomerkitöjen kehitystä tarjoavissa yhdistelmärahastoissa tapahtui myös selvä notkahdus viimeisellä neljänneksellä, vaikka merkinnät olivatkin vielä hieman lunastuksia suuremmat. Sijoitussidonnaisten vakuutusten kautta kertyy paljon pääomaa yhdistelmärahastoihin, joten eläkevakuutusten myynnissä tapahtunut supistuminen voi selittää osaltaan yhdistelmärahastojen nettomerkitöjen notkahdusta.

Rahamarkkinarahastojen nettomerkinnot kääntyivät joulukuussa jälleen selvästi negatiivisiksi muutaman positiivisen kuukauden jälkeen, mutta koko neljänestä tarkasteltaessa niistä tapahtunut pääomien poistuminen oli kuitenkin melko maltillista ollen noin 1,5 % rahamarkkinarahastojen pääomista.

Hedge-rahastojen nettomerkinnot ovat sen sijaan olleet säännönmukaisesti negatiiviset jo heinäkuusta lähtien ja

tämän jälkeen niistä on lunastettu pääomia yhteensä 172 milj. euroa, josta pelkästään viimeisellä neljänneksellä 124 milj. euroa. Lunastusten määrä on ollut lähes 10 % hedge-rahastojen yhteenlasketuista pääomista.

Strukturoitujen sijoitustuotteiden myynti hienoisessa kasvussa

Osakesidonnaiset tuotteet olivat selvästi suosituimpia myös strukturoiduissa tuotteissa niiden myynnin ollessa yli 1,6 mrd. euroa vuonna 2009. Yhtenä syynä tähän suosioon voi olla kehittyvien markkinoiden osakemarkkinoihin kohdistunut kiinnostus samalla tavalla kuin osakerahastojen kohdalla, mutta toisaalta taustalla voi myös olla finanssikriisin aikaansaama paluu takaisin tutumpiin kohde-etuksiin, esimerkiksi kotimaisiin osakekoreihin.

Tuotteiden tarjonnassa ja jakelumallissa on myös tapahtunut paluuta aiempaan siltä osin, että julkisten lainojen suhteellinen osuus oli vuonna 2009 jälleen selvästi yli puolet koko markkinasta erillislainten osuuden supistuessa noin neljäsosaan. Suhteellisesti voimakkainta kasvu on kuitenkin ollut strukturoiduissa talletuksissa, joiden volyyymi oli vuonna 2009 jo noin 300 milj. euroa edellisen vuoden vajaan 100 milj. sijaan. Talletusmuotoisten strukturoitujen tuotteiden kasvu on perustunut vahvasti talletussuojaan, jonka merkitys on finanssikriisin kuluessa konkretisoitunut sijoittajille aiempaa selkeämmin.

Sijoitusrahastojen kuukausittaiset nettomerkinnot rahastoluokittain (milj.euroa)

	Osake	Pitkä korko	Yhdistelmä	Kiinteistö	Hedge	Lyhyt korko	Yhteensä
Tammikuu	136	66	20	4	28	-327	-73
Helmikuu	193	99	309	-1	45	-174	471
Maaliskuu	152	-270	22	-6	33	-226	-295
Huhtikuu	173	177	43	18	43	-272	181
Toukokuu	404	162	25	0	-36	-201	354
Kesäkuu	276	224	14	0	12	184	710
Heinäkuu	245	456	16	8	-11	33	747
Elokuu	569	65	23	4	-22	-136	503
Syyskuu	424	73	22	5	-14	85	595
Lokakuu	351	330	6	-6	-47	162	796
Marraskuu	387	-14	9	21	-15	38	427
Joulukuu	557	-232	4	0	-62	-386	-119
Yhteensä	3 865	1 137	514	48	-47	-1 219	4 298
Pääomat 31.12.2009	19 924	17 368	4 093	136	1 750	11 768	55 039

Lähde: Suomen Pankki.

Sijoitussidonnaisten vakuutusten maksutulo kasvoi voimakkaasti

Sijoitussidonnaisten vakuutusten maksutulo kasvoi lokajoulukuussa roimasti. Maksutulo oli 602 miljoonaa euroa, mikä oli 74 prosenttia enemmän kuin vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä.

Erityisen voimakkaasti kasvoi sijoitussidonnaisten kapitalisaatiosopimusten myynti.

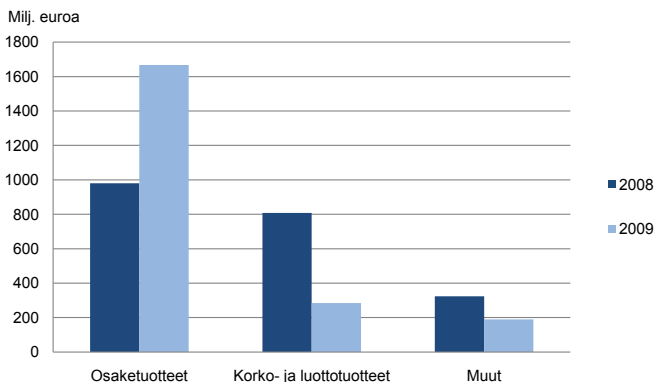
Vuosina 2003–2007 kapitalisaatiosopimusten vuotuisen myynti jäi selvästi alle 100 miljoonan euron. Vuonna 2008 markkinoille tulivat sijoitussidonnaiset kapitalisaatiosopimukset ja näiden tuotteiden markkinat alkoivat kasvaa vauhdikkaasti. Viime vuoden viimeisellä neljänneksellä niiden maksutulo oli 203 miljoonaa euroa eli lähes nelinkertainen vuoden 2008 loppuun verrattuna.

Yksilöllisten eläkevakuutuksien myynti hiljeni voimakkaasti viime syksynä. Vuoden 2009 viimeisellä neljänneksellä solmittiin ainoastaan 6 085 uutta eläkevakuutus sopimusta kun vuoden 2008 vastaavalla periodilla uusia sopimuksia solmittiin 22 744 kappaletta. Keskeinen syy syntyneeseen tilanteeseen on oletettavasti ollut vuoden 2010 alusta voimaan tullut laki sidotusta pitkäaikaissäätämisestä, johon liittynyt keskustelu ja odotus on osaltaan vaikuttanut eläkevakuutusten solmimiseen.

Yksilöllisten eläkevakuutuksien maksutulo laski neljä prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Säästöhenkivakuutusten myynti sen sijaan lähes kaksinkertaistui viimeisellä neljänneksellä vuoden takaiseen verrattuna.

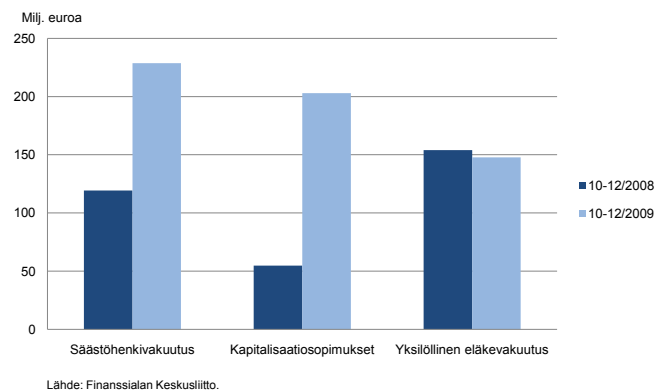
analyytikko Tapio Kalmari, markkinavalvoja Antti Lampinen ja markkinavalvoja Tero Oikarinen

Strukturoitujen sijoitustuotteiden myynti kohde-etuuk-sien mukaan (milj.euroa)

Lähde: Suomen Strukturoitujen Sijoitustuotteiden yhdistys.

Sijoitussidonnaisten vakuutusten maksutulo Q4/2009 (milj.euroa)

Lähde: Finanssialan Keskusliitto.

Pankkisektorin liikeulos laski

Korkokatteesta hävisi vuodessa viidennes, palkkioiden nettotuotot nousivat

Suomalaisten talletuspankkiryhmien vuoden 2009 yhteenlaskettu liikeulos 2,0 mrd. euroa heikkeni 13 % edellisvuodesta. Pudotuksen taustalla vaikuttivat eniten korkokatteiden lasku ja luottojen arvonalentumisten kasvu, kun taas voimakkaasti kasvaneet kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan tuotot loivensivat kannattavuuden laskua. Karkeasti sanoen, pääomamarkkinasidonnaisten tuottojen kasvu kumosi korkokatteiden laskun, mutta arvonalentumisten kasvu edellisvuodesta veti liikevoiton laskuun. Pankkisektorin tulos kokonaisuudessaan oli hyvällä tasolla, mutta yksittäisillä pankeilla oli selviä kannattavuusvaikeuksia.

Pankkien tärkein tulonlähde eli korkokate oli vuoden aikana yhteensä 3,6 mrd. euroa, mikä on 873 milj. euroa eli 20 % vähemmän kuin edellisvuonna. Suureen pudotukseen vaikutti osaltaan se, että korkokate nousi edelliseen huippuunsa juuri vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä. Vuoden 2009 tammi–maaliskuussa korkokate romahti edellisestä neljänneksestä lähes 30 % lähinnä rahamarkkinakorkojen jyrkkää laskua seuranneen korkomarginaalin nopean kaventumisen seurauksena. Tämän jälkeen korkokatteiden neljännesmuutokset ovat olleet huomattavasti pienempiä. Osaltaan korkokatteiden heilahtelua vuoden 2008 lopulla ja 2009 alussa lisäsivät pääomamarkkinatoiminnan korkojohdannaisiin liittyvät tuotot ja kulut, joiden muutokset ovat

usein nopeampia kuin luotonantoon ja talletuksiin liittyvien erien.

Palkkioiden nettotuottoja kertyi vuoden aikana yhteensä 1,2 mrd. euroa, eli 9 % enemmän kuin edellisvuonna. Luotonantoon painottuvilla pankeilla muutos edellisvuodesta oli lähes poikkeuksetta positiivinen. Sijoituspalveluihin keskittyvillä pankeilla koko vuoden palkkionetto jäi noin neljänneksen edellistä vuotta pienemmäksi, joskin etenkin rahastoista saatujen palkkioiden kehitys kääntyi vuoden jälkimmäisellä puoliskolla selvästi positiiviseksi.

Tuotot kaupankäynnistä ja sijoitustoiminnasta poikkeuksellisen korkeita

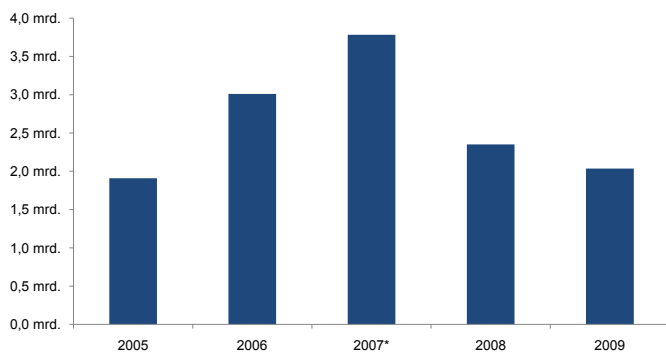
Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot koko vuodelta olivat kaikkiaan 1,1 mrd. euroa, kun ne edellisenä vuonna jäivät 213 miljoonaan euroon. Tuottoja nosti arvopaperimarkkinoiden elpyminen vuoden aikana, jolloin sijoitusten käyvät arvot palautuivat edellisen vuoden romahduksesta. Lisäksi kaupankäynti arvopapereilla sekä kysyntä riskienhallinnan tuotteille oli vuoden aikana poikkeuksellisen vilkasta ja pankkien kannalta kannattavaa toimintaa. Vuoden loppua kohden markkina-arvojen nousu ja kaupankäynnin volyymit tasaantuivat jolloin myös pääomamarkkinasidonnaisten tuottojen taso laski.

Finanssiryhmittymien henkivakuutustoiminnan nettotuotot olivat vuoden aikana yhteensä 106 milj. euroa negatiiviset, kun edellisenä vuonna tappiota kertyi 173 milj. euroa. Tuottoja painoivat molempina vuosina sijoituksiin liittyvät arvonalentumiset. Ryhmittymien vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot olivat yhteensä 411 milj. euroa ja nousivat noin viidenneksen edellisvuodesta. Vertailuvuonna vahinkovakuutusta harjoittavia toimijoita tosin oli yksi vähemmän, joten muutos ei ole vertailukelpoinen.

Muut tuotot olivat yhteensä 267 milj. euroa, kun edellisenä vuonna niitä oli 207 milj. euroa.

Käyvän arvon rahaston yhteenlaskettu saldo nousi vuoden 2009 päätteeksi 61 milj. euroa positiiviseksi. Saldo oli neljänneksen päätteeksi positiivinen ensimmäistä kertaa sitten syyskuun 2007. Kriisin aikana käyvän arvon rahaston yhteenlaskettu tappio oli suurimmillaan 646 milj. euroa Q1/2009 lopussa. Käyvän arvon rahaston¹ saldoon ovat

Pankkisektorin liikevoitto

Lähde: Finanssivalvonta.

*sisältää noin 470 milj. euron kertaluonteisen tuoton

vaikuttaneet positiivisesti sijoitusten arvojen nousu sekä kertyneiden tappioiden tuloutukset.

Kulujen kasvu hidastunut, arvonalentumiset veivät liikevoitosta vajaan kolmanneksen

Kulut ilman arvonalentumisia vuonna 2009 olivat yhteensä 3,6 mrd. euroa, eli noin 2 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Henkilöstökulut kasvoivat reilut 4 %, mutta muut kulut pysyivät vuoden 2008 tasolla. Vielä vuosina 2007 ja 2008 kulujen vuosikasvu oli 10 %:n luokkaa.

Vuoden 2009 aikana arvonalentumisia luotoista kirjattiin kaikkiaan 842 milj. euroa, kun vuotta aiemmin niitä oli 254 milj. euroa. Arvonalentumiset veivät pankkien vuoden 2009 liikevoitosta noin 29 %. Suuret liikepankit ovat kirjanneet arvonalentumisia suhteellisesti pieniä ja keskisuuria pankkeja enemmän. Tämä johtuu osaltaan siitä, että suurin osa arvonalentumisista kuluu taantuman aikana on toistaiseksi kohdistunut yritysluottoihin. Suurilla pankeilla yritysluottojen osuus luottokannasta on suurempi kuin pienemmillä pankeilla.

Tuottojen rakenne ja korkomarginaalin lasku enteilevät kannattavuuden heikkenemistä

Suomalaisten pankkiryhmien tulosten kehitys vuonna 2009 oli kaksijakoinen. Huomioiden korkotason nopean laskun hyvin matalalle tasolle, luotto- ja talletuskannan kasvun pysähtymisen sekä taloudellisen taantuman, 13 % pudotusta liikevoitossa voidaan pitää maltillisena laskuna. Arvonalentumiset nousivat merkittävästi, mutta alle 0,5 % jäänyt suhde luotto- ja takauskantaan on edelleen matala verrattuna

1990-luvun tappioihin, jotka vuonna 1992 olivat korkeimmillaan 3,7 % luottokannasta, sekä monien ulkomaisten pankkien tämän hetken tasoon.

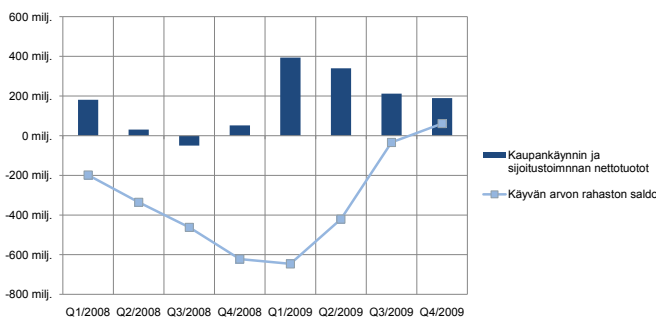
Tuottojen rakenne sen sijaan lisää epävarmuutta pankkien kuluvaan vuoden kannattavuudelle. Vuonna 2009 sektorin kannattavuutta nostivat korkeat pääomamarkkinoihin sidonnaiset tuotot, jotka olivat seurausta arvopaperimarkkinoiden poikkeuksellisesta kehityksestä. Luottojen ja talletusten välinen korkomarginaali on laskenut jo toista vuotta. Kuluvalle vuodelle ennakoitu korkotason jatkuminen matalana sekä pankkien välillä kiristynyt kilpailu enteilevät marginaalin kehityksen jatkuvan edelleen negatiivisena. Myös luottokannan kasvu jatkunee vaimeana kunnes talouskasvu taas elpyy. Palkkioiden nettotuotot ovat tuottoeristä vakaimpia, mutta niiden mahdollisen kasvun vaikutus tuloksiin on rajallinen.

Arvonalentumistappiot tulevat myös kuluvaan vuonna heikentämään pankkien tuloksia. Niiden tasoa on kuitenkin vaikea ennakoida. Arvonalentumisten kasvu tasaantui vuoden 2009 jälkimmäisellä puoliskolla, mutta niiden odotetaan pysyvän kohonneella tasolla myös kuluvaan vuonna.

analyytikko Anton Tuomisalo

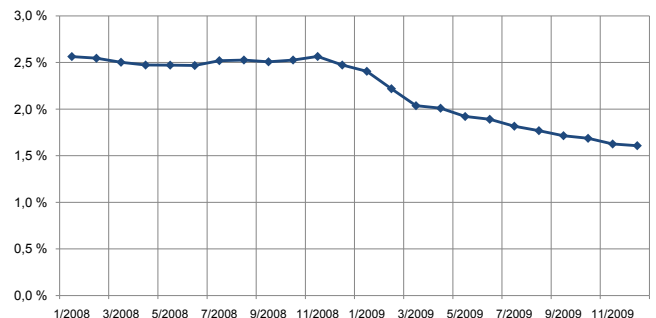
1 Omaan pääomaan lukeutuvaan käyvän arvon rahastoon luetaan käypään arvoon arvostettavien, myytävissä olevien rahoitusvarojen arvomuutokset, joita ei välittömästi käsitellä tulosvaikutteisesti.

Kaupankäynti ja sijoitustoiminta

Lähde: Finanssivalvonta.

Pankkien luottojen ja talletusten korkomarginaali

Lähde: Suomen Pankki.

Valvottavien taloudellinen tila ja riskit 1/2010

7.4.2010

15 (46)

Talletuspankkien kannattavuus ja vakavaraisuus

Miljoonaa euroa	Pankkisektori			Kolme suurinta pankkiryhmittymää			Muut kotimaiset pankit		
	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %
Korkokate	3 595	4 468	-20	3 102	3 998	-22	493	471	5
Palkkiotuotot, netto	1 168	1 067	9	918	820	12	246	247	0
Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot	1 136	213	432	1 070	202	428	68	12	458
Vahinko- ja henkivakuustoittoiminnan nettotuotto	306	172	78	276	206	34	29	-	-
Muut tuotot yhteensä	267	207	29	209	162	29	58	41	43
Tuotot	6 471	6 128	6	5 575	5 388	3	894	736	21
Henkilöstökulut	1 677	1 606	4	1 379	1 324	4	294	279	5
Muut hallintokulut	1 039	1 062	-2	805	835	-4	235	226	4
Muut kulut	878	856	3	732	710	3	121	144	-16
Kulut	3 594	3 524	2	2 915	2 870	2	649	650	0
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	842	254	232	788	243		54	10	421
Liikevoitto/-tappio	2 036	2 350	-13	1 872	2 275	-18	191	76	150
Tase yhteensä	358 095	353 925	1	326 463	325 299	0	31 574	28 541	11
Oman pääoman tuotto (ROE), %	6,9	8,4		7,0	8,9		7,4	2,7	
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,4	0,6		0,4	0,6		0,5	0,2	
Kulu/tuotto-suhde, %	55,5	57,5		52,3	53,3		72,6	88,2	
Vakavaraisuussuhdeluku, %	14,5	13,6		14,0	13,3		18,9	17,6	
Tier 1 -vakavaraisuus, %	13,7	12,5		13,5	12,2		15,4	15,3	
Tappiopuskuri	9 386	8 536		7 889	7 347		1 497	1 189	

Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot = arvopaperi- ja valuuttatoiminnan, sijoituskiinteistöjen ja myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot sekä osingot

Muut tuotot = liiketoiminnan muut tuotot ja mahdollinen osuus osakkuusyritysten tuloksesta

Oman pääoman tuotto (ROE), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositason) / (oma pääoman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Koko pääoman tuotto (ROA), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositason) / (taseen loppusumman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Tunnusluvut voivat poiketa pankkien julkaisemista.

Lähde: Finanssivalvonta.

Talletuspankkien kannattavuus ja vakavaraisuus

Miljoonaa euroa	NPS-konserni			OP-Pohjola-ryhmä			Sampo Pankki -konserni		
	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %
Korkokate	1 585	2 283	-31	1 058	1 233	-14	459	481	-5
Palkkiotuotot, netto	241	214	12	496	419	18	182	187	-3
Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot	945	300	215	115	-143	180	10	46	-79
Vahinko- ja henkivakuustoittoiminnan nettotuotto	0	0		276	206	34	0	0	
Muut tuotot yhteensä	56	25	123	105	108	-3	48	29	66
Tuotot	2 827	2 823	0	2 051	1 823	13	698	742	-6
Henkilöstökulut	575	510	13	622	598	4	182	215	-16
Muut hallintokulut	326	313	4	310	328	-5	168	195	-14
Muut kulut	168	145	16	476	467	2	88	98	-11
Kulut	1 069	969	10	1 408	1 392	1	438	508	-14
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	381	133	188	179	58	207	227	52	334
Liikevoitto/-tappio	1 376	1 722	-20	464	372	25	33	182	-82
Tase yhteensä	221 165	219 961	1	80 430	75 746	6	24 868	29 592	-16
Oman pääoman tuotto (ROE), %	9,0	12,1		5,4	3,7		0,9	6,9	
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,5	0,7		0,4	0,3		0,1	0,5	
Kulu/tuotto-suhde, %	37,8	34,3		68,7	76,4		62,8	68,5	
Vakavaraisuussuhdeluku, %	14,6	13,3		12,6	12,7		15,0	14,3	
Tier 1 -vakavaraisuus, %	14,0	12,0		12,6	12,6		13,8	12,4	
Tappiopuskuri	4 781	4 323		1 908	1 831		1 200	1 194	

Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot = arvopaperi- ja valuuttatoiminnan, sijoituskiinteistöjen ja myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot sekä osingot

Muut tuotot = liiketoiminnan muut tuotot ja mahdollinen osuus osakkuusyritysten tuloksesta

Oman pääoman tuotto (ROE), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositason) / (oma pääoman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Koko pääoman tuotto (ROA), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositason) / (taseen loppusumman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Tunnusluvut voivat poiketa pankkien julkaisemista.

Lähde: Finanssivalvonta.

Valvottavien taloudellinen tila ja riskit 1/2010

7.4.2010

16 (46)

Talletuspankkien kannattavuus ja vakavaraisuus

Miljoonaa euroa	Aktia-konserni			Säästöpankit			Paikallisosuuspankit		
	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %
Korkokate	152	101	51	152	164	-7	90	112	-20
Palkkiotuotot, netto	46	41	13	40	36	12	19	18	10
Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot	2	4	-55	17	-1	1 380	8	0	6 053
Vahinko- ja henkivakuustustoiminnan nettotuotto	29	-34	186	0	0		0	0	
Muut tuotot yhteensä	4	15	-77	2	2	-27	1	2	-23
Tuotot	233	127	83	211	200	5	119	132	-10
Henkilöstökulut	79	61	31	60	58	3	35	34	4
Muut hallintokulut	45	38	17	51	50	2	29	29	0
Muut kulut	30	21	43	27	24	12	16	14	16
Kulut	154	120	28	138	132	4	79	76	5
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	32	1	4 382	7	1		3	3	
Liikevoitto/-tappio	47	7	611	66	68	-2	37	53	-31
Tase yhteensä	10 556	9 540	11	7 060	6 715	5	4 123	3 886	6
Oman pääoman tuotto (ROE), %	8,7	1,7		8,5	10,2		6,7	10,6	
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,3	0,1		0,8	0,9		0,7	1,1	
Kulu/tuotto-suhde, %	66,2	94,3		65,2	65,9		66,6	57,4	
Vakavaraisuussuhdeluku, %	16,0	13,7		22,6	21,8		21,8	21,7	
Tier 1 -vakavaraisuus, %	9,5	9,3		19,6	20,2		21,3	22,1	
Tappiopuskuri	275	187		554	475		336	302	

Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot = arvopaperi- ja valuuttatoiminnan, sijoituskiinteistöjen ja myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot sekä osingot

Muut tuotot = liiketoiminnan muut tuotot ja mahdollinen osuus osakkuusyritysten tuloksesta

Oman pääoman tuotto (ROE), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositasolla) / (oma pääoman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Koko pääoman tuotto (ROA), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositasolla) / (taseen loppusumman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Tunnusluvut voivat poiketa pankkien julkaisemista.

Lähde: Finanssivalvonta.

Talletuspankkien kannattavuus ja vakavaraisuus

Miljoonaa euroa	Ålandsbanken-konserni			S-Pankki			Tapiola Pankki -konserni		
	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %
Korkokate	39	42	-7	35	26	39	13	12	8
Palkkiotuotot, netto	28	16	71	5	3	56	23	18	27
Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot	5	3	38	6	1	443	0	0	6
Vahinko- ja henkivakuustustoiminnan nettotuotto	0	0		0	0		0	0	
Muut tuotot yhteensä	39	13	208	1	1	36	6	6	-3
Tuotot	111	74	49	47	31	54	43	37	16
Henkilöstökulut	45	28	57	7	5	32	11	10	10
Muut hallintokulut	15	11	35	24	24	1	27	24	14
Muut kulut	18	13	39	6	5	17	4	4	9
Kulut	77	52	48	37	35	8	42	37	12
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	3	2		7	2		1	1	
Liikevoitto/-tappio	31	20	52	3	-6	150	0	-1	-114
Tase yhteensä	3 378	2 770	22	2 689	2 066	30	1 389	1 308	6
Oman pääoman tuotto (ROE), %	17,8	10,7		2,9	-11,7		0,2	-2,9	
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,9	0,6		0,1	-0,4		0,0	-0,1	
Kulu/tuotto-suhde, %	69,8	70,0		79,2	112,8		98,1	100,9	
Vakavaraisuussuhdeluku, %	12,3	12,6		25,8	12,7		14,9	16,8	
Tier 1 -vakavaraisuus, %	7,9	8,6		21,2	10,2		10,9	12,5	
Tappiopuskuri	71	61		113	23		39	42	

Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot = arvopaperi- ja valuuttatoiminnan, sijoituskiinteistöjen ja myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot sekä osingot

Muut tuotot = liiketoiminnan muut tuotot ja mahdollinen osuus osakkuusyritysten tuloksesta

Oman pääoman tuotto (ROE), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositasolla) / (oma pääoman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Koko pääoman tuotto (ROA), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositasolla) / (taseen loppusumman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Tunnusluvut voivat poiketa pankkien julkaisemista.

Lähde: Finanssivalvonta.

Valvottavien taloudellinen tila ja riskit 1/2010

7.4.2010

17 (46)

Talletuspankkien kannattavuus ja vakavaraisuus

Miljoonaa euroa	HYPO-konserni			Evli Pankki -konserni			eQ-konsolidointiryhmä		
	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %
Korkokate	0	1	-167	3	3	14	4	5	-32
Palkkiotuotot, netto	2	1	38	37	46	-19	17	25	-34
Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot	7	4	76	13	7	81	2	-8	129
Vahinko- ja henkivakuustustoiminnan nettotuotto	0	0		0	0		0	0	
Muut tuotot yhteensä	0	0	19	1	1	12	1	4	-80
Tuotot	9	6	41	54	56	-4	23	27	-14
Henkilöstökulut	2	2	12	26	31	-15	12	18	-35
Muut hallintokulut	3	2	9	16	20	-19	8	10	-20
Muut kulut	1	0	37	6	6	0	30	6	440
Kulut	5	5	13	48	57	-15	49	33	49
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	0	0		0	0		1	0	
Liikevoitto/-tappio	3	1	104	5	-1	830	-27	-6	352
Tase yhteensä	703	693	2	691	669	3	345	394	-12
Oman pääoman tuotto (ROE), %	3,1	1,4		6,3	-1,8		-62,4	-7,1	
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,3	0,2		0,5	-0,1		-7,8	-0,9	
Kulu/tuotto-suhde, %	60,4	75,6		90,2	101,3		211,3	122,1	
Vakavaraisuussuhdeluku, %	17,5	18,5		13,6	14,1		19,6	13,2	
Tier 1 -vakavaraisuus, %	15,8	16,4		13,6	14,1		19,6	13,9	
Tappiopuskuri	38	38		17	19		19	10	

Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot = arvopaperi- ja valuuttatoiminnan, sijoituskiinteistöjen ja myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot sekä osingot

Muut tuotot = liiketoiminnan muut tuotot ja mahdollinen osuus osakkuusyrittysten tuloksesta

Oman pääoman tuotto (ROE), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositasolla) / (oma pääoman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Koko pääoman tuotto (ROA), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositasolla) / (taseen loppusumman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Tunnusluvut voivat poiketa pankkien julkaisemista.

Lähde: Finanssivalvonta.

Talletuspankkien kannattavuus ja vakavaraisuus

Miljoonaa euroa	SEB Gyllenberg Private Bank			FIM-konserni		
	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %	31.12.2009	31.12.2008	Muutos, %
Korkokate	1	3	-78	2	2	3
Palkkiotuotot, netto	1	1	-9	29	41	-29
Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot	1	1	-30	6	-1	713
Vahinko- ja henkivakuustustoiminnan nettotuotto	0	0		0	0	
Muut tuotot yhteensä	3	0	94 462	0	0	-18
Tuotot	6	5	12	38	43	-12
Henkilöstökulut	0	1	-107	15	33	-56
Muut hallintokulut	4	2	77	9	16	-41
Muut kulut	0	0	67	7	53	-86
Kulut	4	3	42	31	102	-69
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	0	0		0	0	
Liikevoitto/-tappio	2	2	-25	6	-59	111
Tase yhteensä	132	316	-58	266	261	2
Oman pääoman tuotto (ROE), %	8,6	10,9		9,1	-72,8	
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,6	0,7		1,6	-15,0	
Kulu/tuotto-suhde, %	69,1	54,4		82,8	238,4	
Vakavaraisuussuhdeluku, %	20,6	14,8		20,7	16,1	
Tier 1 -vakavaraisuus, %	20,6	14,8		20,6	16,1	
Tappiopuskuri	10	7		23	18	

Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot = arvopaperi- ja valuuttatoiminnan, sijoituskiinteistöjen ja myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot sekä osingot

Muut tuotot = liiketoiminnan muut tuotot ja mahdollinen osuus osakkuusyrittysten tuloksesta

Oman pääoman tuotto (ROE), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositasolla) / (oma pääoman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Koko pääoman tuotto (ROA), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositasolla) / (taseen loppusumman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)

Tunnusluvut voivat poiketa pankkien julkaisemista.

Lähde: Finanssivalvonta.

Talletuspankkien kannattavuus ja vakavaraisuus

	Milijoonaa euroa	Ulkom. sivukonttorit		Muutos, %
		31.12.2009	31.12.2008	
Korkokate		127	137	-7
Palkkiotuotot, netto		103	107	-4
Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot		20	33	-39
Vahinko- ja henkivakuustoiminnan nettotuotto				
Muut tuotot yhteensä		32	22	51
Tuotot		282	298	-5
Henkilöstökulut		89	107	-16
Muut hallintokulut		55	48	16
Muut kulut		62	33	86
Kulut		206	188	10
Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista		62	43	
Liikevoitto/-tappio		14	67	-80
Tase yhteensä		15 507	17 231	-10
Oman pääoman tuotto (ROE), %		-30,7	57,5	
Koko pääoman tuotto (ROA), %			0,3	
Kulu/tuotto-suhde, %		73,2	63,0	
Vakavaraisuussuhdeluku, %				
Tier 1 -vakavaraisuus, %				
Tappiopuskuri				

Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot = arvopaperi- ja valuuttatoiminnan, sijoituskiinteistöjen ja myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot sekä osingot
Muut tuotot = liikevoiton muut tuotot ja mahdollinen osuus osakkuusyritysten tuloksesta
Oman pääoman tuotto (ROE), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositasolla) / (oma pääoman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)
Koko pääoman tuotto (ROA), % = (liikevoitto / välittömät verot vuositasolla) / (taseen loppusumman tarkastelujakson alun ja lopun keskiarvo)
 Tunnusluvut voivat poiketa pankkien julkaisemista.

Lähde: Finanssivalvonta.

PANKKIEN KORKOKATE JA MARGINAALIT KEHITTYNEET POIKKEUKSELLISESTI

Korkokate on perinteisen pankkitoiminnan ydin ja pankkien tärkein tulonlähde

Korkokate tarkoittaa erotusta pankin korkotuottojen ja korkokulujen välillä. Se muodostuu pankin saades- sa korkotuottoja korollisista saamisistaan samalla kun se maksaa korkokuluja korollisista veloistaan. Korko- marginaali puolestaan on pankin saamisten ja velkojen välinen korkoero, joka ilmaistaan prosenttiyksiköissä.

Korkokate on suomalaisten pankkien merkittävin tuot- toerä. Viime vuosien aikana korkokate on muodostanut 50–70 % pankkien kaikista nettotuotoista. Suomalais- ten pankkien korkokate pohjautuu pitkälti perinteiseen pankkitoimintaan eli kotitalouksien, yritysten ja julkis- yhteisöjen luottoihin sekä talletuksiin. Vuonna 2009 korkotuotoista pois lukien johdannaiset 77 % oli peräisin luotonannosta yleisölle ja julkisyhteisöille. Vastaa- vasti yleisön ja julkisyhteisöjen talletuksille maksetut korot muodostivat 44 % pankkien korkokuluista ilman johdan- naisten vaikutusta. Markkinaehtoisten velkojen vastaava osuus oli 35 % ja velkojen keskuspankeille ja luottolaitok- sille 18 %.

Johdannaisten nettotuotoilla oli vuonna 2009 pankki- sektorin korkokatteeseen 10 %:n positiivinen vaikutus. Johdannaiset liittyvät liikepankkien harjoittamaan kaupankäyntiin pääomamarkkinoilla sekä pankkien joh- dannailla toteuttamiin korkokatteiden suojauksiin.

Korkokate on pankkien perinteisen ansaintalogiikan ytimessä ja sen suuruuteen vaikuttaa ratkaisevasti kaksi asiaa: luottojen ja talletusten kasvu sekä niiden välisen korkomarginaalin muutos. Luottojen ja talletusten kasvu tuo pankeille lisää korkokatetta, varsinkin jos korko- marginaali on leveä. Hidas kasvu ja kapea marginaali puolestaan joko heikentävät korkokatteen kasvua tai absoluuttisesti pienentävät sitä.

Korkokatteella katettava valtaosa kustannuksista ja riskeistä

Pankilla ja sen asiakkailla on korkomarginaaliin varsin vastakkainen näkökulma. Pankki luonnollisesti hyötyy korkeista luottokoroista ja matalista talletuskoroista.

Korkokatteen tulee kattaa yhdessä muiden tuottojen kanssa toiminnan kustannukset ja riskit sekä tuottaa riittävästi voittoa, jotta liiketoiminta olisi taloudellisesti järkevää ja vakavaraisuus säilyy pitkällä aikavälillä. Asiakas vastaavasti hyötyy matalista luottokoroista ja korkeista talletuskoroista.

Pankilla on sitä paremmat edellytykset vastata asiakasnäkökulmaan, mitä tehokkaammin se toimii ja mitä paremmin se hoitaa riskienhallintansa. Kilpailu ja kasvuhakuisuus voivat kuitenkin johtaa luottojen alhaiseen hinnoitteluun, joka ei pidemmän päälle vastaa toiminnan kustannuksia ja riskejä. Vastaavasti, jos pankki maksaa talletuksille markkinoihin nähden poikkeuksellisen korkeaa korkoa, täytyy sen myös ansaita myöntämistään luotoista ja muista tekemistään sijoituksista korkea tuottoa jotta korkokate pysyy riittävän suurena. Tavallista suuremmat korkotuotot ja muut tuotot saattavat kertoa pankin toiminnan sisältävän myös enemmän riskejä.

Riskien hallinta ja oikea hinnoittelu ovat kestäväällä pohjalla olevan pankkitoiminnan keskeisimpiä tekijöitä. Mikäli pankki systemaattisesti arvioi tai hinnoittelee riskinsä väärin, on toiminta pidemmällä aikavälillä todennäköisesti kannattamatonta ja pahimmillaan myös pankin vakavaraisuus voi olla vaarassa.

Korkokatteen kehitys ollut poikkeuksellista vuosina 2008–2009

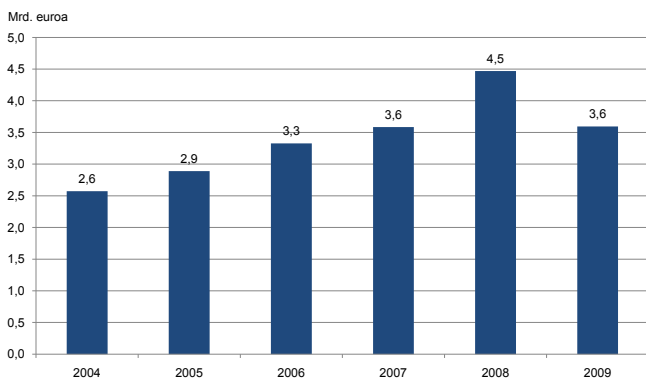
Vuonna 2009 suomalaisten pankkiryhmien yhteenlaskettu korkokate laski 20 % edellisvuodesta. Tähän vaikuttivat sekä luottojen että talletusten kasvun lähes täydellinen pysähtyminen ja korkomarginaalin kaventuminen.

Vuoteen 2008 saakka luottokanta kasvoi useita vuosia 12–13 % ja talletuskanta 4–7 % vuodessa. Vuonna 2008 talletuskannan kasvu kiihtyi huomattavasti johtuen muun muassa finanssikiriin seurauksena tapahtuneesta varojen siirtymisestä muista sijoituskohteista talletuksiin. Talletusten määrän kasvuun vaikutti myös niistä maksettavien korkojen nousu. Sekä luotto- että talletuskannan kasvu pysähtyivät vuonna 2009, heikentäen siten osaltaan korkokatteen kehitystä.

Korkomarginaalit ovat paineen alla matalan korkotason ympärillä

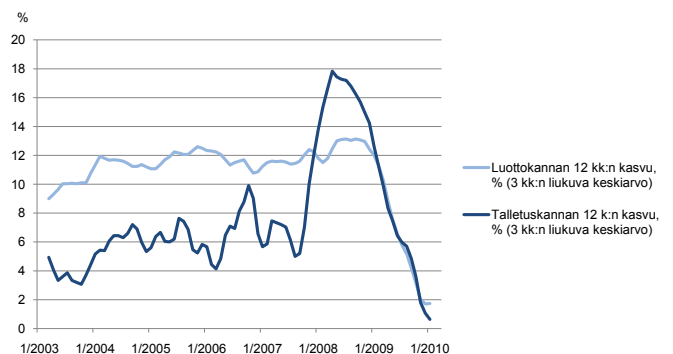
Korkotason lasku hyvin matalalle tasolle on vaikeuttanut pankkien korkomarginaalin hallintaa. Kokonaismarginaali jaetaan kahteen osaan vähentämällä luottokoroista lyhyt markkinakorko (luottomarginaali) ja toisaalta lyhyistä markkinakoroista talletuskorko (talletusmarginaali). Vuoden 2008 lopulla alkanut rahamarkkinakorkojen voima-

Suomen pankkisektorin korkokate, miljardia euroa 2004–2009

Lähde: Finanssivalvonta.

Luottojen ja talletusten vuosittainen kasvuvauhti, % 3/2003–1/2010

Lähde: Suomen Pankki.

kas lasku on kaventanut kokonaismarginaalia erityisesti talletusmarginaalien ohentuessa. Kokonaismarginaali putosi vuoden 2009 aikana 0,9 prosenttiyksikköä 1,6 prosenttiyksikköön eli noin kolmanneksella.

Korkotason laskiessa hyvin matalalle tasolle talletusten keskkorot eivät ole enää voineet joustaa alaspäin nollatason lähestyessä, kun taas luottokoroissa laskuvaraa on riittänyt. Lisäksi kokonaismarginaalien leventämistä estää pankkien välinen kilpailu, joka vaikeuttaa luottokorkojen nostamista ja lisää paineita maksaa korkeampia talletuskorkoja.

Kokonaismarginaali on tyypillisesti muodostunut siten, että talletusmarginaali on ollut suhteellisesti merkittävämpi tekijä. Talletusmarginaali voi nyt olla pankille jopa negatiivinen ja lyhytaikainen markkinaehtoinen rahoitus siten talletuksia edullisempaa. Vuoden 2009 lopussa ja 2010 alussa esimerkiksi kolmen kuukauden lyhyt markkinakorko oli jo matalammalla tasolla kuin talletuskannan keskkorko. Pankkien kokonaismarginaalit ovat siten tällä hetkellä kokonaan luottomarginaalien varassa, joita puolestaan edellisinä vuosina on painanut kilpailu asiakkaista.

Talletuskilpailu uhkaa kaventaa pankkien korkomarginaaleja entisestään

Kuluva vuosi tulee olemaan haasteellinen suomalaisten pankkien korkokatteen kehitykselle. Luotto- ja talletuskannan kasvu nopeutuvat vasta talouskasvun kohennuttua. Korontarkistusten myötä luottokannan keskkorko

oletettavasti vielä laskee, koska korkotason muutokset vaikuttavat vaihtuvakorkoisiin lainoihin viiveellä. Lisäksi erityisesti määräaikaistalletusten hinnoittelussa on talletuskilpailun aiheuttamia nousupaineita. Helpotusta pankkien tilanteeseen toisi korkotason nousu. Tämä nostaisi luottojen korkoja, kun taas erityisesti matalakorkoisten käyttelytilien korot eivät seuraisi samassa suhteessa markkinakorkojen nousua. Näin ollen kokonaismarginaali nousisi. Korkotason muutosten vaikutus luottokorkoihin vie kuitenkin aikaa, joten edes korkojen nousu ei välittömästi parantaisi tilannetta.

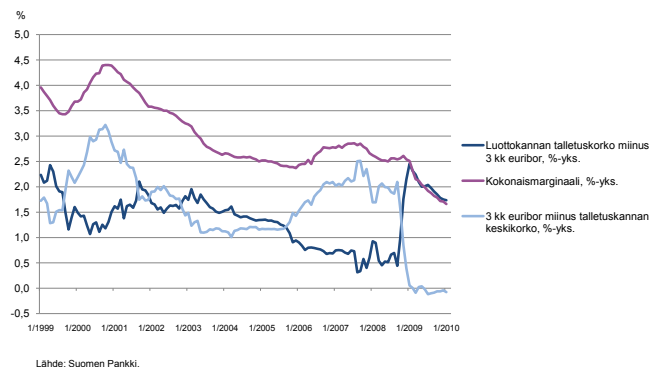
Asiakkaan näkökulmasta tilanne on päinvastainen, sillä rahamarkkinakorkoon sidotun lainan korkokulut ovat nyt hyvin alhaiset. Korkotason nousu nostaisi velanhoidokustannuksia, ja mitä lyhyempään viitekorkoon laina on sidottu sitä nopeammin korkotason nousu vaikuttaa asiakkaalta perittävään korkoon. Asiakkaille korkorisikin hallinta merkitsee ennen kaikkea varautumista nouseviin lainakorkoihin.

*pääanalytikko Sampo Alhonsuo ja
analytikko Anton Tuomisalo*

Kolmen kuukauden euribor sekä luotto- ja talletuskannan keskkorko 1/1999–1/2010, %

Pankkien kokonaismarginaali sekä luotto- ja talletusmarginaali 1/1999–1/2010

Suomen pankkisektorin vakavaraisuus edelleen vahva

Pankkisektorin¹ vakavaraisuus jopa lievästi parantunut

Suomen pankkisektorin vakavaraisuus parani viime vuonna ja paraneva kehitys jatkui edelleen viimeisellä neljänneksellä. Parannus on johtunut pääosin Basel II:n mukanaan tuomasta vakavaraisuusvaatimusten lieventymisestä, mikä on siirtynyt vakavaraisuussuhdelukuihin siirtymäsäännöksen mukaisen lisävaatimusten kevennyttyä. Pankkisektorin vakavaraisuussuhdeluku oli vuoden lopussa 14,5 %, missä on parannusta syyskuun lopusta 0,1 %-yksikköä. Koko vuoden aikana parannusta kertyi 0,9 %-yksikköä (edellisen vuoden vaihteessa 13,6 %). Vakavaraisuussuhdeluvut olivat suomalaisilla pankeilla/pankkiryhmillä selvästi 8 %:n minimivaatimuksen yläpuolella vaihdellen pankeittain 11 % ja 144 %:n välillä.

Pankkien on täytettävä riskeihin perustuvan 8 %:n vähimmäisvakavaraisuusvaatimuksen lisäksi omien varojen euromääräinen vähimmäisvaatimus, mikä on vuoden 1994 alusta alkaen ollut 5 milj. euroa. Ennen tätä perustetut pankit voivat siirtymäsäännöksen mukaisesti jatkaa toimintaansa aikaisemmillä pääomillaan. Tavoitteena kuitenkin on, että kaikkien pankkien omat varat nousisivat vähitellen yli 5 milj. euroon. Alkuvuoden aikana Sofia Pankin omat varat ovat alittaneet niiltä vaaditun 5 milj. euron vähimmäismäärän sekä myös riskiperusteisen vaatimuksen. Finanssivalvonta

asetti määräajat tilanteen korjaamiseksi, mutta ratkaisuvaihtoehdot eivät toteutuneet ja Sofia Pankin toimilupa peruutettiin maaliskuun lopulla.

Omien varojen riittävyyttä voidaan tarkastella myös pääomapuskurilla (tai omien varojen ylijäämällä), millä tarkoitetaan sitä kuinka paljon pankilla on omia varoja yli vähimmäisvaatimuksen. Myös omien varojen pääomapuskurit kasvoivat viime vuoden aikana. Omien varojen pääomapuskuri koko pankkisektorin osalta kasvoi 0,9 mrd. eurolla ja oli vuoden lopussa 9,4 mrd. euroa. Vähimmäisvaateen ylittävällä puskurilla katetaan mm. luottojen keskittymäriski, taseen korkoriski, liiketoimintariski, taloudellisen toimintaympäristön heikkenemisen vaikutukset ja luottotappioiden kasvu, jos talouskehitys on ennakoitua heikompaa.

Uudempien vakavaraisuussuhdelukujen vertailtavuutta aikaisempien vuosien lukuihin vaikeuttaa vuosina 2007–2008 toteutettu Basel II -vakavaraisuus uudistus. Vakavaraisuutta voidaan yksinkertaisimmillaan arvioida myös oman pääoman ja taseen suhteella. Tämän laskenta ei muuttunut Basel II -uudistuksen mukana, joten indikaattoria voidaan käyttää pitkän aikavälin vertailuissa. Kyseisellä indikaattorilla mitattuna pankkisektorin omavaraisuus pieni uudistuksen toteuttamisen yhteydessä, mutta on sen jälkeen ollut lievästi paraneva.

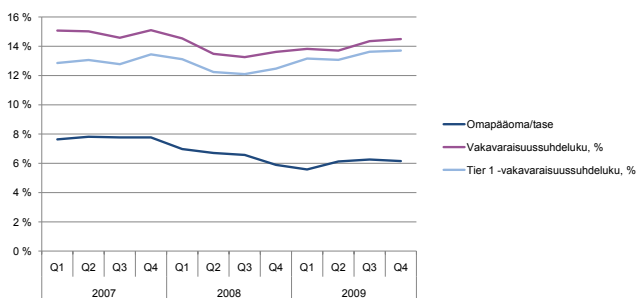
Ensisijaisten omien varojen osuus kasvanut

Suomalaisten pankkien omat varat muodostuvat pääosin ensisijaisista omista varoista. Niiden osuus nousi viime vuonna 95 %:iin kaikista omista varoista. Omien varojen laatu parani pääosin positiivisen tuloskehityksen sekä osakeanneilla kerättyjen varojen ansiosta. Myöskään pääomalainojen osuus ensisijaisista omista varoista ei ole kasvanut ja niiden osuus on edelleen alle 3 %.

Toissijaiset omat varat ovat pienentyneet vuoden vaihteesta

¹ Suomen pankkisektorin vakavaraisuuslukuun on laskettu kaikki kotimaiset talletuspankit sekä Suomessa toimivien ulkomaisten pankkien talletuspankkitytöt. Käytännössä Suomen aggregaattilukuja dominoi muutama pankkiryhmittymä. Nordea Pankki Suomen osuus pankkisektorin omista varoista ja omien varojen vaateesta on n. 50 %. Kolmen suurimman toimijan osuus pankkisektorin omista varoista ja omien varojen vaateesta on noin 90 %.

Pankkisektorin vakavaraisuussuhdeluku, ensisijaisten omien varojen vakavaraisuussuhdeluku ja omavaraisuusaste

Lähde: Finanssivalvonta.

lähinnä debentuurilainojen takaisinmaksun myötä. Ensisijaisten omien varojen kasvu on kuitenkin korvannut tämän vähennyksen. Lisäksi viime vuonna omia pääomia osakkeilla kasvattivat mm. Pohjola Pankki ja S-Pankki.

Luottoriskin omien varojen vaatimukset ennallaan

Luottoriskin omien varojen vaatimuksen osuus talletuspankkien omien varojen yhteisvaatimuksesta on lähes 90 %. Yksittäisillä pankeilla/pankkiryhmillä osuus vaihtelee 33–96 %:n välillä. Sisäisten luottoluokitusten menetelmän (IRBA) käyttöönotto ja käytön laajentuminen uusiin vastuuryhmiin tuottaa yleensä Basel II:n mukaista standardimenetelmää alhaisempia luottoriskin pääomavaatimuksia. Riskiltään keskimääräiselle luottosalkulle IRBA tuottaa näin ollen alemman pääomavaatimuksen kuin vähemmän kehittynyt standardimenetelmä.

Lukumääräisesti suurin osa suomalaisista pankeista käyttää edelleen standardimenetelmää vakavaraisuuslaskennassaan ja suurimmat pankit ovat siirtymässä vaiheittain IRBA-menetelmän käyttöön. IRBA-menetelmää käyttävien pankkien riskipainotettujen vastuiden osuus on noin 33 % koko pankkisektorin riskipainotetusta vastuukannasta.

Markkinariskin vakavaraisuusvaade säilynyt lähes ennallaan

Markkinariskin vakavaraisuusvaade koostuu korkosopimusten ja osakkeiden positioriskistä, valuutta- ja kultariskistä, hyödykeriskistä, selvitys- ja vastapuoliriskistä. Vakavaraisuusvaade lasketaan vain kaupankäyntivaraston erille

lukuun ottamatta koko toimintaa koskevaa valuutta, kulta- ja hyödykeriskin pääomavaadetta. Vakavaraisuusvaade on mahdollista laskea joko standardimenetelmällä tai luvanvaraisella sisäisellä menetelmällä. Tällä hetkellä valtaosa valvottavista käyttää standardimenetelmää markkinariskin vakavaraisuusvaateen laskentaan. Jos pankilla on pieni kaupankäyntivarasto, pankki voi laskea myös kaupankäyntivaraston erille pääomavaateen luottoriskin laskentamenetelmällä.

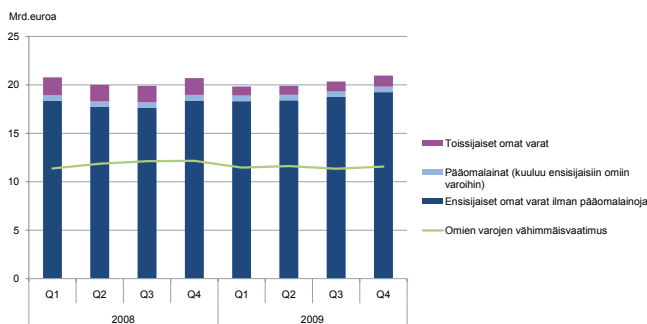
Koko pankkisektorin markkinariskin pääomavaade oli vuoden lopussa 384 milj. euroa, joka on 29 % edellistä neljännestä korkeampi. Suurin osa pankkien markkinariskin pääomavaateesta aiheutuu korkosopimuksista ja pääomavaateen kasvu selittyikin suurimmaksi osaksi korkosopimusten positioriskin kasvulla. Myös osakkeiden positioriskin pääomavaateet nousivat, mutta niiden vaikutus markkinariskin vakavaraisuusvaateesta on selkeästi korkosopimusten positioriskiä pienempi.

Valtaosalla pankeista markkinariskin pääomavaade suhteessa omiin varoihin on alle 5 % ja markkinariskin vakavaraisuusvaateen osuus pankkisektorin omien varojen kokonaisvaateesta oli vuoden lopussa 3 % ja omista varoista vajaa 2 %.

Operatiivisen riskin omien varojen vaade riippuvainen korkokatteen ja tuottojen kehityksestä

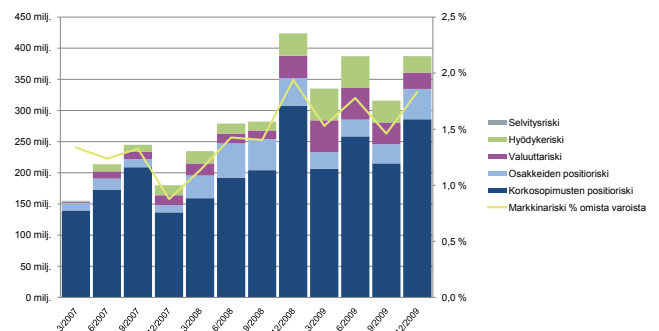
Suurin osa pankeista laskee operatiivisen riskin vakavaraisuusvaatimuksen perusmenetelmän mukaisesti, jolloin kolmen edellisen vuoden tilinpäätöksen tuloslaskelman

Pankkisektorin ensisijaiset ja toissijaiset omat varat sekä omien varojen vähimmäisvaatimus

Lähde: Finanssivalvonta.

Markkinariskin vakavaraisuusvaatimus

Lähde: Finanssivalvonta.

eriä painotetaan yhtenäisellä kertoimella. Kaksi merkittävää pankkia on ottanut käyttöön standardimenetelmän, jossa painokerroin vaihtelee liiketoiminta-alueittain. Toistaiseksi ei ole nähtävissä, että suomalaiset pankit ottaisivat käyttöön sisäisiin malleihin perustuvan kehittyneen menetelmän vakavaraisuusvaatimuksen laskennassa.

Perus- ja standardimenetelmässä vakavaraisuusvaatimus määräytyy pääasiassa pankin korkokatteen sekä arvopaperikaupan tuloksen ja nettopalkkiotuottojen perusteella. Tilanteessa jossa vuoden 2009 tilinpäätöstiedot on otettu mukaan vakavaraisuuslaskennan pohjaksi, on edelleen nähtävissä lievä kasvusuuntaus vakavaraisuusvaatimuksen määrässä.

Operatiivisen riskin vakavaraisuusvaatimuksen osuus koko oman pääoman vaatimuksesta vaihtelee huomattavasti eri pankkien välillä. Suurilla talletuspankeilla osuus on yleisesti alle 10 % koko vakavaraisuusvaatimuksesta, kun taas sijoituspalveluihin keskittyvillä pankeilla osuus voi nousta jopa 60 %:iin.

Siirtymäsäännöksen mukaisen omien varojen vaateen vaikutus poistui

Basel II:n vaikutusta vakavaraisuussuhdelukuihin pyritään lieventämään siirtymäsäännöksellä. Tämä siirtymäsäännös, jota kutsutaan myös lattiasäännöksi, koskee riskivaateiden laskennassa kehittyneitä menetelmiä soveltavia pankkeja. Lattiasäännön mukaan omien varojen vaatimus sai laskea vuonna 2008 enintään 90 %:iin siitä, mitä se olisi ollut Basel I -säännön laskettuna. Viime vuonna siirtymäsäännös lieveni ja omien varojen vaatimus sai laskea 80 %:iin. Tämä muutos kevensi pankkisektorin omien varojen vaatimusta vuoden 2009 alussa noin 690 milj. eurolla ja omien varojen kokonaisvaatimus vuoden 2009 lopulla oli suunnilleen tämän verran alhaisempi kuin vuoden 2008 lopulla.

Tämä 80 %:n raja ei viime vuonna rajoittanut kehittyneiden menetelmien käytön tuomaa hyötyä suomalaisilla pankeilla. Tosin lattiasäännös voi jälleen tulla rajoittavaksi, kun kehittyneiden menetelmien soveltamisen piiriin tulee suurempi osa niitä käyttävän pankin luottokannasta.

Lattiasäännön oli alkuperäisen aikataulun mukaan tarkoitus poistua viime vuoden lopussa. Sen voimassaoloa on kuitenkin tarkoitus jatkaa nykyisellä 80 %:n tasolla vuoden 2011 loppuun asti.

Myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymien vakavaraisuus kehittyneet suotuisasti

Viime vuoden lopulla Sampo Oyj:n omistus ruotsalaisesta Nordea Bank AB:stä (publ) nousi yli 20 %:n ja yhtiöt siten muodostavat rahoitus- ja vakuutusryhmittymän². Muutoin rahoitus- ja vakuutusryhmittymät ovat säilyneet ennallaan ja muut ryhmittymät ovat Aktia-ryhmä, OP-Pohjola-ryhmä sekä Tapiola-ryhmä, joista kaksi ensiksi mainittua ovat rahoituspainotteisia ja viimeksi mainittu on vakuutuspainotteinen.

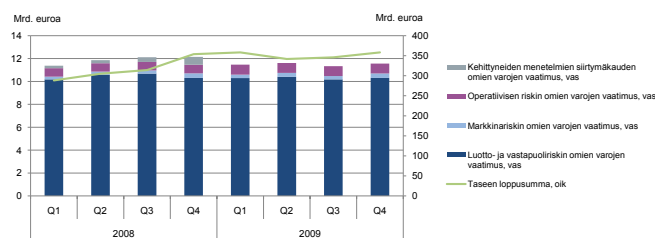
Viime vuonna raportoineiden rahoitus- ja vakuutusryhmittymien vakavaraisuussuhdeluvut aggregaattitasolla ovat parantuneet lähinnä omien varojen kasvun myötä. Omien varojen kasvuun on vaikuttanut positiivinen tulosekehitys, lisäpääoman hankinta sekä käyvän arvon rahastojen positiivinen kehitys. Aggregaattitasolla ryhmittymien vakavaraisuussuhdeluku oli vuoden 2009 lopussa 1,7 (vuoden 2008 lopussa 1,5).

Vakavaraisuussuhdeluku saadaan vertaamalla ryhmittymän omia varoja ryhmittymän riskeihin perustuvaan omien varojen vähimmäisvaatimukseen. Vuoden lopun vakavaraisuussuhdeluku tarkoittaa, että ryhmittymillä on omia varoja 1,7-kertaisesti verrattuna laissa vaadittuun vähimmäismäärään. Ryhmittymien omien varojen vähimmäisvaateesta noin 85 % tulee pankkitoiminnasta. Loppu vähimmäisvaate jakautuu puoliiksi henki- ja vahinkovakuutustoiminnan kesken.

analyttikko Olli Mattinen

2 Rahoitus- ja vakuutusryhmittymä muodostuu, kun samassa ryhmässä harjoitetaan sekä pankki- että vakuutustoimintaa. Ryhmittymän muodostumiseen riittää 20 %:n omistusosuus.

Pankkisektorin omien varojen vaateet sekä taseen loppusumma

Lähde: Finanssivalvonta.

Arvon alentumistappiot lisääntyivät, ongelmaluottojen kasvu kuitenkin hidastui loppuvuonna

Heikentynyt talustilanne johti siihen, että pankkien arvonalentumistappiot yli kolminkertaistuivat vuoden aikana. Pankkien luottokanta on edelleen varsin hyvässä kunnossa mitattuna yritysten ja kotitalouksien hoitamattomien luottojen suhteellisenä osuutena luottokannasta.

Pankeilla oli joulukuun 2009 lopussa erääntyneitä saamia¹ 1,1 mrd. euroa, joka luotto- ja takauskantaan suhteutettuna oli 0,6 %. Pankkien järjestämättömät saamiset² olivat 1,2 mrd. euroa, joka vastasi 0,7 % luotto- ja takauskannasta, kun vuotta aikaisemmin suhde oli 0,4 %. Korkeimmillaan järjestämättömät saamiset olivat vuoden 1993 lopussa, jolloin ne olivat 9,6 % luotto- ja takauskannasta. Järjestämättömien saamisten määrä vuoden lopussa ei noussut niin korkeaksi kuin aiemmin arvioitiin. Niiden vuosikasvu hidastui ja oli joulukuussa 59 %. Suurin osa vuosikasvusta johtui ulkomaat -sektorin järjestämättömien luottojen lisääntymisestä. Nämä muodostuivat pääasiassa Baltiassa olevista vastuista.

Yritysten järjestämättömien luottojen määrä kasvoi nopeasti vuoden aikana

Yrityssektorin järjestämättömien luottojen määrä oli 485 milj. euroa, joka on 129 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Niiden suhteellinen osuus yritysluottokannasta nousi joulukuussa 0,6 %:iin vuoden alun 0,3 %:sta. Hoitamattomien

yritysluottojen osuus luottokannasta kasvoi vuoden aikana nopeammin kuin kotitalousluottojen osuus.

Toimialoittain järjestämättömien luottojen osuus yrityssektorin luotto- ja takauskannasta oli joulukuussa yli 1 % sahateollisuudessa, rakentamisessa sekä kaupan ja majoituksen toimialoilla. Heikkenevä talouden kehitys oli nähtävissä vuoden aikana ongelmaluottojen suhteellisen osuuden kasvuna kaikilla mainituilla toimialoilla, ja erityisesti kaupassa sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnassa.

Yritysten saamien uusien maksuhäiriömerkintöjen määrä vuonna 2009 kasvoi edellisvuodesta 28 %, joka on enemmän kuin kertaakaan 2000-luvulla.³ Konkurssiin on haettu yli 25 % enemmän yrityksiä kuin edellisvuonna. Konkurssien määrä lisääntyi lukumääräisesti eniten rakentamisessa.⁴

Kotitalouksien järjestämättömät luotot supistuivat hieman loppuvuonna

Kotitaloussektorin järjestämättömien luottojen määrä oli joulukuussa 725 milj. euroa, joka on 60 % enemmän kuin vuoden alussa. Niiden osuus kotitalouksille myönnettyistä

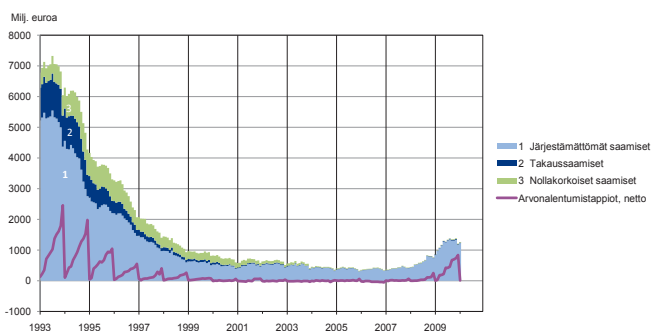
1 Luottoja, jotka ovat hoitamatta 30–90 p.

2 Luottoja, joiden korot ja lyhennykset ovat hoitamatta yli 90 p.

3 Asiakastieto, 11.1.2010.

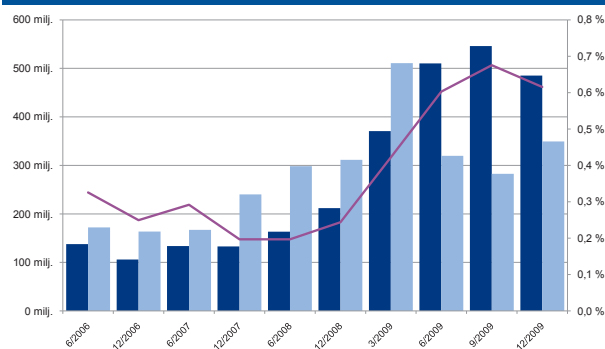
4 Tilastokeskus, 15.2.2010.

Pankkikonsernien järjestämättömät saamiset ja arvonalentumistappiot 1993–2009

Lähde: Finanssivalvonta.

Yritysten järjestämättömät (vasen pylväs) ja erääntyneet saamiset (oikea pylväs) sekä JS/luotot (viiva)

Lähde: Finanssivalvonta.

luotoista oli 0,7 % (0,5 % 12/2008). Kotitalouksien erääntyneiden luottojen määrä ylitti loppuvuonna järjestämättömien luottojen määrän, mikä voi ennakoita maksuongelmien pitkittymistä kuluvana vuonna.

Osalla kotitalouksista ylivelkaantuminen ja maksuvaikkeudet näkyvät maksuhäiriöiden kasvuna. Vuonna 2009 yksityishenkilöt saivat uusia maksuhäiriömerkintöjä 18 % enemmän kuin edellisvuonna. Uusista maksuvaikkeuksista kertovat velkomustuomiot lisääntyivät nopeammin kuin kertaakaan 2000-luvulla.⁵ Myös asuntojen pakkomyynnit ovat lisääntyneet viime vuosina, mutta pysyneet 1990-luvun lamavuosiin verrattuna alhaisella tasolla.

Arvonalentumistappiot yli kolminkertaistuivat edellisvuotisesta

Pankkien kumulatiiviset arvonalentumiset luotoista eli luottotappiot kasvoivat nopeasti vuoden aikana ja olivat 840 milj. euroa. Viime vuoden vastaavana ajankohtana ne olivat 253 milj. euroa. Suhteessa luotto- ja takauskantaan arvonalentumiset nousivat vuositasolla 0,5 %:iin (0,15 % 12/2008). Yritysluotoista kirjatut arvonalentumiset suhteessa yritysluottokantaan olivat 0,7 %, mutta kotitalousluottojen arvonalentumisten suhdeluku jäi 0,14 %:iin. Asuntolainauksesta ei odoteta toteutuvan merkittäviä luottotappioita pankkeille. Matalien korkojen oloissa asiakkaiden hoitamattomia luottoja voidaan esimerkiksi järjestellä uudelleen.

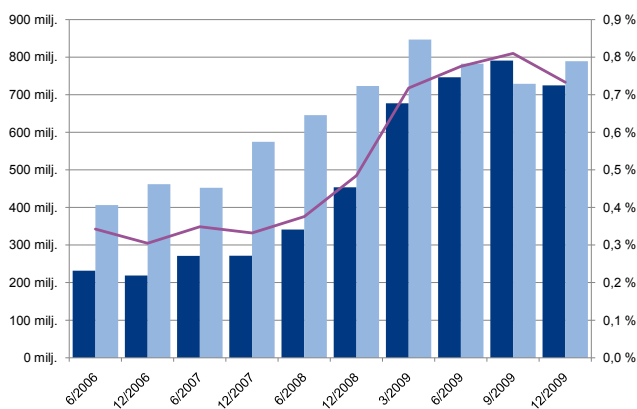
Korkoriski velallisten uhkana

Asiakkaiden velanhoitokyky on kokonaisuutena säilynyt melko hyvänä, vaikka maksuhäiriöt ovat lisääntyneet. Matala korkotaso parantaa kotitalouksien ja yritysten maksukykyä ja pankkien tarjoamat joustavat lainojen takaisinmaksu-aikataulut helpottavat velallisten tilannetta. Toisaalta alhaiset korot saavat monet kuluttajat ottamaan liian suuria lainoja, joista on vaikea selviytyä korkojen noustessa. Pankkien pitää osaltaan huolehtia siitä, että asiakkaat eivät ota ylisuuria asuntolainoja ja varaudutaan usean prosentin korkoon lähivuosina.

Asuntolainat eivät toistaiseksi ole tuottaneet merkittäviä ongelmia pankkiasiakkaille, mutta etenkin vakuudettomat kulutusluotot aiheuttavat yhä suurempia ongelmia. Maksuvaikkeudet tosin ovat keskittyneet suhteellisen pienelle osaa kuluttajista. Konkurssien ja työttömyyden viimeaikainen nopea kasvu ennakoii kuitenkin yhä useamman kotitalouden velanhoitokyvyn heikkenemistä.

riskiasiantuntija Seppo Pitkänen

Kotitalouksien järjestämättömät (vasen pylväs) ja erääntyneet saamiset (oikea pylväs) sekä JS/luotot (viiva)

Lähde: Finanssivalvonta.

5 Asiakastieto, 11.1.2010.

Pankkien maksuvalmiustilanne säilynyt hyvänä

Pankkien pääomamarkkinoilta hankittavien varojen hintaa ja saatavuutta heijastavan luottoriskipreemion eli riskilisen vuoden 2009 alkupuoliskolla alkanut voimakas supistuminen jatkui edelleen, mutta loivemmin vuoden toisella puoliskolla. Likviditeettiä on ollut markkinoilla suhteellisen helposti ja edullisesti saatavissa, mikä on johtunut markkinoiden parantuneesta tilanteesta sekä EKP:n ja muiden keskuspankkien likviditeettiä lisänneistä ohjelmista.

Talletuskannan kasvu pysähtyi

Talletuskannan kasvu hidastui merkittävästi vuoteen 2008 nähden. Kun talletuskannan vuotuinen kasvu oli vielä 2008 joulukuussa 13,6 %, se oli enää 0,6 % vuonna 2009. Vuoden kolmannella neljänneksellä kanta lähti alamäkeen ja supistui 2,4 %, mutta kasvoi taas viimeisellä neljänneksellä 1,1 %. Pankkien talletuksille maksama korko ei ole kannustanut tallettamaan – korko on jatkanut pientymistään ja oli joulukuun lopussa vain 0,74 %, kun se vielä kesäkuussa oli 1,12 %. Suurin muutos talletuskannan rakenteessa tapahtui vuonna 2009 käyttelytilien ja määräaikaistilien välillä. Tällöin käyttelytilien ja vaadittaessa maksettavien määrä kasvoi 15,6 %, kun taas määräaikaistalletukset supistuivat 27,8 %.

Pankkien talletuskanta vastasi joulukuussa 2009 keskimäärin 78 % niiden luotonannosta yleisölle ja julkisyhteisölle. Tämä otto-antolainaus suhde on lähes muuttumaton verrattuna kesäkuuhun 2009, ja näin ollen vuoden 2007 syksystä saakka jatkunut talletuskannan kasvu suhteessa luotonantoon näyttää ainakin toistaiseksi pysähtyneen.

Lyhytaikaisen markkinaehtoisen rahoituksen osuus kasvoi

Pankkien sijoitustodistuskanta kasvoi 32,4 % vuoden toisella puoliskolla. Se oli joulukuussa 45,5 miljardia euroa, eli korkeimmillaan sitten finanssikriisin alkamisen ja 12,7 % suurempi kuin vuosi sitten. Finanssikriisin helpottuminen ja lyhyiden korkojen merkittävä lasku on selvästi vaikuttanut sijoitustodistuskannan kasvuun. Varsinkin hyvän luottoluokituksen omaaville pankeille lyhyttä markkinaehtoista rahoitusta on ollut saatavissa jopa finanssikriisiä edeltävää aikaa edullisemmin. Sijoitustodistukset vastasivat joulukuussa 74,6 % ja joukkovelkakirjalainat 25,4 % markkinaehtoisesta

rahoituksesta, kun vastaavat luvut vielä kesäkuussa olivat 69,8 % ja 30,2 %. Markkinaehtoisen rahoituksen siirtyminen entistä lyhempään maturiteettiin kasvatti pankkien rakenteellista rahoitusriskiä. Vakavaraisuuskehikon kiristyvät likviditeettisäännöt voivat jatkossa vaikuttaa tähän rakenteellista rahoitusriskiä pienentäen.

Pitkäaikaisen markkinaehtoisen rahoituksen määrä kasvoi vuoden toisella puoliskolla 4,1 %, mutta liikkeeseenlaskettujen joukkovelkakirjalainojen määrä oli vuoden lopussa lähes sama kuin vuosi sitten, ollen 15,5 miljardia euroa. Vuoden alkupuoliskolla kanta supistui, mutta markkinatilanne oli vielä silloin erittäin haastava uusille liikkeeseenlaskuille. Varsinkin vuoden kolmannella neljänneksellä tehtiin kuitenkin huomattava määrä emissioita, mitä kesällä alkanut markkinatilanteen parantuminen helpotti. Myös vuoden 2010 ensimmäisellä neljänneksellä on tehty useampia huomattavia liikkeeseenlaskuja.

Suomalaisten pankkien kiinteistövakuudellisten ja -vakuudettomien jvk-lainojen liikkeeseenlaskujen riskilisät ovat viime kesästä laskeneet puoleen tai vielä enemmän. Riskilisen kaventumisesta huolimatta pitkäaikaisesta markkinaehtoisesta rahoituksesta vaadittava riskilisiä on merkittävästi lyhyestä rahoituksesta vaadittavaa riskilisiä korkeampi. Lisäksi jyrkkä korkokäyrä on vaikuttanut siihen, että pitkäaikainen markkinaehtoinen rahoitus on suhteellisen kallista.

Pankit ovat kasvattaneet likviditeettireservejään

Pankkien likviditeettitilanne on säilynyt hyvänä ja likviditeettireservejä on entisestään kasvatettu. Käteisen ja keskuspankkirahoituksen oikeuttavien saamistodistusten määrä oli joulukuussa runsaat 26 miljardia euroa. Erityisesti käteisvarojen määrä on lähes kolminkertaistunut vuodessa 11,9 miljardiin euroon. Keskuspankkirahoituksen oikeuttavien saamistodistusten määrä kasvoi 4,2 % 14,4 miljardiin euroon.

Keskuspankkien likviditeettiohjelmien purkaminen

EKP ja muut keskuspankit jatkavat asteittaista likviditeettiohjelmien purkamistaan vuoden 2010 aikana. Tämä tulee lähes väistämättä vaikuttamaan lyhyen- ja pitkän rahoituksen

hintaan maailmalla. Vaikutuksen voimakkuus riippuu ensiksi siitä, vastaavatko muutokset markkinoiden odotuksia ja toiseksi, mitkä niiden käytännön vaikutukset ovat pankkien rahoitukseen. Suomalaisten pankkien maksuvalmiustilanne säilynee todennäköisesti hyvänä, sillä pankit eivät ole erityisen riippuvaisia keskuspankkirahoituksesta, ja markkinaehtoista rahoitusta on saatavilla.

Valtioiden velkakriisin vaikutukset

Valtioiden velkakriisin kehittyminen ja siihen liittyvät tekijät tulevat todennäköisesti vaikuttamaan rahoitusriskiin maailmalla vuonna 2010. Suomalaisten pankkien saamiset taloudellisissa vaikeuksissa olevista maista ovat kuitenkin määrältään koko sektorin näkökulmasta kohtuulliset. Pankkien saamiset PIGS-maista eli Portugalin, Irlannin, Kreikan ja Espanjan yksityiseltä ja julkiselta sektorilta olivat joulukuun 2009 lopussa 2,8 mrd. euroa. Tämän johdosta valtioiden velkakriisin mahdolliset vaikutukset Suomen pankkisektorin rahoitusriskiin tulevat todennäköisesti olemaan vähäiset.

Uuden sääntelyn vaikutukset

Euroopan Komissiossa on valmisteilla uusi pankkien rahoitusriskiä koskeva sääntely, josta odotetaan direktiiviehdotusta syksyllä 2010. Arvioidaan, että sääntely tulisi voimaan viimeistään 31.12.2012, ja voimaan tullessaan se tulisi todennäköisesti vaikuttamaan merkittävästi pankkien rahoitukseen. Sääntelyn keskeisiä tavoitteita ovat mm.

rahoitusrakenteen muuttaminen pidempään rahoitukseen painottuvaksi ja likviditeettireservin kasvattaminen korkean luottoluokituksen hyvin likvideillä joukkovelkakirjalainoilla ja rahamarkkinainstrumenteilla.

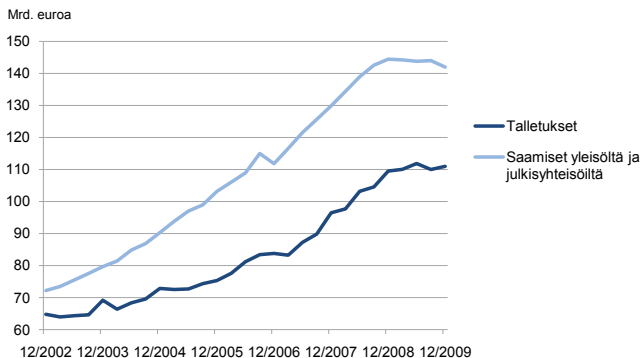
riskiasiantuntija Lauri Kujala

LIKVIDITEETTIRISKI

Likviditeettiriski jakautuu pitkäaikaiseen, rakenteelliseen rahoitusriskiin ja lyhytaikaisten kassavirtojen epätasapainosta syntyvään maksuvalmiusriskiin. Pitkäaikaista, rakenteellista rahoitusriskiä seurataan arvioimalla, kuinka paljon taseen varoja ja erityisesti antolainausta on rahoitettu talletuksilla ja markkinaehtoisilla velkalähteillä. Rahoituksen saatavuus eri maturiteettiluokissa voi vaihdella markkinatilanteen mukaan.

Lyhytaikaisen maksuvalmiusriskin mittaaminen perustuu maturiteettiluokittaisten tuloista ja menoista aiheutuneiden kassavirtojen erotukseen. Kassavirtojen laskennassa otetaan huomioon myös taseen ulkopuoliset erät. Tämä maturiteettiepätasapainosta syntyvä erotus osoittaa sen määrän, joka pankin on joko sijoitettava tai rahoitettava saamisten ja velkojen erääntyessä kussakin maturiteettiluokassa.

Talletukset ja saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä, miljardia euroa

Lähde: Finanssivalvonta.

Talletukset prosenttia saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Lähde: Finanssivalvonta.

Pankkisektorin korkoriskit realisoituivat

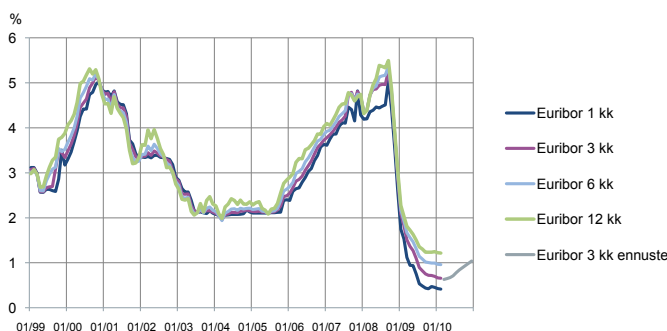
Finanssikriisistä alkanut reaalityalouden voimakas taantuma ajoi keskuspankit laskemaan ohjaukorkojaan vuoden 2008 lopussa, jonka seurauksena rahamarkkinakorot putosivat erittäin voimakkaasti historiallisen alhaiselle tasolle. Rahamarkkinakorkojen voimakas pudotus kuitenkin tasaantui vuoden 2009 loppua kohden, jonka jälkeen koroissa on tapahtunut vain pieniä muutoksia. FED aloitti rahapolitiikan normalisoinnin helmikuussa korottamalla diskonttokorkoa 25 korkopistettä 0,75 %:iin, ja EKP jatkaa normalisointia lyhentämällä lainaoperaatioidensa maturiteettia.

Talousennusteiden mukaan euroalueen talous kääntyy maltilliseen nousuun vuoden 2010 aikana. Toisaalta bruttokansantuotteen uusi pudotus on myös mahdollinen, sillä kaikki kasvuennusteet eivät ole toteutuneet ja valtioiden kasvava velkataakka lisää epävarmuutta markkinoilla. Pankkisektorin rahoituskatteen kehitystä uhkaavat tekijät ovat säilyneet samoina kuin vuonna 2009 ja ne ovat luotonannon kasvun tyrehtyminen ja alhaisen korkotason vaikutukset korkomarginaaliin. Suurin osa pankkien myöntämistä lainoista on vaihtuvakorkoisia, joiden uudelleen hinnoittelu on aiheuttanut korkotuoton supistumista laskeneen korkotason vuoksi. Pitkittänyt talouden taantuma on pitänyt koronnosto-odotukset vaikeina ja rahamarkkinakorot alhaalla. Rahamarkkinakorkojen oletetaan nousevan hitaammin kuin vielä puoli vuotta sitten oletettiin.

Rahamarkkinakorkojen kehitys ajanjaksolla 1/1999–1/2010 sekä korkojohdannaisten hintojen perusteella laskettu odotus 3kk:n euriborkoron kehitykselle seuraavan vuoden aikana on esitetty kuviossa 1. Markkinat odottavat rahamarkkinakorkojen nousevan seuraavan 6kk:n aikana 0,85 %:iin ja vuoden loppuun mennessä noin 1 %:n tasolle.

Kuviossa 2 on esitetty korkojohdannaisten hintojen perusteella muodostettu todennäköisyysjakauma 3 kk:n korolle 6 kk:n kuluttua. Kuvasta nähdään, että markkinat odottavat rahamarkkinakorkojen säilyvän suhteellisen vakaina tänä vuonna. Markkinoiden hinnoittelema todennäköisyys sille, että 3 kk:n korko nousisi yli prosenttiyksikön seuraavan puolen vuoden aikana, on alle kaksi prosenttia. Yhtälailla markkinat odottavat korkojen laskevan yli puolella prosenttiyksiköllä alle kahden prosentin todennäköisyydellä. Tästä huolimatta on hyvä muistaa, että odottamattomia asioita tapahtuu: Esimerkiksi vuoden 2008 lopulla tapahtunutta rahamarkkinakorkojen laskua pidettiin vuoden 2008 alussa äärimmäisen epätodennäköisenä. Seuraavassa tarkastellaan pankkisektorin korkoriskejä erilaisissa korkoskenaariossa.

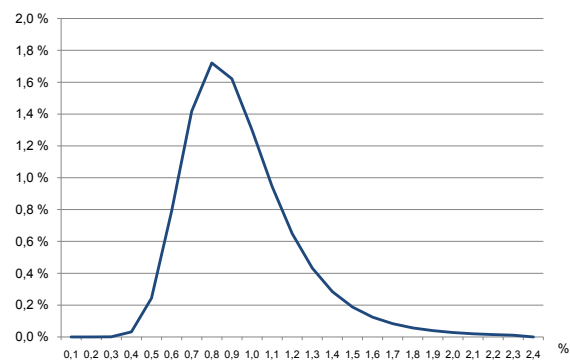
Rahamarkkinakorkojen kehitys ajanjaksolla 1/1999–1/2010 sekä korkojohdannaisten hintojen perusteella laskettu odotus 3kk:n euriborkoron kehitykselle 3/2010 eteenpäin (kuvio 1)

Lähde: Bloomberg.

Rahamarkkinakorkojen kehitys ajanjaksolla 1/1999–1/2010 sekä korkojohdannaisten hintojen perusteella laskettu odotus 3 kk:n euriborkoron kehitykselle 3/2010 eteenpäin.

Markkinoiden hinnoitteluun perustuva todennäköisyysjakauma 3 kk:n korolle 6 kk:n kuluttua. Y-akselilla näkyy kullekin peruspisteelle annettava toteutumistodennäköisyys. X-akselilla 3 kk korko (kuvio 2)

Lähde: Bloomberg.

Korkomarginaalien supistuminen uhka korkokatteelle

Tuloriskillä tarkoitetaan pankin rahoitustoiminnan korkoherkkien saamisten ja velkojen maturiteettipäätasapainoista aiheutuvaa vaikutusta vuoden aikana kertyvään korkokatteeseen markkinakorkojen muuttuessa. Tuloriskilaskelmat perustuvat seuraavien keskeisten oletusten varaan: 1) Pankkisektorin taserakenne pysyy muuttumattomana vuoden mittaisen tarkasteluajanjakson loppuun asti, ja 2) Pankkisektorin anto- ja ottolainauksen välinen keskimääräinen korkomarginaali pysyy muuttumattomana.

Analyysissä korkomuutoksena käytetään oletusta koko korkokäyrän yhden prosenttiyksikön pysyvistä noususta. Pienemmän korkoliikkeen vaikutus saadaan suoraan skalaamalla yhdenprosenttiyksikön muutoksella saatua tuloriskilukua vastaavasti. Kuten kuvio 3 käy ilmi, on pankkisektorin tuloriski noussut viime vuosina, joskin viimeisellä neljänneksellä se laski hieman. Korkokatteeseen suhteutettu tuloriski on niin ikään noussut viime vuosina. Viimeisimmän vuosineljänneksen nousu selittyi korkokatteiden heikentymisenä. Yhden prosenttiyksikön koronmuutoksen aiheuttama tuloriski oli joulukuun 2009 lopussa 554 miljoonaa euroa (470 miljoonaa euroa vuoden 2008 lopussa), ja korkokatteeseen suhteutettuna 16 % (11 %). Toisin sanoen, mikäli markkinakorot laskisivat (nousisivat) yhdellä prosenttiyksiköllä, pienenesi (kasvaisi) talletuspankkien rahoituskate noin 554 miljoonalla eurolla.

Luotonannon kasvu tyrehtyi vuonna 2009, joten oletusta pankkisektorin taserakenteen muuttumattomuudesta voidaan pitää lyhyellä aikavälillä varsin hyvänä approksima-

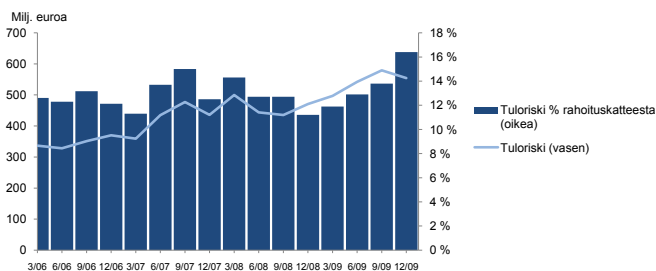
tiona. Jos talous piristyy ja pankkien luotonanto kääntyy nousuun, niin silloin oletus on konservatiivinen.

Pankkien korkomarginaali eli lainakannan koron ja talletuskannan koron erotus laski yli 0,5 % yksikköä vuoden 2009 aikana. Laskenut korkotaso vaikeutti korkomarginaalin ylläpitämistä, mutta se ei itsessään kuitenkaan korkomarginaalin pienenemistä aiheuttanut. Sen sijaan korkomarginaalin lasku johtui siitä että luottojen keskikorko laski talletusten keskikorkoa enemmän. Korkomarginaali uhkaa kaventua edelleen vuonna 2010 vaihtuvakorkoisten luottojen uudelleen hinnoittautuessa ja talletuskilpailun kiristytessä. Lisäksi talletuskannalle maksettava korko joustaa alaspäin huomattavasti hitaammin kuin euriborkorkoja viipeellä seuraava lainakannan keskikorko. Edelleen jatkuvalla korkomarginaalin kutistumisella olisi pankkisektorin tuloriskiä kasvattava vaikutus.

Korkomarginaalin supistuminen eli lainakannan koron ja talletuskannan koron välisen erotuksen pieneneminen muodostaa korkotason laskua ehkä todennäköisemmän uhan korkokatteiden kehitykselle. Talletuskorkomarginaalin äkillinen supistuminen 0,5 % yksiköllä aiheuttaisi talletuspankkien korkokatteeseen seuraavan 12 kk:n aikana noin 160 miljoonan euron negatiivisen vaikutuksen. Korkojen jatkuva lasku ja samanaikainen talletuskorkomarginaalin supistuminen saattaa heikentää pankkisektorin rahoituskatetta jopa 10 % vuoteen 2009 verrattuna.

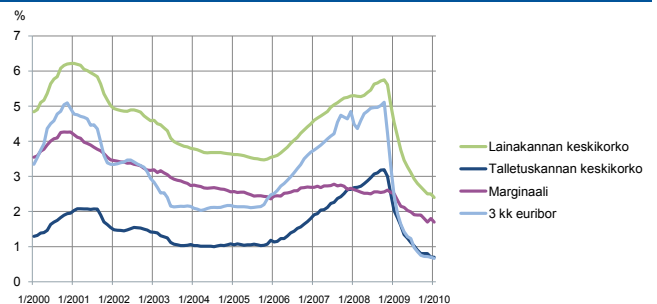
Käytännössä korkokäyrän liikkeet ovat harvoin täysin yhdensuuntaisia, vaan niihin liittyy useimmiten myös käyrän muodon muutos. Pankkien aktiivapuolen maturiteettirakenne on tyypillisesti jonkun verran passiivapuolen

Talletuspankkien korkoriskit 3/2006–12/2009 korkojen noustessa yhdellä prosenttiyksiköllä (kuvio 3)

Lähde: Finanssivalvonta.

Pankkisektorin keskikorot, marginaali ja kolmen kuukauden euriborkoron kehitys (kuvio 4)

Lähde: Suomen Pankki.

maturiteettirakennetta pidempi. Tämä yhdistettynä tyypillisesti nousevaan korkokäyrään, selittää useimmiten osan korkomarginaalista. Näin ollen erityisen haitallinen skenaario pankkien rahoituskatteen kannalta olisi korkokäyrän voimakas loiventuminen.

Pankkisektorin nykyarvoperusteiset riskit matalat

Pankkien sisäisillä menetelmillä arvioituna pankkisektorin rahoitustoiminnan korkoherkkien erien nykyarvo nousisi (laskisi) n. 20 miljoonan euroa korkojen noustessa (laskies- sa) äkillisesti yhdellä prosenttiyksiköllä. Tämä vastaa n. 0.1 % pankkien omista varoista. Aggregaattiluvut eivät poik- kea oleellisesti, vaikka skenaariot laskettaisiin käyttämällä Finanssivalvonnan standardimenetelmää.

Riskiluvun alhaisuus selittyy mm. sillä, että pankkisektorin rahoitustoiminnan korkoherkkien erien maturiteetit ovat korkoherkkyysmielessä varsin lyhyitä, koska valtaosa myönnettyistä luotoista on sidottu vaihtuviin korkoihin (euri- bor- ja primekorkoihin) ja vastaavasti lainojen rahoitukseen käytettävien velkaerien maturiteetit ovat yhtä lailla lyhyitä. Nykyarvoperusteisen riskiluvun alhaisuus seuraa suoraan siitä, että saamis-/velkaeran nykyarvon herkkyys koron muutoksille on sitä alhaisempi, mitä lyhyempi on kyseisen erän maturiteetti. Toinen selittävä tekijä on se, että pankkien vastakkaismerkkiset riskiluvut nettoutuvat riskejä yhdistel- lessä. Toisin sanoen vaikka yksittäisillä pankeilla saattaa olla huomattavia nykyarvoriskejä suhteutettuna niiden omiin varoihin, tämä ei ole tilanne kun tarkastellaan koko pankki- sektorin aggregaattilukuja.

riskiasiantuntijat Janne Kainu ja Lauri Kujala

Talletuspankkien nykyarvoriski ja tulariski korkojen noustessa yhdellä prosenttiyksiköllä

	Milj. euroa	% omista varoista
Nykyarvo riski	20	0,10 %
Tulariski	554	2,50 %

ARVIOINTIMENETELMÄT

Finanssivalvonta seuraa säännöllisen raportoinnin avulla pankkien rahoitustoimintaan liittyviä korkoriskejä. Rahoitustoiminnan (rahoitustaseen, banking book) korkoriskillä tarkoitetaan pankin kaikkia muita kuin suo- ranaiseen kaupankäyntitoimintaan liittyviä korkotason muutoksista aiheutuvia riskejä. Korkotason muutokset aiheuttavat pankeille sekä tulo- että nykyarvoperusteista riskiä.

Tulariskillä tarkoitetaan pankin saamisten ja velkojen maturiteettiepätasapainoista aiheutuvaa vaikutusta vuoden aikana kertyvään rahoituskatteeseen markkinakorkojen muuttuessa, kun taserakenteen oletetaan pysyvän muut- tumattomana. Pankkisektorin tulariskiä on Finanssival- vonnassa (Rahoitustarkastuksessa) seurattu jo vuosien ajan.

Nykyarvoperusteisella riskillä tarkoitetaan korkotason muutoksen aikaansaamaa rahoitustoiminnan (rahoitus- taseen) korkoherkkien erien taloudellisen arvon (nyky- arvon) alentumista. Pankkien vakavaraisuusvaatimuksia koskeva direktiivi (2006/48/EY) edellyttää Finanssival- vontaa seuraamaan pankkien nykyarvomenetelmän mukaisia korkoriskejä. Tästä johtuen taloudellisen arvon lähestymistapaan perustuva pankkien riskiraportointi Finanssivalvonalle alkoi vuoden 2008 kesäkuun lopun tilanteesta.

Kaupankäyntivaraston korkoriski katetaan Basel II -vakavaraisuussäätelykehikon pilari 1:ssä. Sen sijaan rahoitustoiminnan korkoriski on yksi merkittävimmistä pilari 2 -markkinariskeista, jotka pankkien on itse tun- nistettava, analysoitava ja joiden kattamiseen niiden on varattava riittävästi pääomaa.

Molemmat rahoitustoiminnan korkoriskimittarit ovat olen- naisia ja toisiaan täydentäviä mittareita. Tulariskimittarilla mitataan ja hallitaan korkomuutosten aiheuttamaa pankin korkokatteen kehitykseen liittyvää epävarmuutta. Koska korkokate muodostaa merkittävän osan perinteisen pankkiliiketoiminnan tuotoista, on tulariskin hallinnalla merkittävä rooli pankkien kassavirtoihin liittyvien epävar- muuksien hallinnassa.

Nykyarvoperusteisessa lähestymistavassa tarkastellaan korkoriskejä pankin taloudellisen arvon näkökulmasta.

Riskienhallinnalla pyritään suojautumaan odottamattomien korkoliikkeiden aikaansaamilta taloudellisen arvon alentumisilta. Toisin sanoen, taloudellisen arvon lähestymistavassa tavoitteena on pankin taseriskien kokonaisvaltainen hallinta, kun taas tulatoriskien hallinnalla pyritään takaamaan pankille riittävä kassavirtojen kertymä kaikissa mahdollisissa toimintaolosuhteissa.

Yksinkertaisin ja yleisimmin käytetty tapa hallita rahoitustoiminnan korkoriskejä on huolehtia, että taseen saamis- ja velkapuolen erien maturiteettipäätasapainot säilyvät pieninä. Suurin osa taseen tulo- ja nykyarvoperusteisen korkoriskien suojaamisesta toteutetaan nimenomaan vastakkaisilla tase-erillä. Korkoriskien arviointimenetelmä sekä niissä käytetyt oletukset on kuvattu alla.

Tutoriskien arviointimenetelmä

Tutoriskillä tarkoitetaan koronmuutoksen vaikutusta pankkien korkokatteeseen vuoden aikana tarkasteluhetkestä eteenpäin. Riskiä laskettaessa tase- ja johdannaiseristä koostuvat saamiset ja velat jaetaan alle vuoden ajanjaksolla maturiteettiluokkiin erääntymisajan tai korontarkistushetken mukaan. Näiden maturiteettiluokkien saamisten ja velkojen välisen epätasapainon perusteella lasketaan koron muutoksen vaikutus. Vaikutus korkokatteeseen saadaan laskemalla yhteen mahdollisten ylijäämien sijoittamisesta tarkasteluajanjakson loppuun saatavat tuotot ja mahdollisten alijäämien rahoittamisesta aiheutuvat kulut.

Finanssivalvonnan käyttämissä tutoriskilaskelmissa korkomuutoksena käytetään oletusta koko korkokäyrän yhden prosenttiyksikön pysyvästä noususta. Koron nousun vaikutusta korkokatteeseen arviotaessa oletetaan, ettei taseen rakenne vuoden mittaisen tarkasteluajanjakson aikana muutu.

Vaadittaessa maksettavien talletusten käsittelyssä tehdyillä oletuksilla on tutoriskilaskelmassa keskeinen merkitys. Mitä pidempi viive koron nousun (laskun) ja vaadittaessa maksettavien talletusten hinnoitteluajankohtien välillä on, sitä positiivisempi (negatiivisempi) vaikutus koron nousulla (laskulla) on pankkien tulokseen. Havaintojen perusteella, pankkien tasehallinnan näkökulmasta, tallettajien käyttäytyminen on osoittautunut varsin joustamattomaksi korkojen muutokselle. Peruslaskelmassa talletukset on

laitettu 9–12 kuukauden maturiteettiluokkaan, eli talletusten maturiteettioletuksena on käytetty 10,5:tä kuukautta.

Nykyarvoperusteisen korkoriskin arviointimenetelmä

Nykyarvoperusteisella korkoriskillä tarkoitetaan korkotason muutoksen aikaansaamaa rahoitustoiminnan (rahoitus-taseen) korkoherkkien erien taloudellisen arvon (nykyarvon) alentumista, missä taloudellisella arvolla tarkoitetaan rahoitustaseen erien tuottamien nettokassavirtojen diskontattua odotusarvoa.

Riskiä laskettaessa tase- ja johdannaiseristä koostuvat saamiset ja velat jaetaan maturiteettiluokkiin erääntymisajan tai korontarkistushetken mukaan. Näiden maturiteettiluokkien saamisten ja velkojen välisen epätasapainon perusteella lasketaan koron muutoksen vaikutus pankin taloudelliseen arvoon. Vaikutuksen laskemiseksi on ensin muodostettava maturiteettiluokittaiset nettopositiot vähentämällä kussakin maturiteettiluokassa velkapuolen erät varoista. Koron muutoksen vaikutus taloudelliseen arvoon saadaan kertomalla nettopositiot maturiteettiluokittain erien duraatioestimaateilla, jotka kuvaavat tietyn maturiteettisten erien hinnan herkkyyttä koronmuutoksille, ja oletetuilla koronmuutoksilla kussakin maturiteettiluokassa.

Finanssivalvonnan käyttämissä nykyarvoperusteisissa riskilaskelmissa korkomuutoksena käytetään oletusta koko korkokäyrän yhden prosenttiyksikön pysyvästä noususta. Peruslaskelmia täydennetään korkokäyrän muodonmuutoksia kuvaavilla skenaarioilla.

Työeläkevakuutuslaitosten vakavaraisuus vahvistui

Vuonna 2009 työeläkevakuutusyhtiöiden vakavaraisuus kasvoi voimakkaasti. Kasvu oli suurimmalta osin seurausta sijoitustoiminnan positiivisesta tuloksesta. Sijoitustoimintaan ja vakavaraisuuteen vaikutti vakavaraisuussäännösten väliaikainen muutos vuoden 2008 lopussa¹. Muutos paransi riskinottoa, jolloin työeläkelaitosten tarve myydä riskipitoisempia sijoituksia finanssikriisissä vakavaraisuutensa ylläpitämiseksi aleni merkittävästi. Siten vältyttiin esim. suomalaisten osakkeiden suurilta myynneiltä epäedullisessa markkinatilanteessa. Määräaikaisilla eläkelaitosten vakavaraisuutta vahvistettiin muuttamalla vanhuuseläkkeiden rahastointia, osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun määrätymistä sekä rinnastamalla osa tasausvastuusta toimintapääomaan. Vuoden 2009 vakavaraisuus ja sijoitustoiminnan tuottolukujen valossa voidaan katsoa, että tämä lain tavoite on saavutettu. Osakkeiden osuus sijoitussalkusta on kasvanut ja niistä saatiin keskimäärin 20–30 prosentin tuottoa, joka on suurelta osin siirtynyt vahvistamaan vakavaraisuutta.

Hallitus on esittänyt määräaikaisen lain jatkamista kahdella vuodella vuoden 2012 loppuun saakka (HE 5/2010) asian- tuntijatyöryhmän esityksen mukaisesti.

Vakavaraisuus kasvoi kaikilla tunnusluvuilla mitattuna: euromääräisesti, suhteessa riskeihin ja suhteessa vastuuvelan määrään. Toimintapääomien yhteismäärä oli 14,7 mrd. euroa, johon sisältyy määräaikaislain mukaisesti tasaus-

vastuuta 2,6 mrd. euroa. Määrä vastaa noin 18 prosenttia toimintapääoman vuoden lopun yhteismäärästä.

Toimintapääoman määrä on yli kymmenkertainen määrä- aikaislain mukaiseen vähimmäismäärään² nähden. Työelä- kevakuutusyhtiöiden sijoitusten yhteismäärä oli vuoden lo- pussa 77,9 mrd. euroa, kasvua vuoden takaiseen määrään oli 10,6 mrd. euroa. Vastuuvelan yhteismäärä oli vuoden lopussa noin 65 mrd. euroa, kasvua siinä oli runsas 6 mrd. euroa.

Euromääräinen vakavaraisuus vahvistui

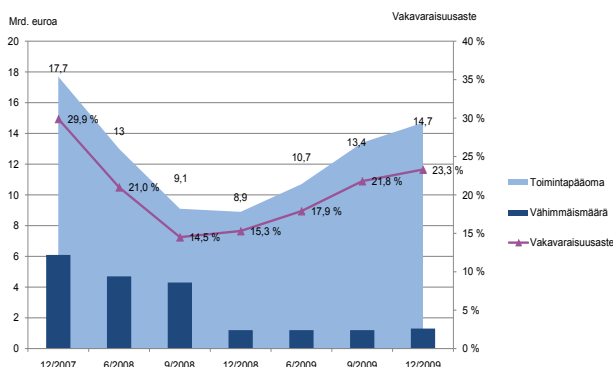
Työeläkevakuutusyhtiöiden toimintapääomat yhteenlasket- tuna kasvoivat 5,7 mrd. euroa eli yli 60 % vuoden takaisesta määrästä. Kasvua oli vuoden jokaisella neljänneksellä.

Ylivoimaisesti suurin osa kasvusta johtuu sijoitustoiminnan tuloksellisuudesta. Tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettava määrä kasvoi noin 200 milj. euroa eli alle 4 % kokonaiskasvusta.

¹ Laki eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain muuttamisesta (901/2008)

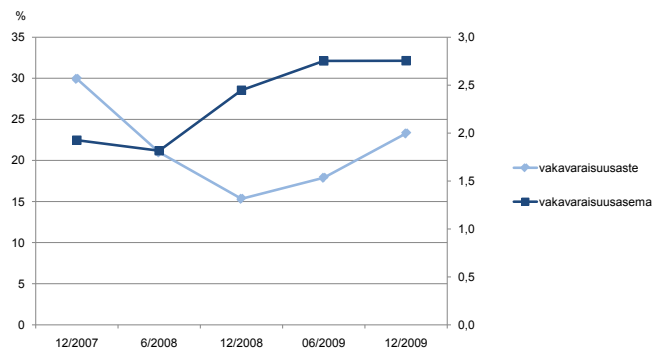
² Määräaikaislain voimassaolon aikana toimintapääoman vähimmäis- määrä on kaksi prosenttia vastuuvelan määrästä. Normaalilainsäädän- nön mukaan toimintapääoman vähimmäismäärä on 2/3 vakavaraisuus- rajasta.

Työeläkevakuutusyhtiöt yhteensä; Toimintapääomat ja niiden vähimmäismäärät mrd. euroa sekä vakavarai- suusaste prosentteina

Lähde: Finanssivalvonta.

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakavaraisuusasteen ja vakavaraisuusasteen kehitys

Lähde: Finanssivalvonta.

Vakavaraisuusraja kertoo otetusta riskistä sijoitustoiminnassa – vakavaraisuusaste riskinottokyvystä myös tulevaisuudessa

Vakavaraisuusaste kuvaa yhtiöiden toimintapääoman määrää eli sijoitustoiminnan tappiopuskuria suhteessa vastuuvelan määrään. Vakavaraisuusaste kasvoi vuoden takaisesta luvusta noin kahdeksan prosenttiyksikköä. Vuoden lopussa vakavaraisuusaste oli 23,3 %.

Yhteenlaskettuna yhtiöiden vakavaraisuusasema eli toimintapääoman suhde vakavaraisuusrajaan oli vuoden 2009 lopussa 2,8 eli vahvalla tasolla. Mikäli määräaikaislain mukaista rinnastusta tasausvastuusta ei oteta huomioon, on vakavaraisuusasema 2,17 eli edelleen hyvällä tasolla.

Vakavaraisuusraja on määritelty riskiteoreettisesti vastamaan yhden vuoden toimintapääoman tarvetta. Se lasketaan luokittelemalla sijoitukset eri luokkiin niiden riskillisyyden perusteella riskin mukaan. Jaottelun perusteella lasketaan vakavaraisuusprosentti. Euromääräinen vaatimus on prosenttiosuuden mukainen osuus vakavaraisuuslaskennassa käytettävästä vastuuvelasta. Yhtiöiden vakavaraisuusrajat ovat kasvaneet vuoden 2008 lopusta, mutta vielä ei olla kuitenkaan ennen finanssikriisiä vallinneella tasolla. Yhtiöiden vakavaraisuusraja yhteensä oli 8,5 % vastuuvelasta kun se vuoden 2007 lopussa oli 15,7 %. Vakavaraisuusrajan lasku vuodesta 2007 on pääosin seurausta alentuneesta riskitasosta. Muita syitä ovat mm. alempi vastuuvelan tuottovaatimus ja se, että osa osakeriskistä siirrettiin vuoden 2007 uudistuksessa työeläkejärjestelmän yhteiselle vastuulle ottamalla käyttöön osaketuottosidonnainen vastuuvelan osa.

Vaikka toimintapääomat ovat hyvällä tasolla, johtuu se osittain määräaikaislain mukaisista helpotuksista. Toimintapääomat eivät ole vielä euromääräisesti tai suhteessa vastuuvelkaan finanssikriisiä edeltäneellä tasolla.

Esimerkiksi suomalaisten noteerattujen osakkeiden määrä työeläkevakuutusyhtiöiden salkuissa oli vuoden 2007 lopussa 9,6 mrd. euroa ja se laski vuoden 2008 loppuun mennessä 5 mrd. euroon. Vuoden 2009 lopussa määrä on jälleen noussut ja se oli 7,5 mrd. euroa.

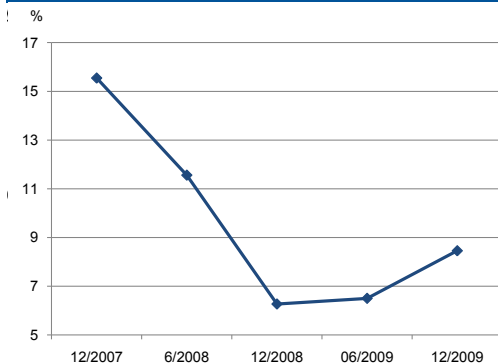
Työeläkelaitosten sijoitusstrategioiden erot merkittäviä

Laaja-alainen sijoituskohteiden arvon nousu siivitti työeläkevakuutuslaitosten sijoitustoiminnan tulosta vuonna 2009. Työeläkevakuutusyhtiöiden tuotot vaihtelivat välillä 10.1–15.8 %. Työeläkevakuutuskassojen ja -säätiöiden tuotto oli samaa luokkaa, mutta vaihtelu suurempaa. Huolimatta viime vuoden hyvistä tuotoista vuoden 2008 poikkeuksellisen suuret tappiot ovat edelleen osittain kattamatta.

Työeläkevakuutusyhtiöt kasvattivat merkittävästi osakeriskiä vuoden 2009 lopulla, mutta kriisiä edeltäneeseen osakepainoon nähden ollaan edelleen keskimäärin noin 10 %-yksikköä alemmalla tasolla. Korkosijoitusten paino laski viime vuoden aikana kaikissa yhtiöissä, poikkeuksena lainasaamiset, joiden osuus jatkoi nousua. Finanssikriisin jälkeen

3 Koska julkisen sektorin työeläkevakuutusrahastojen hoitajilla, Kuntien eläkevakuutuksella ja Valtion eläkerahastolla, ei ole muiden työeläkevakuuttajien vakavaraisuussäntelyä vastaavaa säntelyä, ei niitä ole muutoin käsitelty tässä raportissa.

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakavaraisuusrajan kehitys

Lähde: Finanssivalvonta.

Työeläkevakuutusyhtiöiden sijoitusjakaumat 31.12.2007, 31.12.2008 ja 31.12.2009

Lähde: Finanssivalvonta.

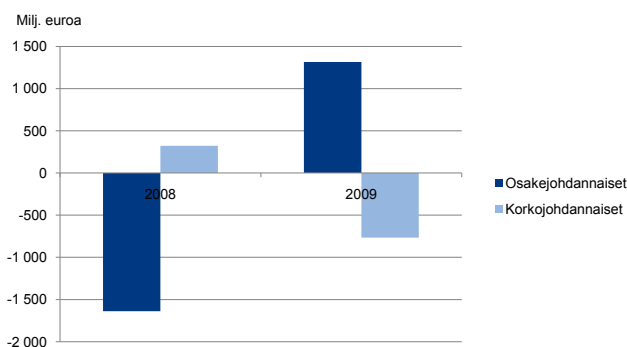
eri työeläkeyhtiöiden harjoittaman sijoitustoiminnan erot ovat kasvaneet sijoitusjakaumien osalta.

Johdannaisten käytön tavat ja aktiiviteetti sekä hedge-ra-hastosijoitusten osuus vaihtelevat huomattavasti yhtiöittäin. Avoimien korkojohdannaissijoitusten määrä on vähentynyt huomattavasti vuoteen 2008 verrattuna. Osa yhtiöistä pyrkii suojaautumaan korkojen nousulta, osa pyrkii lisätuottoon nykyisellä korkotasolla. Myös osakejohdannaissijoitusten määrä on vähentynyt. Niiden vaikutus oli vuonna 2009 kokonaisuutena osakeriskiä lisäävä, kun vuonna 2008 se oli osakkeiden arvonlaskulta suojaava.

Joukkovelkakirjalainojen riskillisyydessä ja sijoitusten onnistumisessa on ollut suuria eroja yhtiöiden välillä. Syynä ovat olleet erilaiset tavat hyödyntää korkojohdannaissijoituksia³ sekä luottoriskin lisääminen ja duraatiomuutosten ajoitukset. Nämä riskitekijät ovat keskeisiä myös lähitulevaisuudessa.

Finanssivalvonta selvitti helmikuussa 2010 työeläkevakuutusyhtiöiden sekä julkisten eläkevakuuttajien Valtion eläkerahaston (VER) ja Kuntien eläkevakuutuksen (KEVA) sijoitukset ns. PIGS-valtioiden (Portugali, Irlanti, Kreikka ja Espanja) joukkovelkakirjalainoihin. Kyselyn perusteella sijoitukset kyseisiin valtioihin olivat kokonaisuutena varsin maltilliset suhteessa työeläkevakuutussektorin kokonaissijoituksiin ja riskinkantokykyyn. Sijoitukset PIGS-valtioiden joukkovelkakirjoihin olivat yhteensä 2,7 miljardia euroa.

Työeläkevakuutusyhtiöiden yhteenlasketut johdannaissijoitukset

Lähde: Finanssivalvonta.

Operatiivinen kannattavuus laski, kokonaistulos erinomainen

Työeläkevakuutusyhtiön kokonaistulos muodostuu sijoitustoiminnan tuloksesta käyvin arvoihin lisättyinä vakuutusliikkeen tuloksella ja hoitokustannustuloksella. Näistä sijoitustoiminnan tulos on selkeästi dominoiva.

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutusmaksut laskivat vuonna 2009 koko talouden palkkasumman laskiessa. Lasku jatkuu myös vuonna 2010 mikäli lomautettujen ja työttömien määrä kasvaa. Vakuutusmaksuun sisältyvän hoitokustannustulon ja liikekulujen erotus eli hoitokustannustulos heikkeni jonkin verran edellisestä vuodesta. Heikkeneminen johtui lähinnä atk-kulujen kasvusta ja vähäisessä määrin myös vakuutusmaksujen laskusta. Painetta jatkossa hoitokustannustulokselle aiheuttavat edelleen atk-kulut ja eläkepäätösten lukumäärän kasvu.

Hoitokustannustuloksella on yhtiön vakavaraisuuden kannalta vähäinen merkitys. Suurempi merkitys sillä on koko toimialan tehokkuuden kuvaamisessa. Positiivisella hoitokustannustuloksella on merkitystä myös yhtiöiden kilpailussa keskenään asiakashyvitysten määrällä.

Työeläkevakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnan nettotuotot olivat yhteensä 9,2 mrd. euroa. Tästä vähennetään vastuuvelalle hyvitettyä korko, vuonna 2009 3 %, sekä osake- tuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun lisäys, yhteensä noin 3,6 mrd. euroa. Loppuosa, sijoitustoiminnan tulos, käytettiin vahvistamaan yhtiöiden vakavaraisuutta. Osittamattoman lisävakuutusvastuun lisäyksen määrä oli viime vuodelta 1,9 mrd. euroa ja arvostuserojen kasvu noin 3,6 mrd. euroa.

Asiakashyvitykset kasvoivat edellisestä vuodesta

Tärkeä yhtiöiden välinen kilpailukeino on asiakashyvitykset eli vakuutusmaksujen alennukset. Yhtiöt voivat siirtää asiakashyvityksiin puolet hoitokustannustuloksestaan (vuonna 2009 hoitokustannustulos oli 74 milj. euroa) ja vakavaraisuustilanteesta riippuen osan toimintapääomaan sisältyvästä osittamattomasta lisävakuutusvastuusta.

Vuonna 2009 alustavien tietojen mukaan asiakashyvityksiin siirrettiin 0,3-0,4 % vakuutusmaksun perustana olevasta palkkasummasta, yhteensä alle 160 milj. euroa. Vuoden 2009 asiakashyvitykset ovat toimintapääoman yhteismäärästä noin 1 %. Siten asiakashyvitysten määrällä on yhtiöiden vakavaraisuuteen lyhyellä aikavälillä vain marginaalinen vaikutus.

Määräaikaislain helpotuksilla ei ole vaikutusta hyvitysten määrätymiseen. Vuonna 2008 vanhuuseläkerahastojen täydennyksen sijasta toimintapääomiin siirrettyä täydennyskertoimen mukaista osuutta ja tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavaa osuutta ei voi jakaa vakuutuksenottajille vakuutusmaksun ja kannatusmaksun alennuksina. Mikäli asiakashyvityksiä ei annettaisi, olisivat lopulliset vakuutusmaksut vastaavasti korkeammat sekä työnantajien että työntekijöiden osalta.

Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen toimintapääomat ovat kasvaneet sekä euromääräisesti että suhteessa vakavaraisuusrajaan

Lakisäateistä eläkevakuutusta harjoittavien eläkesäätiöiden ja -kassojen toimintapääomien määrä yhteensä on kasvanut sekä euromääräisesti että suhteessa vakavaraisuusrajaan. Niiden yhteenlaskettu toimintapääoman määrä oli 1,6 mrd. euroa. Yhteenlaskettu toimintapääoman määrä oli eläkesäätiöillä 4,2 kertaa vakavaraisuusraja ja eläkekassoilla 3,7 kertaa vakavaraisuusraja. Em. määräaikaislain mukainen rinnastus tasausvastuusta oli eläkesäätiöillä noin 100 milj. euroa ja eläkekassoilla 88 milj. euroa.

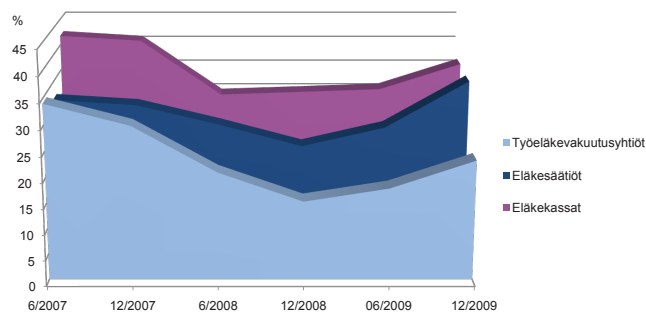
Toimintapääoman määrät yhteensä suhteessa vastuvelkaan ovat olleet sekä eläkesäätiöillä että eläkekassoilla korkeammilla tasoilla kuin eläkevakuutusyhtiöillä. Vuoden 2009 lopussa toimintapääoman määrä vastuuvälästä oli eläkesäätiöillä 35,4 % ja eläkekassoilla 36,1 %. Sekä riskitasot että vakavaraisuus vaihtelevat huomattavasti eri toimijoiden välillä.

Merkille pantavaa on, että etenkin eläkekassat kykenivät finanssikriisin aikana säilyttämään sijoitustoiminnan riskitasot keskimäärin korkeammalla kuin yhtiöt. Laitoskohtaiset vaihtelut ovat kuitenkin suuremmat kuin yhtiöillä. Myös eläkesäätiöiden ja -kassojen vakavaraisuusasemat ovat säilyneet keskimäärin yhtiöitä korkeammalla tasolla.

Vuoden aikana yhteensä seitsemän lakisäateistä työeläkevakuutustoimintaa harjoittavaa eläkesäätiötä ja -kassaa on päättänyt lopettaa toiminnan ja siirtää vastuut työeläkevakuutusyhtiölle. Vuonna 2009 siirtyneiden vastuiden määrä oli lähes viidennes eläkesäätiöiden ja -kassojen TyEL-vastuiden yhteismäärästä eli noin 1 mrd. euroa. Myös vuodelle 2010 on jo tehty joitain päätöksiä vastuiden siirroista työeläkevakuutusyhtiöihin.

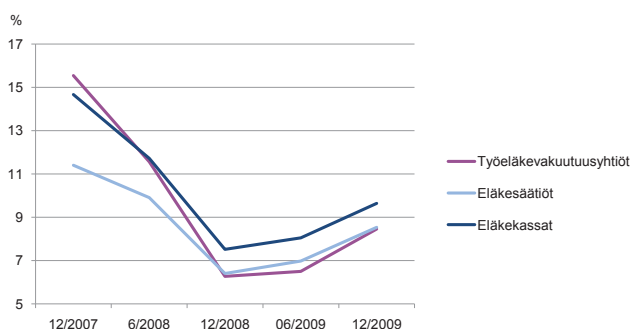
johtava riskiasiantuntija Teija Korpiaho

Työeläkeyhtiöiden, eläkesäätiöiden ja eläkekassojen vakavaraisuusaste yhteensä

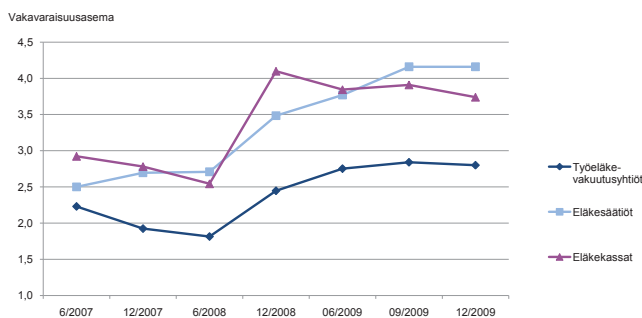
Lähde: Finanssivalvonta.

Eläkesäätiöiden, eläkekassojen ja yhtiöiden keskimääräinen vakavaraisuusraja

Lähde: Finanssivalvonta.

Vakavaraisuusasema yhteensä

Lähde: Finanssivalvonta.

Henkivakuutussektorin vakavaraisuus vahvistui

Vuosi 2009 oli henkivakuutussektorille kokonaisuutena arvioiden erittäin hyvä. Sijoitusomaisuuden arvon palautuminen vuoden 2008 pudotuksesta kasvatti yhteenlasketun toimintapääoman määrää ja maksutulo kääntyi sijoitusidonnaisten tuotteiden vetämänä uudestaan kasvuun. Vuoden 2009 hyvä tulos kasvatti henkivakuutusyhtiöiden jakokelpoista omaa pääomaa noin 700 milj. eurolla. Tästä huolimatta yhtiöt eivät esitä tilikaudelta toimintapääoman määrään vaikuttavaa voitonjakoa.

Sektorin toimintapääoma, eli käyvin arvoin laskettujen varojen ja velkojen erotus kasvoi vuoden aikana 56 % noin 4,2 mrd. euroon. Henkivakuutusyhtiöiden toimintapääoma-aste, eli toimintapääoman suhde sen vähimmäismäärään¹ parantui myös merkittävästi vuoden 2009 aikana. Tammikuun alussa toimintapääomaa oli noin 1,6-kertaisesti vähimmäismäärään nähden, kun joulukuun lopussa sama suhde oli noin 3,8.

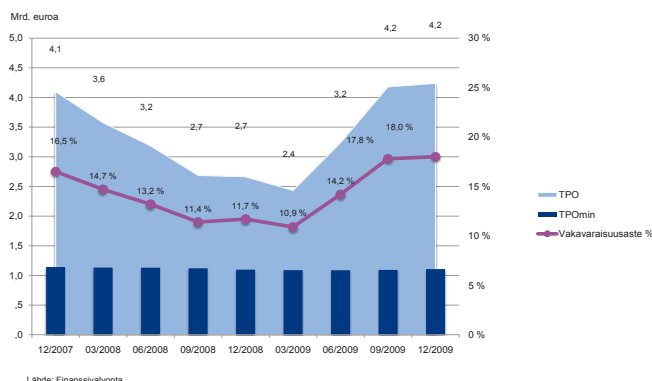
Merkittävimmät syyt henkivakuutusyhtiöiden toimintapääoman heilahteluihin löytyvät sijoitusomaisuuden arvonnoususta. Suurin osa henkivakuutusyhtiöiden varallisuudesta on korkosijoituksia, joten markkinakorkojen ja riskilisten lasku vuoden 2009 aikana oli yhtiöille tuottavaa. Osakekurssien romahdus pitkän aikavälin pohjalle maaliskuussa 2009 ja tämän jälkeinen voimakas nousu näkyivät myös toimintapääoman määrässä. Vuoden 2009 viimeisen neljänneksen osalta vakavaraisuuden kasvu kuitenkin lähes pysähtyi. Tämä johtui sijoitusomaisuuden arvonnousun

pysähtymisestä, kun markkinakorot saavuttivat pohjatasonsa ja osakemarkkinat vetivät henkeä. Henkivakuutus toiminnalle on tyypillistä merkittävästi riskitöntä korkoa paremman sijoitustuoton hakeminen pitkällä tähtäimellä, jolloin vuositasolla tuottojen vaihtelu voi vaikuttaa suurelta. Tämä asettaa oman vaatimuksensa myös yhtiöiden vakavaraisuudelle.

Vakavaraisuuspääomaan lasketaan toimintapääoman lisäksi vastuuvelkaan sisältyvä tasoitusmäärä, jonka tarkoituksena on tasoittaa vakuutusliikkeen tulosvaikutusta riskiteoreettisesti epätavallisina vuosina. Vakavaraisuuspääoman määrä kasvoi vuoden 2009 aikana 54 % noin 4,4 mrd. euroon. Tasoitusmäärä on henkivakuutussektorilla noin 0,2 mrd. euroa. Henkivakuutussektorin vakavaraisuusaste, eli vakavaraisuuspääoman suhde korjattuun vastuuvelkaan² oli vuoden 2009 alussa 11,7 % ja lopussa 18,0 %. Sektorin vakavaraisuusaste on vuoden aikana näin ollen parantunut tyydyttävästä melko hyväksi. Ryhmittymiin kuuluvien yhtiöiden osalta suhteellisen pienen vakavaraisuuspääoman pitäminen on usein strateginen valinta, jolla pyritään tehokkaaseen pääoman hallintaan. Keskinäisten yhtiöiden vakavaraisuus on tyypillisesti ryhmittymiin kuuluvia yhtiöitä vahvempi, koska keskinäisille yhtiöille lisäpääoman hankkiminen on ongelmallisempaa.

Vakuutusteknisen vastuuvelan nykyarvo on henkivakuutuksessa noin 25 mrd. euroa. Henkivakuutus toiminnalle tyypillinen korkea vastuuvelan määrä suhteessa maksutulon johtuu sopimusten pitkäkestoisuudesta. Henkivakuutusyhtiöllä vastuuvelan merkittävin komponentti on normaalisti vakuutusmaksuvastuu, eli tilastomatemattisesti vakuutuskausille jaksotetun maksutulon varaus. Koska vakuutuskaudet voivat olla pitkiä, jää henkivakuutuksen maksutulosta lopulta vain pieni osa tulosvaikutteiseksi tilikaudelle. Tämä johtaa luonnollisesti siihen, että vakuutusmaksuvastuun muutoksella on erittäin suuri merkitys henkivakuutusyhtiön tuloslaskelman mukaiseen kannattavuuteen.

Henkivakuutussektorin vakavaraisuuden kehitys

¹ Toimintapääoman vähimmäismäärä on vastuuvelan määrästä riippuvainen taso, jonka alle toimintapääoma ei saa laskea.

² Korjatulla vastuuvelalla tarkoitetaan omalla vastuulla olevaa vakuutusteknistä vastuuvelkaa, josta on vähennetty tasoitusmäärä sekä 75 % sijoitusidonnaisten vakuutusten vastuuvelasta.

Maksutulo kääntyi kasvuun sijoitussidonnaisten tuotteiden vetämänä

Henkivakuutuksen maksutulo vuodelta 2009 oli noin 3,1 mrd. euroa, jolloin kasvua edellisvuoteen verrattuna tuli 18 %.³ Sijoitussidonnaisten sopimusten maksutulo kasvoi 51 % päätyen noin 1,8 mrd. euroon. Perustekorkoisten tuotteiden maksutulo vastaavasti laski 12 % päätyen noin 1,2 mrd. euroon. Kotitalouksien osuus maksutulosta oli 69 % ja yritysten 31 %. Suurin osa maksutulon lisäyksestä selittyi sijoitussidonnaisen yritysvolyymin 20 % kasvulla.

Yhtiöiden selkeä panostaminen sijoitussidonnaisten tuotteiden myyntiin liittyy riskinsiirtoon. Sijoitussidonnaisessa tuotteessa sijoitusriskin kantaa vakuutusottaja. Perustekorkoisessa tuotteessa tuottoa maksetaan kiinteään koron sekä vuosittaisen asiakashyvityksen perusteella, jolloin riski siitä, että vaadittavaa tuottoa ei saavuteta, jää yhtiölle. Tästä johtuen sijoitussidonnaisen vakuutuksen vakavaraisuusvaatimukset ovat merkittävästi pienemmät kuin perustekorkoisen. Toisaalta markkinoiden kehittyessä suotuisasti suurimmat tuotot on tehty perustekorkoisten vastuiden kateomaisuudella. Siirtymä sijoitussidonnaisiin tuotteisiin tulee selvästi pienentämään henkivakuutuksen tuottojen vaihtelua.

Henkivakuutustoiminnan haasteena sijoitusmarkkinoiden kehitys

Henkivakuutusyhtiöiden suurimmat riskit liittyvät sijoitusmarkkinoiden kehitykseen sekä vakuutustekniseen liikkeyseen. Markkinakorkojen lasku on tuonut yhtiöille käyvin arvoin suuria voittoja, mutta pitkään matalana jatkuva korkotaso syö perustekoron tuottoa. Yhtiöillä on edelleen vastuullaan sopimuksia, jotka on sidottu 4,5 % kiinteään vuosikorkoon. Osaltaan tästä syystä henkivakuutusyhtiöt ovat aktiivisesti pyrkineet muuttamaan vastuitaan sijoitussidonnaisten sopimusten suuntaan.

Henkivakuutusyhtiöiden sijoitusomaisuuden yhteenlaskettu arvo oli vuoden 2009 lopussa 29,4 mrd. euroa, kasvua vuodesta 2008 oli noin 3 mrd. euroa. Suurin osa (48 %) henkivakuutusyhtiöiden omaisuudesta oli sijoitettuna joukkovelkakirjalainoihin. Näissä paino oli yritysrisikillisissä sijoituksissa. Vuotta aiemmin joukkovelkakirjalainasijoitusten osuus oli

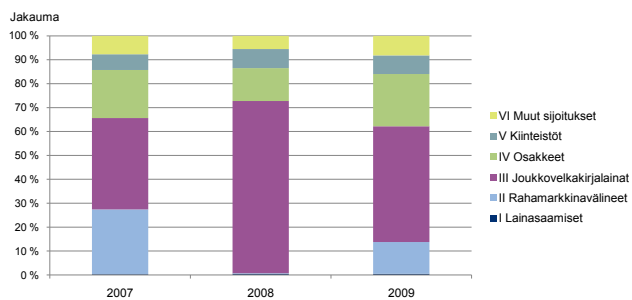
³ Lähde: FK.

peräti 72 %. Suurimpien henkivakuutusyhtiöiden korkosijoitusten duraatio oli vuoden 2009 lopussa 3,7 vuotta, laskua vuodesta 2008 yli 2 vuotta. Näin henkivakuutusyhtiöt ovat pienentäneet merkittävästi sijoitustensa korkoriskiä.

Vastaavasti kasvua on tapahtunut osakkeiden osuudessa. Se on noussut 21,8 %:iin vuoden 2008 lopun 13,8 %:sta. Osittain kasvun selittää yleinen osakkeiden arvonnousu. Osakeriski on nyt henkivakuutusalaan kokonaisuutena tarkasteltaessa suunnilleen finanssikriisiä edeltävällä tasolla.

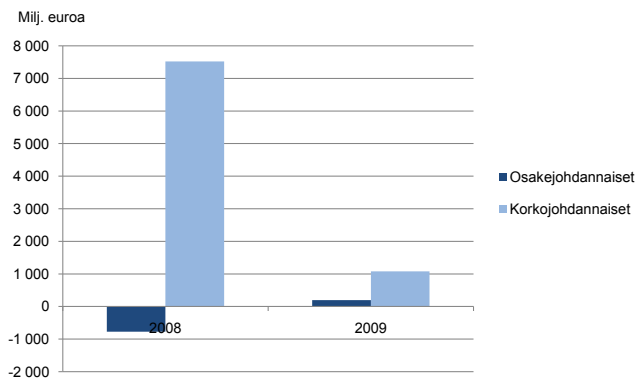
Henkivakuutusyhtiöiden osakejohdannaissopimusten määrä on ollut perinteisesti melko pieni ja se on pienentynyt edelleen vuoden 2009 aikana. Korkojohdannaisten ennestään merkittävä määrä on vastaavasti kasvanut vuoden 2009 aikana. Yhtiöiden välillä on suuria eroja johdannaisten käytön

Henkivakuutusyhtiöiden sijoitusjakaumat 31.12.2007, 31.12.2008 ja 31.12.2009

Lähde: Finanssivalvonta.

Henkivakuutusyhtiöiden yhteenlasketut johdannaisspositiot

Lähde: Finanssivalvonta.

määrässä sekä positioiden suunnassa. Osa yhtiöistä pyrkii hyötymään korkojen noususta, osa laskusta.

Finanssivalvonta selvitti helmikuussa 2010 henkivakuutusyhtiöiden sijoitukset ns. PIGS-valtioiden (Portugali, Irlanti, Kreikka ja Espanja) joukkovelkakirjalainoihin. Kyselyn perusteella sijoitukset kyseisiin valtioihin olivat varsin maltilliset suhteessa henkivakuutussektorin kokonaissijoituksiin ja riskinkantokykyyn. Henkivakuutusyhtiöiden PIGS-sijoitukset olivat yhteensä 828 milj. euroa.

Korkomarkkinoiden osalta henkivakuutusyhtiöillä on lyhyellä tähtämellä ainoastaan heikkoja vaihtoehtoja tiedossa. Korkotason pysyessä matalana sijoitustoiminnan tuotto on heikkoa. Markkinakorkojen noustessa sijoitusomaisuuden arvo puolestaan alenee. Tästä syystä vuosi 2009 nopean markkinakorkojen laskun aikana oli henkivakuutusyhtiöille erittäin hyvä. Lisäksi vastuuvelan määrään voimakkaasti vaikuttava pitkäikäisyysriski on Suomessa realisoitumassa seuraavina vuosikymmeninä. Tämä tuo erityistä lisähaastetta tuotteiden hinnoitteluun ja kannattavuuteen. Näiden riskien mukaisesti yhtiöt näyttävät yhä voimakkaammin keskittyvän sijoitussidonnaisiin tuotteisiin sekä riskivakuuttamiseen.

*johtava riskiasiantuntija Lasse Koskinen ja
analyttikko Sami Tiainen*

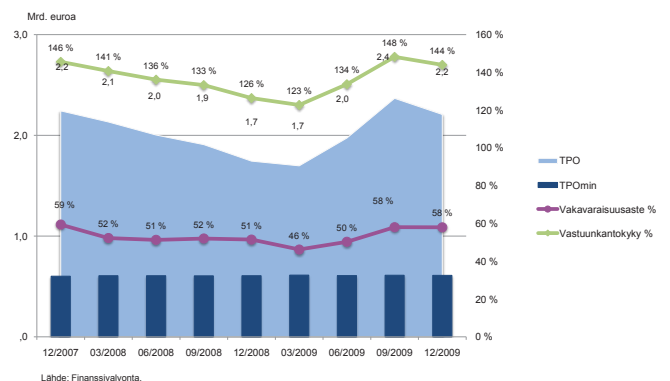
Vahinkovakuutussektorin vakavaraisuus hyvällä tasolla

Vuosi 2009 oli vahinkovakuutustoiminnalle kaksijakoinen. Toisaalta voimakas markkinakorkojen lasku ja sijoitustoiminnan tappioiden pieneneminen johtivat pääasiassa korkosijoituksista koostuvan omaisuuden merkittävään arvonnousuun. Toisaalta taas taantuman vaikutukset alkoivat näkyä maksutulon alenemisena erityisesti lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa. Tämä trendi on jatkunut vuoden 2010 alussa.

Vahinkovakuutussektorin toimintapääoma kasvoi vuoden aikana 27 % noin 2,2 mrd. euroon. Tässä luvussa on huomioitu tilikaudelta 2009 esitetty voitonjako 236 milj. euroa. Toimintapääoman vähimmäismäärä oli vuoden lopussa 610 milj. euroa, joten voitonjaon jälkeen alalla oli toimintapääomaa noin 3,6-kertaisesti vähimmäismäärään nähden.

Suomalaisen vahinkovakuutusyhtiön vakavaraisuuteen merkittävästi vaikuttavaa tasoitusmäärää ei huomioida toimintapääomaa laskettaessa. Tasoitusmäärä toimii kuitenkin suorana varauksena vahinkovakuutuksen suurinta riskiä, eli vakuutusteknistä riskiä vastaan. Toimintapääomalla tulee kyetä kattamaan muut liiketoiminnasta aiheutuvat riskit. Tasoitusmäärän erilaisesta roolista johtuen henki- ja vahinkovakuutusyhtiöiden vakavaraisuustunnusluvut eivät ole vertailukelpoisia. Tyypillisesti vahinkovakuutuksessa on henkivakuutusta matalampi toimintapääoma-aste ja korkeampi vakavaraisuusaste.

Vahinkovakuutussektorin vakavaraisuuden kehitys

Tasotusmäärän huomioiva vakavaraisuuspääoma kasvoi vuoden aikana 17 % noin 4,4 mrd. euroon. Tästä varallisuudesta tasotusmäärän osuus oli 50 %. Omalla vastuulla oleva vastuuvélka kasvoi maltillisesti, joten vahinkovakuutussektorin vakavaraisuusaste oli vuoden 2009 alussa 51 % ja lopussa 58 %.

Vahinkovakuutusyhtiöiden vastuunkantokyky, eli vakavaraisuuspääoman suhde 12 kuukauden vakuutusmaksutuottoihin oli vuoden alussa 126 % ja lopussa 144 %. Korkea vastuunkantokyky kertoo siitä, että yhtiöiden varallisuus antaa tilaa vakuutuskannan kasvattamiselle kilpailua koventamalla. Alhainen vastuunkantokyky puolestaan pakottaa vakavaraisuuden kasvattamiseen.

Toimintapääoman ja vakavaraisuuden kasvu selittyvät pääosin sijoitusomaisuuden arvonnousulla, mikä näkyy taseomaisuuden käypien arvojen positiivisena muutoksena sekä tilikauden tuloksen paranemisena. Tulosaikutteinen sijoitustoiminta on näillä näkymin palautunut vuoden 2008 laskusta, jolloin myyntitappioita ja muita sijoitustoiminnan kuluja kirjattiin ennätysmäärä. Käyvin arvo laskettuna erityisesti korkosijoitusten markkina-arvo on kasvanut. Näistä realisoidaan kuitenkin suhteellisen vähän myyntivoittoja, koska tietyllä duraatiolla hankitut velkapaperit toimivat ennen kaikkea ALM-riskin¹ hallintakeinona. Tällöin ne normaalisti pidetään juoksuajan loppuun saakka.

Kokonaismaksutulo kasvanut toistaiseksi

Vuoden 2009 kotimaisen ensivakuutuksen kokonaismaksutulo kasvoi noin 4 % verrattuna edellisvuoteen.² Markkinoiden ei odoteta merkittävästi kasvavan kuluvana vuonna. Tämä johtuu pääosin siitä, että taantumien lopulliset vaikutukset reaalitalouteen paljastuvat vasta vuoden 2010 aikana. Taantumien vaikutus näkyy selvimmin lakisääteisen tapaturmavakuutuksen maksutulossa sekä yritysakuutuksissa, joita pienentävät työntekijöiden palkkasumman supistuminen sekä liikevaihdon lasku. Toisaalta taantuma alentaa myös vahinkovakuutuksen korvausmenoa, mikä tasoittaa laskusuhdanteen vaikutusta vakuutustoiminnan kannattavuuteen.

Useiden vahinkovakuutusyhtiöiden liikekulusuhteet ovat kasvaneet vuoden aikana, mikä tulee syömään toiminnan

kannattavuutta. Liikekulusuhteen heikkeneminen, eli liikekulojen kasvu suhteessa maksutuloon muodostaa paineen hintojen nostolle. Hintakilpailun ylläpitämisen mahdollistavat kuitenkin vuoden 2009 korkeat sijoitustoiminnan tuotot, jotka toimivat puskurina liikekulusuhteen kasvulle. Vahinkosuhteen kehitys on puolestaan ollut yhtiöille toistaiseksi pääosin positiivista.

Vahinkovakuutusyhtiöiden sijoitusriskit nostettu finanssikriisiä edeltävälle tasolle

Vahinkovakuutusyhtiöiden sijoitusomaisuus oli vuoden 2009 lopussa 11,8 mrd. euroa. Vahinkovakuutusyhtiöt ovat nykyisin suunnilleen finanssikriisiä edeltäneellä tasolla riskinotossa.

Joukkovelkakirjalainasijoitusten osuuden pieneneminen oli lähes yhtä merkittävää kuin henkivakuutusyhtiöillä. Niiden osuus vähentyi vuoden 2008 64 %:sta vuoden 2009 loppuun mennessä 45 %:iin. Suurimpien vahinkovakuutusyhtiöiden korkosijoitusten duraatio oli vuoden 2009 lopussa 3,3 vuotta, joten duraatio pieneni vuoteen 2008 verrattuna vajaalla vuodella. Näin ollen vahinkovakuutusyhtiöt pienensivät sijoitustensa korkoriskiä.

Kasvua tapahtui vastaavasti rahamarkkinavälineiden sekä osakkeiden osuudessa. Rahamarkkinavälineiden osuus nousi vuoden 2009 loppuun mennessä 28 prosenttiin. Nousua vuodesta 2008 tuli 14 %-yksikköä. Osakkeiden osuus oli vastaavasti 18 %, jolloin nousua tuli 4 %-yksikköä vuodesta 2008. Kiinteistöjen osuus pysyi lähes ennallaan.

Johdannaisten käyttö on muuttunut merkittävästi edellisvuoden lopun tilanteeseen verrattuna. Korkeajohdannaisten määrä on vähentynyt ja niiden käyttö painottuu koronousulta suojautumiseen. Osakejohdannaisten käyttö taas on nyt hyvin vähäistä.

Finanssivalvonta selvitti helmikuussa 2010 vahinkovakuutusyhtiöiden sijoitukset ns. PIGS-valtioiden (Portugali, Irlanti, Kreikka ja Espanja) joukkovelkakirjalainoihin. Kyselyn perusteella sijoitukset kyseisiin valtioihin olivat varsin maltilliset suhteessa vahinkovakuutussektorin kokonaissijoituksiin ja riskinkantokykyyn. Vahinkovakuutusyhtiöiden PIGS-sijoitukset olivat yhteensä 261 miljoonaa euroa.

¹ Asset and Liability Management (ALM) tarkoittaa sellaisten riskien hallintaa, jotka syntyvät varojen ja velkojen epäsymmetriasta.

² Lähde: FK.

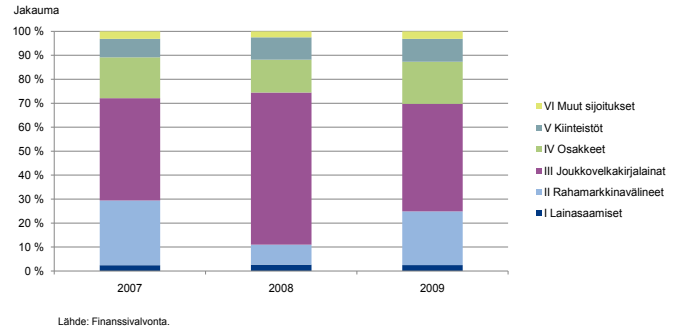
Vahinkovakuutuksen haasteet lisääntyvät tulevaisuudessa

Vahinkovakuutuksessa lähitulevaisuuden suurimmat riskit liittyvät sijoitusmarkkinoiden sekä vahinkosuhteen kehitykseen. Taantumun vaikutukset kestävät alalla erityisen pitkään, koska kasvua tullaan näkemään vasta kun yritykset aloittavat uudelleen tuotannon tekijöihin, eli vakuutettaviin työntekijöihin ja omaisuuteen investoimisen. Vahinkosuhteen paranemisen perusteella vuosi 2009 oli vakuutustapahtumien osalta useimmille yhtiöille suotuisa.

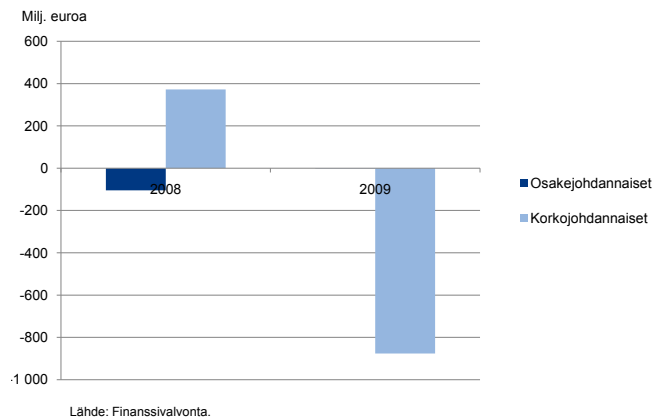
Kannattavuuden näkökulmasta edessä oleva markkinakorkojen nousu olisi vakuutusyhtiöille negatiivista. ALM-kehikossa yhtiöiden riskienhallinta perustuu korkosijoituksiin, joita suojataan aktiivisesti koronvaihotosopimuksilla. Tämän lisäksi korkojen nousu hidastaisi entisestään talouden elpymistä mikä näkyisi vahinkovakuutuksen maksutulossa.

*johtava riskiasiantuntija Lasse Koskinen ja
analyttikko Sami Tiainen*

Vahinkovakuutusyhtiöiden sijoitusjakaumat 31.12.2007, 31.12.2008 ja 31.12.2009

Vahinkovakuutusyhtiöiden yhteenlasketut johdannaispositiot

Valvottavien taloudellinen tila ja riskit 1/2010

7.4.2010

41 (46)

Vahinkovakuutusyhtiöiden vakavaraisuus

Vahinkovakuutusyhtiöt (1.000 euro)	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	30.9.2009	31.12.2009
Oma pääoma	1 465 192	1 686 290	1 387 340	1 678 166	1 736 657
Pääomalainat	105 000	65 000	115 000	115 700	115 700
Toimintapääoma	2 064 213	2 243 687	1 759 695	2 368 000	2 207 651
Vakavaraisuuspääoma	3 813 876	4 184 187	3 783 721	4 520 211	4 381 158
Vastuuelka ilman tasoitusmäärää	6 780 307	7 047 738	7 317 213	7 784 789	7 539 129
Toimintapääoma vähimmäismäärästä					
Yhteenlaskettu	353,9 %	374,8 %	288,5 %	387,1 %	360,6 %
Alin	120,6 %	111,1 %	122,1 %	120,8 %	105,1 %
Vakavaraisuuspääoma vastuuelasta (vakavaraisuusaste)					
Yhteenlaskettu	56,2 %	59,4 %	51,8 %	58,1 %	58,1 %
Alin	24,0 %	28,3 %	21,9 %	34,5 %	33,4 %
Vakavaraisuuspääoma 12 kk. vakuutusmaksutuotoista (vastuunkantokyky)					
Yhteenlaskettu	132,0 %	145,7 %	126,9 %	148,3 %	143,9 %
Alin*	32,4 %	37,0 %	36,8 %	44,8 %	32,4 %

*poislukien run-off, jälleenvakuutusyhtiöt

Lähde: Finanssivalvonta.

Henkivakuutusyhtiöiden vakavaraisuus

Henkivakuutusyhtiöt (1.000 euro)	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	30.9.2009	31.12.2009
Oma pääoma	2 087 939	2 126 875	1 475 337	2 327 395	2 252 170
Pääomalainat	304 808	302 787	357 865	357 924	357 930
Toimintapääoma	4 726 787	4 095 536	2 665 383	4 178 864	4 236 731
Vakavaraisuuspääoma	4 892 692	4 274 157	2 864 809	4 384 699	4 406 534
Vastuuelka*	25 433 511	25 932 408	24 466 005	24 620 577	24 461 516
Toimintapääoma vähimmäismäärästä					
Yhteenlaskettu	423,2 %	358,8 %	242,9 %	382,5 %	382,4 %
Alin	270,3 %	226,9 %	124,6 %	241,1 %	237,9 %
Vakavaraisuuspääoma vastuuelasta (vakavaraisuusaste)					
Yhteenlaskettu	19,2 %	16,5 %	11,7 %	17,8 %	18,0 %
Alin	11,5 %	10,5 %	6,2 %	10,5 %	10,5 %

*Vastuuelka vähennettynä tasoitusmäärällä ja 75 % sijoitussidonnaisesta vastuuelasta

Lähde: Finanssivalvonta.

Valvottavien taloudellinen tila ja riskit 1/2010

7.4.2010

42 (46)

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakavaraisuus

Työeläkevakuutusyhtiöt (1.000 euro)	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	30.9.2009	31.12.2009
Oma pääoma	295 078	310 647	325 027	329 220	333 671
Toimintapääoma	17 107 026	17 662 713	8 951 904	13 397 308	14 681 456
Vastuuelka	54 666 611	59 007 480	58 357 485	61 410 733	63 039 052
Toimintapääoma vähimmäismäärästä **					
Yhteenlaskettu	338,1 %	289,7 %	767,0 %	1090,8 %	1164,5 %
Alin	262,4 %	249,6 %	644,1 %	797,5 %	841,7 %
Toimintapääoma vastuuelasta (vakavaraisuusaste)					
Yhteenlaskettu	31,3 %	29,9 %	15,3 %	21,8 %	23,3 %
Alin	24,3 %	21,3 %	12,9 %	15,9 %	16,8 %
Toimintapääoma vakavaraisuusraja					
Yhteenlaskettu	225,4 %	193,1 %	244,5 %	284,0 %	275,4 %
Alin	174,9 %	166,4 %	199,4 %	246,9 %	233,5 %

** Ajalta ennen 22.12.2008 työeläkevakuutusyhtiöiden toimintapääoman vähimmäismäärävaatimus on 2/3 vakavaraisuusraja ja TyEL-säätiöillä ja -kassoilla 1/3 vakavaraisuusraja. Aikana 22.12.2008 - 31.12.2010 vähimmäismäärävaatimus on poikkeuksellisesti työeläkevakuutusyhtiöillä 2 % ja TyEL-eläkesäätiöillä ja -kassoilla 1 % vakavaraisuusrajan perusteena olevasta vastuuelasta.

Lähde: Finanssivalvonta.

Eläkekassojen vakavaraisuus

Eläkekassat (1.000 euro)	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	30.9.2009	31.12.2009
Toimintapääoma	806 762	851 521	605 347	732 287	763 117
Toimintapääoma vähimmäismäärästä**					
Yhteenlaskettu	991,8 %	828,0 %	2985,1 %	3437,9 %	3606,3 %
Alin	694,7 %	300,0 %	839,0 %	1122,3 %	1380,8 %
Toimintapääoma vastuuelasta (vakavaraisuusaste)					
Yhteenlaskettu	43,7 %	40,5 %	29,9 %	34,4 %	36,1 %
Alin	19,8 %	8,6 %	8,4 %	11,2 %	13,8 %
Toimintapääoma vakavaraisuusraja					
Yhteenlaskettu	330,6 %	276,0 %	397,2 %	391,0 %	374,0 %
Alin	231,6 %	100,0 %	141,1 %	178,5 %	217,2 %

** Ajalta ennen 22.12.2008 työeläkevakuutusyhtiöiden toimintapääoman vähimmäismäärävaatimus on 2/3 vakavaraisuusraja ja TyEL-säätiöillä ja -kassoilla 1/3 vakavaraisuusraja.

Aikana 22.12.2008–31.12.2010 vähimmäismäärävaatimus on poikkeuksellisesti työeläkevakuutusyhtiöillä 2 % ja TyEL-eläkesäätiöillä ja -kassoilla 1 % vakavaraisuusrajan perusteena olevasta vastuuelasta.

Lähde: Finanssivalvonta.

Valvottavien taloudellinen tila ja riskit 1/2010

7.4.2010

43 (46)

Eläkesäätiöiden vakavaraisuus

Eläkesäätiöt (1.000 euro)	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	30.9.2009	31.12.2009
Toimintapääoma	1 312 907	1 286 570	715 967	1 049 890	853 668
Toimintapääoma vähimmäismäärästä**					
Yhteenlaskettu	993,5 %	816,3 %	2255,2 %	3168,6 %	3526,4 %
Alin	513,7 %	362,7 %	950,9 %	1686,6 %	1677,1 %
Toimintapääoma eläkevastuusta (vakavaraisuusaste)					
Yhteenlaskettu	32,5 %	31,4 %	22,5 %	31,7 %	35,3 %
Alin	4,5 %	7,3 %	9,5 %	16,9 %	16,8 %
Toimintapääoma vakavaraisuusraja					
Yhteenlaskettu	331,2 %	272,1 %	351,7 %	415,9 %	414,5 %
Alin	171,2 %	120,9 %	101,6 %	260,2 %	309,3 %

** Ajalta ennen 22.12.2008 työeläkevakuutusyhtiöiden toimintapääoman vähimmäismäärävaatimus on 2/3 vakavaraisuusraja ja TyEL-säätiöillä ja -kassoilla 1/3 vakavaraisuusraja.

Aikana 22.12.2008 - 31.12.2010 vähimmäismäärävaatimus on poikkeuksellisesti työeläkevakuutusyhtiöillä 2 % ja TyEL-eläkesäätiöillä ja -kassoilla 1 % vakavaraisuusrajan perusteena olevasta vastuuvälästä.

Lähde: Finanssivalvonta.

Sijoituspalveluyritysten kannattavuus parani volyymien noustessa

Myönteinen kehitys viimeisellä vuosineljänneksellä nosti sijoituspalveluyritysten¹ yhteenlasketun liikevoiton edellisvuotta korkeammaksi. Yksittäisenä neljänneksenä sijoituspalveluyritysten yhteenlaskettu liikevoitto oli paras kahteen vuoteen, ja liikevoittoprosenttien mediaani vuoden alusta nousi edellisen neljänneksen 12,4 %:sta 14,7 %:iin. Toimintaympäristö tuki kannattavuuden elpymistä vaikean alkuvuoden jälkeen. Osakekurssit nousivat ja yleinen riskinottohalukkuus elpyi vuoden loppua kohti. Myös poikkeuksellisen matala korkotaso houkutteli hakemaan tuottoja korkeampiriskisistä sijoituksista, mikä loi kysyntää sijoitusneuvonnalle ja omaisuudenhoitopalveluille. Liikevoittoa sijoituspalveluyritykset tekivät koko vuonna yhteensä 68 miljoonaa euroa, 25 % enemmän kuin viime vuonna. Kannattavuuskehitys on silti maltillista verrattuna huippuvuosiin 2006 ja 2007, jolloin esimerkiksi liikevoittoprosenttien mediaani oli lähes 40 prosenttia. Lisäksi kannattavuuskehityksessä on hajontaa yhtiöiden välillä.

Neljätoista sijoituspalveluyrityksen liiketulos oli tappiollinen vuonna 2009. Vielä syyskuun lopussa tappiolla vuoden alusta oli 22 sijoituspalveluyritystä. Tappiota tehneet sijoituspalveluyritykset ovat pieniä. Yhteenlaskettuna niiden markkinaosuus sijoituspalvelutoiminnan tuotoista ei ylitä neljää prosenttia.

Seitsemäntoista sijoituspalveluyrityksen onnistui sekä tuottaa voittoa että kasvattaa sitä vuonna 2009. Edelli-

sellä vuosineljänneksellä tällaisia sijoituspalveluyrityksiä oli vain kymmenen. Viisi suurinta sijoituspalveluyritystä, jotka vastaavat 52 %:a toimialan kokonaistuotoista, olivat kaikki voitolla vuoden lopussa.

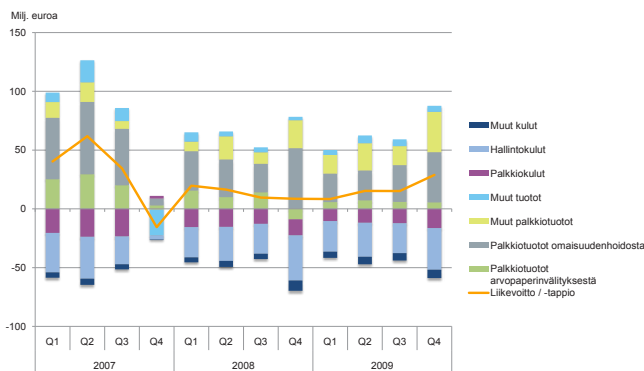
Volyymin kasvun taustalla riskinottohalukkuuden elpymisen ja matalat korot

Kannattavuuden parantuminen vuoden 2009 viimeisellä neljänneksellä selittyi pääasiassa volyymien myötä kasvaneilla tuotoilla. Viimeisellä vuosineljänneksellä tuotot olivat 48 % edellisestä neljänneestä suuremmat, yhteensä 88 milj. euroa. Kulut puolestaan kasvoivat 34 %:lla yhteensä 59 milj. euroon. Tuottojen voimakkaasta kasvusta 11 miljoonaa euroa oli omaisuudenhoidon palkkiotuottojen kasvua ja 16 miljoonaa euroa muiden palkkiotuottojen kasvua². Tuottojen kasvu on linjassa matalan korkotason ja yleisen riskinottohalukkuuden elpymisen kanssa, mitkä lisäävät sijoituspalvelujen kysyntää. Kuluista puolestaan valtaosa muodostui hallintokuluista (60 %) ja palkkiokuluista (28 %), jotka olivat molemmat noin kolmanneksen edellisestä vuosineljänneestä suuremmat. Kulujen kasvu selittyi muun muassa myyntiprovisioiden kasvulla myynnin piristyessä.

Elpyminen oli havaittavissa myös omaisuudenhoidossa olevissa varoissa. Viimeisellä vuosineljänneksellä täyden valtakerjan omaisuudenhoidon piiriin kuuluvat asiakasvarat kasvoivat kolmella neljästä tätä toimintaa harjoittavasta sijoituspalveluyrityksestä nouden yhteensä 51,4 mrd. eurosta 52,9 mrd. euroon. Sopimus pohjaisen sijoitusneuvonnan piiriin kuuluvat varat kasvoivat niin ikään 12,6 mrd. eurosta 13,9 mrd. euroon.

Huolimatta aggregaattitasolla havaitusta elpymisen jatkumisesta ja tappioiden vähenemisestä joka toisella sijoituspalveluyrityksellä liikevoittoprosentti kuitenkin heikkeni viimeisellä vuosineljänneksellä. Elpyminen on siis jakautunut epätasaisesti yhtiöiden välille, mikä kertoo alan voimakkaas-

Sijoituspalveluyritysten tuotot, kulut ja liiketulos yhteensä vuosineljänneksittäin

Lähde: Finanssivalvonta.

¹ Vuoden 2009 lopussa raportoivia sijoituspalveluyrityksiä oli 59 kpl. Näistä kolme oli ulkomaisten yhtiöiden sivukonttoreja Suomessa. Raportoivia sijoituspalveluyritysten konsolidointiryhmiä oli 16 kpl.

² Muut palkkiotuotot käsittävät muun muassa corporate finance -toiminnan, sijoitusneuvonnan sekä vakuutus tuotteiden välittämisen.

ta kilpailutilanteesta ja siitä, ettei kannattavuuskehitystä sijoituspalvelumarkkinoilla voi kuvata tasaiseksi.

Toimintaympäristö vuoden 2010 alkupuolella lienee suotuisa sijoituspalveluyrityksille, ja myönteinen kehitys todennäköisesti jatkuu ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Jos korot pysyvät elvyttävän rahapolitiikan myötä alhaalla ja sijoittajat uskaltavat yhä hakemaan parempaa tuottoa korkeammalla riskillä, pysyy toimintaympäristö sijoituspalvelutoiminnalle verrattain suotuisana.

Vakavaraisuus kohentunut

Suurimman osan sijoituspalveluyrityksistä tulee täyttää Basel II -säännösten edellyttämät riskiperusteiset vakavaraisuusvaatimukset. Niiden pitää lisäksi aina täyttää sijoituspalveluyrityksistä säädetyn lain mukainen osakepääoman ehdoton minimivaatimus, joka muodostaa pienemmille sijoituspalveluyrityksille usein tiukemman tavoitteen kuin Basel II:n mukaiset riskiperusteiset pilari 1 -pääoma-vaatimukset. Aggregaattitasolla sijoituspalveluyritysten pääomapuskurit kasvoivat kannattavuuden kohentuessa.

analytikko Jesse Vuorinen

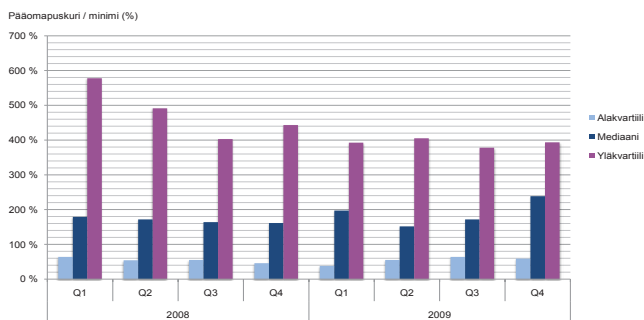
Rahastoyhtiöiden liiketoiminta kasvoi, kannattavuus säilyi ennallaan

Vuoden 2009 viimeinen neljännes oli rahastoyhtiöille¹ myönteinen. Loka-joulukuussa rahastoyhtiöiden yhteenlaskettu liikevoitto oli 17 milj. euroa, kun se vielä edellisellä vuosineljänneksellä jäi 14 milj. euroon. Huolimatta viimeisen neljänneksen kiristä, olivat koko vuoden tuotot kuitenkin edellisvuotta pienemmät, ja liikevoitto vuoden tasolla jäi edellisvuoden lukemiin 43 milj. euroon. Rahastoyhtiöiden liiketoiminnan kannattavuus on yhä painuksissa huolimatta selvästä toipumisesta viime vuoden alun jälkeen. Esimerkiksi vuonna 2006 rahastoyhtiöiden liikevoittojen mediaani oli parhaimmillaan yli 20 %, kun se nyt vuoden 2009 viimeisellä neljänneksellä jäi 6 %:iin. Kannattavuuden hidasta elpymistä selittävät sijoitusrahastoissa olevat pääomat, jotka ovat edelleen painuksissa finanssikriisin jäljiltä, eivätkä siten mahdollista yhtä suuria palkkioita kuin parhaina vuosina.

Rahastoyhtiöiden kannattavuus vaihtelee selvästi yhtiöittäin. Koko vuoden liiketulos oli tappiollinen 11 rahastoyhtiöllä. Tappiolliset rahastoyhtiöt ovat pieniä, ja vastaavat yhteenlaskettuna vajaata 5 % markkinoista tuottojen perusteella laskettuna. Pienillä yrityksillä haastava markkinatilanne näkyy helposti kannattavuudessa, koska niistä monilla kiinteät kulut ovat suhteellisesti suuret. Vaikka tappiota tekevät rahastoyhtiöt ovatkin pieniä, on kuitenkin huomattava, että kannattavuuskehityksessä on myös yleisesti hajontaa yhtiöiden välillä. Tämä näkyy siten, että joka toisen rahastoyhtiön

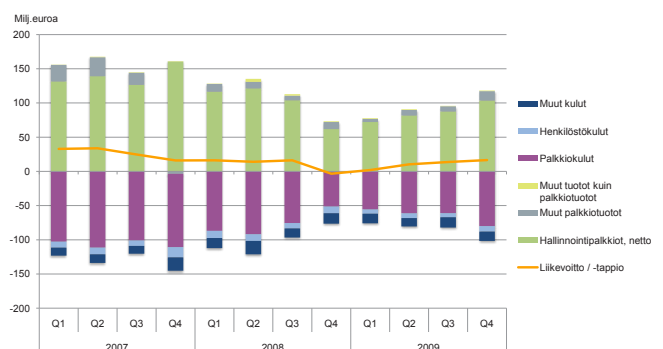
¹ Raportoivia rahastoyhtiöitä oli 32 kpl. Näistä kymmenellä toimilupaan kuuluu omaisuudenhoito.

Sijoituspalveluyritysten tappiopuskurit suhteessa minimivaatimukseen

Lähde: Finanssivalvonta.

Rahastoyhtiöiden tuotot, kulut ja liikeulos yhteensä vuosineljänneksittäin

Lähde: Finanssivalvonta.

liikevoittoprosentti heikkeni vuoden viimeisellä neljänneksellä, vaikka aggregaattitasolla kannattavuus parani. Aggregaattitasolla nähtävän elpymisen takana on siis voimakasta kilpailua, jossa kaikki eivät menesty yhtäläisesti.

Rahastoyhtiöiden kannattavuuskehitystä vuonna 2009 kuvaa kasvanut liiketoiminnan volyyymi, joka nosti vuoden kuluessa sekä tuottoja että kuluja. Tuotot olivat vuoden viimeisellä neljänneksellä 118 milj. euroa, kun ne edellisvuoden viimeisellä neljänneksellä olivat 73 milj. euroa (kasvua 62 %). Tuottojen kasvusta 93 % selittyi hallinnoitavien sijoitusrahastojen maksamien hallinnointipalkkioiden kasvulla ja jäljelle jäävä 7 % muun muassa omaisuudenhoitotoiminnan tuottojen kasvulla². Kulut puolestaan kasvoivat vastaavasti 77 milj. eurosta 102 milj. euroon (33 %). Kulujen kasvu selittyi pääasiassa sijoitusrahastoille maksettavien palkkiokulujen kasvulla 29 miljoonalla eurolla. Henkilöstökulut taas olivat hieman pienemmät kuin edellisvuoden viimeisellä neljänneksellä.

Sijoitusrahastoissa olevat pääomat selittävät rahastoyhtiöiden kannattavuuskehitystä

Rahastoyhtiöiden liiketoiminnan kasvu on kiinteästi sidoksissa sijoitusrahastoissa oleviin pääomiin. Vuoden viimeisellä neljänneksellä sijoitusrahastoissa olevat pääomat kasvoivat edelleen, joskin kasvuvauhti jäi puoleen kahden edellisen neljänneksen kasvuvauhdista. Koko vuoden aikana pääomat sijoitusrahastoissa kasvoivat 13 mrd. eurolla (32 %). Nettomerkintöjen osuus vuoden kasvusta oli 33 %, eli rahastopääomien kasvusta valtaosa johtui suotuisasta kurssikehityksestä. Pääomien kasvu sijoitusrahastoissa jatkui myös tammikuussa, mikä osaltaan ennakoii myönteistä alkuvuotta rahastoyhtiöille.

Rahastoyhtiöiden kannattavuus parantui voimakkaasti vuoden loppua kohti pääomien virratessa takaisin rahastoihin ja sijoituskohteiden hintojen noustessa yleisesti. Elpyminen alkoi kuitenkin niin alhaiselta tasolta viime vuoden maaliskuussa, etteivät sijoitusrahastoissa olevat pääomat ole vielä nousseet kriisiä edeltävälle tasolle. Rahastoyhtiöiden toimintakertomuksissa on arvioitu voimakkaimman kurssinousun

² Rahastoyhtiöiden omaisuudenhoidossa olevat varat kasvoivat vuoden aikana 24 %:lla 10,4 mrd. euroon. Omaisuudenhoidosta saatavat palkkiot ovat kasvaneet linjassa omaisuudenhoidossa olevien varojen kanssa. Vuonna 2009 rahastoyhtiöt saivat palkkioita omaisuudenhoidosta 14 milj. euroa.

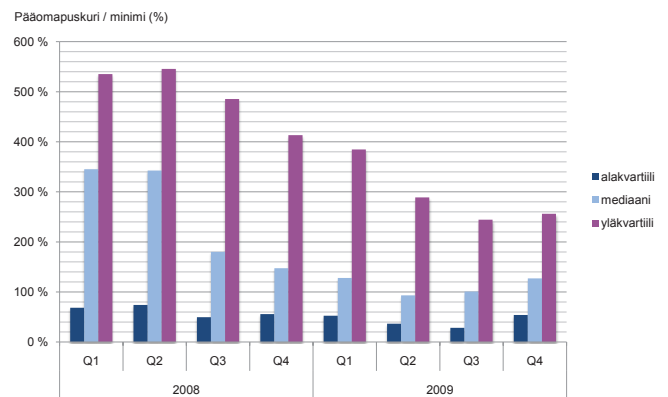
olevan takana, mutta tunnelman olevan edelleen myönteinen. Matala korkotaso houkuttaa sijoittajia hakemaan tuottoa riskipitoisemmista sijoituksista. Mikäli sijoittajien riskinottohalukkuuden elpyminen jatkuu, ovat rahastoyhtiöt edelleen suotuisassa asemassa alkuvuonna 2010.

Tuloksen elpyminen näkyy myös rahastoyhtiöiden vakavaraisuudessa

Rahastoyhtiöiden tulee täyttää sijoitusrahastolain määrittelemät minimipääomavaatimukset. Lisäksi kymmenellä rahastoyhtiöllä on lupa omaisuudenhoitoon, jolloin niiden on täytettävä lisäksi samat Basel II:n mukaiset riskiperusteiset pilari 1 -vakavaraisuusvaatimukset kuin sijoituspalveluyritysten. Aggregaattitasolla pääomapuskurit kasvoivat edellisneljänneksen verrattuna, koska suurin osa rahastoyhtiöistä teki voittoa.

analyttikko Jesse Vuorinen

Rahastoyhtiöiden tappiopuskurit suhteessa minimipääomavaatimukseen

Lähde: Finanssivalvonta.

